தஞ்சாவூர் சரசுவதி மகால் வெளியீட்டு எண். 399

॥ ஶ்ரீ: ॥

॥ कन्दुकापुरमाहात्म्यम् ॥

கந்துகாபுரமாஹாத்ம்யம்

தஞ்சாவூர் மகாராஜா சரபோஜியின்

சரசுவதி மகால் நூலகம்

தஞ்சாவூர்.

1999] [விலை: ரூ. 25—00

தஞ்சாவூர் சரசுவதி மகால் வெளியீட்டு எண். 399

॥ श्रीः ॥

॥ कन्दुकापुरमाहात्म्यम् ॥

கந்துகாபுரமாஹாத்ம்யம்

பதிப்பாசிரியர் :

ந்யாய சிரோமணி

ஆ. வீரராகவன், எம். ஏ., பி. எட்.,

ஸம்ஸ்க்ருத பண்டிதர்,

சரசுவதி மகால் நூலகம், தஞ்சாவூர்.

தஞ்சாவூர் மகாராஜா சரபோஜியின்

சரசுவதி மகால் நூலகம்

தஞ்சாவூர்.

1999] Kandukapura Mahatmyam [விலை : ரூ. 25—00

0399

நூற்பதிப்பு விளக்கக் குறிப்பு

நூற்பெயர்	:	கந்துகாபுர மாஹாத்ம்யம்
பதிப்பாசிரியர்	:	ஆ. வீரராகவன்
வெளியிடுபவர்	:	இயக்குநர், சரசுவதி மகால் நூலகம்.
வெளியீட்டு எண்	:	399
மொழி	:	ஸம்ஸ்க்ருதம், தமிழ்
பதிப்பு	:	முதல் பதிப்பு
வெளியீட்டு நாள்	:	மார்ச், 1999
தாள்	:	10. 9 கி. கி. சேஷசாயி
நூல் அளவு	:	25 × 19 செ. மீ.
பக்கங்கள்	:	92
படிகள்	:	250
எழுத்து	:	16 புள்ளி
அச்சிட்டோர்	:	சரசுவதி மகால் அச்சகம்
புத்தகக்கட்டு	:	மெலிந்த அட்டை
பொருள்	:	தல புராணம்
விலை	:	ரூ. 25—00

வெளியீட்டாளர் முகவுரை

ஆலயநகரமாகத் திகழும் கும்பகோணத்திற்கு அருகில் விளங்குகின்ற சிறு கிராமம் பந்தணைநல்லூர். இன்று இது சிறிய கிராமமாகக் காணப்பட்டாலும் சோழ மன்னர்களாலும் அவருக்குப்பின் தஞ்சையை ஆட்சி செய்த மன்னர்களாலும் போற்றிப் பாதுகாக்கப் பெற்ற சிறப்பு வாய்ந்த ஊராகப் "பந்தணைநல்லூர்" திகழ்ந்திருக்கின்றது. இங்கு கோயில் கொண்டுள்ள 'பசுபதீச்வரர்' ஆலயத்திற்குத் தஞ்சை மன்னர்கள் பல கொடைகளை அளித்துள்ளனர் என்பது கல்வெட்டுகளின் வாயிலாக அறியமுடிகிறது.

இத்தகைய ஆலயத்தின் தலபுராணம் தற்போது கிடைப்பது அரிதாயுள்ளது. இதன் காரணமாகத் தஞ்சை சரசுவதி மகால் நூலகத்தின் வடமொழிப் பிரிவில் காணப் பெறும் "கந்துகாபுரமாஹாத்ம்யம்" என்ற இரு சுவடிகளைக் கொண்டு பந்தணைநல்லூரின் தலப் பெருமைகளைத் தமிழாக்கம் செய்து தற்போது வெளியிடப்படுகிறது

இந்நூலைத் தமிழாக்கத்துடன் பதிப்பிக்கும் பணியை நூலகத்தின் வடமொழிப் பண்டிதர் திரு. ஆ. வீரராகவன் சிறப்பாக நிறைவேற்றியுள்ளார். அவர்களுக்கு எனது பாராட்டுகள்.

இந்த நூல் வெளிவர நிதியுதவி நல்கிய மைய, மாநில அரசிற்கு எனது நன்றியைத் தெரிவித்துக்கொள்கிறேன்.

இந்த நூல் சிறப்பாகவும், விரைவாகவும் அச்சிட்டு வெளியிட உதவிய நூலக நிருவாக அலுவலர் திரு. நா. தியாகராஜன், M. A., B. L., அவர்களுக்கும், நூலக வெளியீட்டு மேலாளர் திரு. அ. பஞ்சநாதன் M. A., M. L. I. S., அவர்களுக்கும் நூலகத்தின் அச்சகப் பணியாளர்களுக்கும் எனது பாராட்டுகள்.

இந்த நூல் தலவரலாற்று ஆய்வாளர்களுக்கும், பொதுமக்களுக்கும் பெரிதும் உதவும் எனக் கருதுகின்றேன்.

டாக்டர் மூ. இராசாராம், இ. ஆ. ப.,
மாவட்ட ஆட்சித் தலைவர் மற்றும் இயக்குநர்,
சரசுவதி மகால் நூலகம்

தஞ்சாவூர்,
2—3—1999

ஸ்ரீ:

முன்னுரை

தஞ்சையை ஆண்ட மாமன்னர் சரபோஜியின் சரசுவதி மகால் நூலக ஸம்ஸ்க்ருதத்துறையில் "கந்துகாபுரமாஹாத்ம்யம்" என்ற தலைப்பில் இரு சுவடிகள் பதிவாகியுள்ளன. இவைகளில் கந்துகாபுரமெனப்படும் பந்தணை நல்லூர்க்குறித்த தலப்பெருமைகள் பன்னிரண்டு அத்யாயங்களில் விவரிக்கப் பெற்றுள்ளன. அரிய சுவடியான இந்நூலைத் தமிழாக்கம் செய்து தற்போது வெளியிடப்படுகிறது.

கந்துகாபுரமாஹாத்ம்யம்

"கந்துகம்" என்ற சொல் பந்தையும், மாஹாத்ம்யம் என்பது பெருமையையும் குறிக்கின்றது. ஒருசமயம் பார்வதி பந்து விளையாட்டை மிகவும் ஈடுபாடுடன் விளையாடியபோது, சிவபெருமான் சொல்லைக் கேட்கவில்லை. பந்து எழும்புகையின் காரணமாக உலகமே அதிர்ச்சியுற்றது. உலகத்தார் அனைவரும் சிவபெருமானைச் சரணடைந்தனர். அவர்களுக்குக் காரணம்கூறி இருப்பிடம் அனுப்பிவிட்டு, பார்வதியின் செய்கையை நினைத்துப் பார்வதியை சபித்துவிடுகிறார். சாப விமோசனத்திற்காக 'பந்தணவும் விரலாளா'கிய பார்வதியும், சாபந்தீர்க்க, மிடற்றிலே விஷம் நிறுத்தியதுபோல வயிற்றிலே பந்தை அணைத்த சிவபெருமானும்[1] மேவிய ஊர் "பந்தணைநல்லூர்" ஆயிற்று. பார்வதியின் தவத்திற்கு ஆதிகேசவன் துணை நின்றார்,

பந்தணைநல்லூரில் ஆதிகேசவன்[2]

பந்தணைநல்லூரில் ஆதிகேசவனுக்கு நிர்ருதி (தென்மேற்குத்) திசையில் சந்நிதி அமைக்கப்பெற்றுள்ளது. அஜிதகாரணதீப்தயோகஜவீராகமங்கள் சைவாலயங்களில் திருமாலை எண்பரிவாரங்களுள் ஒருவராகப்பேசி அவருக்கு ஸௌம்ய ஸ்தானத்தையும் (வடக்குத் திசையையும்) போதிக்கின்றன. அப்படி அல்லாதுபோனால் வருணவாயவ்ய (மேற்கு, தென்மேற்குத்) திசைகளையும் காமிக, காரணாகமங்கள் குறிப்பிடுகின்றன.[3] மேற்கு, தென்மேற்குத் திசைகளில் திருமாலுக்குக் கோயில் அமைத்தமையை நல்லூரிலும், திருவண்ணாமலையிலும் காணலாம், இந்நிலையில் கந்துகாபுரமாஹாத்ம்யத்தின் ஆசிரியர்

---

1. கந்துகா. 4 : 18
2. உருவ அமைப்பிற்கு (ப. எண். 162) L
3. अजितागमः - B, रौरवागमः - C

கந் —

ஹரிர்வாயவ்யதிக்பாகே[1] என்று கூறியுள்ளார். பந்தணைநல்லூர் ஆதிகேசவப் பெருமாள் சந்நிதியின் தெற்கு, மேற்கு, வடக்குச் சுவரின் வெளிப்புறத்தில் துண்டுதுண்டாகக் கல்வெட்டுக்கள் உள்ளன. இதையெல்லாம் வைத்துப் பார்க்கும்போது ஆதிகேசவரின் சந்நிதி தற்போதுள்ள இடத்திற்குப் பிற்காலத்தில் வந்திருக்கலாம் எனத் தோன்றுகிறது. ஆதிகேசவன் கோயில், கொண்டருளும் சிவாலயங்கள் திருவோத்தூர், திருநணா, கொடிமாடச் செங்குன்றூர் ஆகியன. தக்ஷன் புரிந்த வேள்வியில் அழையா விருந்தினளாய்ச் சென்ற தாக்ஷாயணீ, தவமேற்று ஈசனின் இடப்பாகம் பெற்ற புராணம் திருவோத்தூரில் கூறப்படுகிறது.[2] அங்கும் ஆதிகேசவன் எழுந்தருளியுள்ளார். சிவபெருமானின் துணைவியார் தவம் புரியும் இடங்களில் அவருக்குத் துணையாகத் திருமால் ஆதிகேசவனாக அருள்புரிவார் என்பது இதனால் அறிய முடிகிறது. மாலின் துணையோடு மாதவம் இயற்றிய பார்வதி சிவபெருமானையும், திருமாலையும், தேவர்கள், வாலி, சூரியன் ஆகியோர் சிவபெருமானையும் செய்த தோத்திரங்கள் படிப்போரின் மனதைக் கவர்ந்து இழுப்பவை. மேலும், திருஞானசம்பந்தர் தேவாரத்தில்

கல்லிசை பூணக் கலை ஒலி கழுமலமமுதுபதிதன்னில்
நல்லிசையாளன் புல்லிசைகேளா நல்தமிழ் ஞானசம்பந்தன்
பல்லிசை பகுவாய்ப் படுதலை ஏந்தி மேவிய பந்தணைநல்லூர்
சொல் இசைப்பாடல் பத்தும் வல்லவர் மேல் தொல்வினை சூழகில்லாவே

என்றவாறு இத்தலத்தைப் போற்றி ஒரு பதிகமும், திருநாவுக்கரசர் திருத்தாண்டகத்தில் பதிகமொன்றையும் பாடியுள்ளனர். இத்தலம் பூபதி சூடாமணி என்ற அரசரால் திருப்பணி செய்யப்பெற்றுள்ளது

பந்தணைநல்லூரின் தொன்மை

இத்தலம் சோழர் காலத்திய தொன்மை வாய்ந்தது என்பது அவர்களின் காலத்தில் அளிக்கப்பெற்ற நன்கொடைகளின் மூலம் அறியப்படுகிறது. அங்கு முதலாம் இராஜராஜன் காலம் தொடங்கி மூன்றாம் இராஜராஜன் காலம் வரையிலானதும், விஜயநகர வேந்தர் காலத்தியதும் ஆன கல்வெட்டுகள் உள்ளன. அவற்றுள் ஒன்றில் இவ்வூரைக் குறிப்பிடும்போது "வடகரை வ்ருதராஜபயங்கரவளநாட்டுப்பந்தணைநல்லூர்" என்று பொறிக்கப்பட்டுள்ளது. இராஜராஜனின் சிறப்புப் பெயர்களுள் ஒன்று இராஜேந்திரசிங்கன் என்பது. இராஜேந்திரசிங்கவளநாடு என்பது காவிரிக்கும், கொள்ளிடத்திற்கும் இடைப்பட்ட பகுதியைக் குறிக்கும். இந்த வளநாடு மேற்பகுதி, கீழ்ப்பகுதி என

1. ப. எண் 26, 72
2. ஆன்மீகம் தழைக்கும் அரும்பெரும் ஆலயங்கள். (ப. எண். 182)

இரு பிரிவாகப் பிரிக்கப்பட்டிருந்தது. மேற்பகுதி "உலகுய்ய வந்த சோழநாடு" என்றும், கீழ்ப்பகுதி "வ்ருதராஜபயங்கரவளநாடு" என்றும் அழைக்கப்பட்டன.[1] இந்த வ்ருதராஜபயங்கரவளநாட்டின் உட்பகுதியாகப் பந்தணை நல்லூர் விளங்குவது குறிப்பிடத்தக்கது இந்திருக்கோயிலுக்கு நுந்தா விளக்குக் கைங்கர்யத்தைக் குறிப்பிடும் மற்றோர் கல்வெட்டில் "மண்ணி வடகரை காட்டூர்"[2] என அருகிலுள்ள ஒரு ஊரைக் குறிப்பிடுகின்றது. இதனால் இத்தலத்தையே குறிப்பிடும் கல்வெட்டுகளில் 'வடகரை' என்ற சொல் பயன்படுத்தியிருக்கலாம். இதனால் இந்த க்ஷேத்திரம் காவிரிக்கும், மண்ணியாற்றிற்கும் வடக்கில் அமைந்திருப்பதும் கொள்ளிட நதிக்குத் தெற்கில் உள்ளதென்பதும் அறியமுடிகிறது. இவ்வரலாறுகளை மனதிற் கொண்ட இந்நூலின் ஆசிரியர் இத்தலத்தைக் குறிப்பிடும்போது இரண்டாம் அத்யாயத்தில்,

> தக்ஷிணோத்தர காவேரீ மத்யதேசே சுபப்ரதம் ।
> ஆபாதி சந்துகக்ஷேத்ரம் ஸித்தகந்தர்வ ஸேவிதம் ॥ (2 : 41)

எனக் கூறியுள்ளார்.

முதலாம் இராஜராஜன் காலத்தில் தஞ்சைப் பெருவுடையார் கோயிலில் நடனமாட 400 ஆடல் மகளிரை அழைத்துவந்தான் என்றும், அவர்களுள் சிலர் பந்தணைநல்லூரிலிருந்து வந்தவர்கள் என்றும் குறிப்புக் கிடைப்பதால் பரதநாட்டியக்கலைக்குச் சிறப்பிடமாக இத்தலம் திகழ்ந்து உள்ளது என்றும் அறியமுடிகிறது. மேலும் இத்தலத்திலுள்ள சூரிய புஷ்கரிணியின் அருகில் இடிபாடுகளுடன் கோட்டையின் ஒரு சிறு பகுதி காணக்கிடைக்கின்றது. அந்தக் கோட்டையினை தஞ்சை நாயக்க மன்னர்களுள் ஒருவரான விஜயராகவ நாயக்கர் (1633 - 1693 A. D.) அவர்களால் கட்டப்பட்டுள்ளது என ரகுநாதநாயகாப்யுதயம் (ப. எண். 12 / 285) K தெரிவிக்கின்றது. அதற்குப் பின் இது மராட்டிய மன்னர்களின் கோட்டையாகவும் திகழ்ந்திருக்கின்றது என்றும், மராட்டிய மன்னர்களில் ஒருவர் இத்தலத்துறை பசுபதிதேவர்க்கு ஆண்டுதோறும் நிதி அளித்து வந்தார் என்பதையும் மோடி ஆவணக்குறிப்பு (ப. எண். 200) D கூறுகின்றது. இவ்வளவு பெருமையுடன் திகழும் பந்தணைநல்லூர் தற்போது பந்தநல்லூர் என்ற பெயருடன் மிளிருகின்றது.

நூற்பதிப்பிற்குதவிய சுவடி

இப்பதிப்பிற்கு அடிப்படையாக விளங்கும் சுவடி நாகர எழுத்தில் எழுதப்பெற்று B. 1841 / D. 10300 என்ற எண்ணில் உள்ளது. இதன் நீள

---

1. கல்வெட்டும் கோயிற்கலையும் - G.
2. S. I. I. Vol. XIII P. No. 115 - N.

அகலம் முறையே 24.8 x 12 5 செண்டிமீட்டர் ஆகும். இந்தக் காகிதச் சுவடி சுமாராக வரியொன்றுக்கு 34 எழுத்துக்களையும், பக்கமொன்றுக்கு 10 வரி களையும், மொத்தம் 25 ஏடுகளையும், 550 க்ரந்தங்களுடனும் நல்ல நிலையிலும் உள்ளது.

நூற்பதிப்பு முறையும், பயன்களும்

இந்த நூலில் பந்தணைநல்லூர்க் குறித்த ஆய்வுச் செய்திகளைச் சிறு முன்னுரையாகக் கொடுத்து, பிறகு ஸம்ஸ்க்ருத நூற்பாகம், தமிழாக்கப்பகுதி, துணை நூற்பட்டியல் ஆகியவற்றை முறையே அமைத்து இந்நூல் பதிப்பிக்கப் பெற்றுள்ளது. இது தல ஆராய்ச்சி செய்பவர்களுக்கும் ஆய்வாளர்களுக்கும் பெரிதும் பயன்படும்.

நன்றி நவிலல்

"கந்துகாபுரமாஹாத்ம்யம்" எனப்படும் இச்சுவடியினை நூலாகப் பதிப்பிக்க அனுமதி வழங்கிய மாவட்ட ஆட்சித்தலைவர் மற்றும் நூலக இயக்குநர் டாக்டர் மூ. இராசாராம், இ. ஆ. ப., அவர்களுக்கும், இந்நூலக நிருவாக அலுவலர் திரு. நா. தியாகராஜன், எம். ஏ , பி. எல்., அவர்களுக்கும், நூலக வெளியீட்டு மேலாளர் திரு. அ. பஞ்சநாதன், எம். ஏ. எம். எல். ஐ. எஸ்., அவர்களுக்கும், இப்பதிப்பிற்குதவிய அனைத்து அறிஞர்களுக்கும் எனது நன்றியைத் தெரிவித்துக்கொள்கிறேன்..

இந்நூலைச் சிறப்பாக அச்சிட்டுதவிய அச்சகப் பணியாளர்களுக்கும், நூற்கட்டுத்துறையினருக்கும் என் உளங்கனிந்த நன்றியை உரித்தாக்குகிறேன்.

ஆ. வீரராகவன்,
ஸம்ஸ்க்ருத பண்டிதர்.
சரசுவதி மகால் நூலகம்.

தஞ்சாவூர்,
27—2—1999

॥ श्रीवेदव्यासाय नमः ॥

॥ कन्दुकापुरमाहात्म्यम्* ॥

॥ प्रथमोऽध्यायः ॥

ब्रह्मिष्ठाः सुमहात्मानः ऋषयः शौनकादयः ।
धर्मज्ञा अनसूयाश्च सत्यव्रतपरायणाः ॥ १

जितेन्द्रियाः जितक्रोधाः नैमिशारण्यवासिनः ।
प्राप्तं कलियुगं दृष्ट्वा सत्रयागं प्रचक्रिरे ॥ २

अथान्तरे महाविद्वान् व्यासशिष्यो महामतिः ।
अगमन्नैमिशारण्यं सूतः पौराणिकोत्तमः ॥ ३

तत्रागतं महाप्राज्ञं ऋषयः शौनकादयः ।
यथार्हं पूजयामासुः आसने परमे शुभे ॥ ४

सुखोपविष्टं तं सूतं पप्रच्छुरिदमादरात् ।

ऋषयः

सूत सूत महाप्राज्ञ पुराणार्थविशारद ॥ ५

भूलोके यानि तीर्थानि क्षेत्राणि विविधानि च ।
तत्समस्तं विजानासि व्यासस्यैव प्रसादतः ॥ ६

तत्रापि सिन्धुजातायाः कावेर्यास्तीरयोरपि ।
क्षेत्राणि सन्ति पुण्यानि तानि नो वद विस्तरात् ॥ ७

---

* B. No. 1841 / D. 10330 Sarasvati Mahal Library, Thanjavur.

रामनाथस्य माहात्म्यं तथा विश्वेश्वरस्य च ।
गायत्रीशैलमाहात्म्यं तथा श्वेतवनस्य च ॥ ८

कुम्भघोणस्य माहात्म्यं तथा पञ्चनदस्य च ।
मायूरस्य च माहात्म्यं तथा मध्यार्जुनस्य च ॥ ९

छायावनस्य माहात्म्यं तथा शङ्खमुखस्य च ।
एतानि पुण्यक्षेत्राणि वदस्व वदतां वर ॥ १०

कन्दुकापुरमाहात्म्यं वद विस्तरतोऽधुना ।

श्रीसूतः

साधुपृष्टं महाप्राज्ञ लोकानां हितकाम्यया ॥ ११

सम्यग्व्यवसिता बुद्धिः भवतां मुनिसत्तमाः ।
कन्दुकाख्यपुरस्तस्य माहात्म्यं पृच्छतोऽधुना ॥ १२

कन्दुकापुरमाहात्म्यं श्रवणात्पापनाशनम् ।
सर्वाभीष्टप्रदं नृणां पुत्रपौत्रप्रदायकम् ॥ १३

आरोग्यदं रोगिणां च पापिनां पापनाशकम् ।
धनप्रदं निर्धनानां सुगोप्यं दुर्लभं नृणाम् ॥ १४

तन्माहात्म्यं प्रवक्ष्यामि शृणुध्वं चैकमानसाः ।
कावेर्याश्चोत्तरे तीरे योजनार्धप्रमाणतः ॥ १५

पूर्वाब्धेः पश्चिमे भागे योजनद्वयसम्मिते ।
सूर्यपुष्करिणी तीरे उमया सहितो विभुः ॥ १६

आस्तेऽभीष्टप्रदो नृणां लोकरक्षाविचक्षणः ।
तस्य स्मरणमात्रेण महापातककोटयः ॥ १७

विलयं यान्ति ऋषयः किमु तच्छ्रवणात्मनाम् ।
विमानदर्शनं पुण्यं सर्वमङ्गलदायकम् ॥ १८

सर्वार्तिहं कीर्तिदं च ज्ञानदं मुक्तिदायकम् ।
स्थानानि त्रीणि शस्तानि काशी काञ्ची च कन्दुका ॥ १९

काश्यां तु गमनान्मुक्तिः काञ्चीपुर्यां च वासतः ।
स्मरणान्मुक्तिदा नृणां कन्दुका भुवनत्रये ॥ २०

न कन्दुकं समं क्षेत्रं न भूतं न भविष्यति ।
तस्माच्च कन्दुकं क्षेत्रं वरमाहुर्मनीषिणः ॥ २१

मा केदारो मा प्रयागः मा काशी मा च पुष्करम् ।
मा गङ्गा मैवचायोध्या कन्दुकापुरवासिनाम् ॥ २२

दैत्यानां च यथा विष्णुः मातङ्गानां यथाङ्कुशम् ।
पर्वतानां यथा वज्रं रोगाणां च यथौषधम् ॥ २३

सर्पाणां च यथा वीन्द्रं तथा पापनिवर्तने ।
कन्दुकापुरमिति ज्ञेयं सर्वाभीष्टप्रदायकम् ॥ २४

॥ इति श्रीस्कन्दपुराणे कन्दुकापुरमाहात्म्ये प्रथमोऽध्यायः ॥

॥ अथ द्वितीयोऽध्यायः ॥

श्रीसूतः

देवदेवो विरूपाक्षः नीलकण्ठो महाद्युतिः ।
कन्दुकाख्ये महाक्षेत्रे उमया सह वर्तते ॥ १

अस्मिन्क्षेत्रे निवसतां नराणां पापिनामपि ।
नास्ति नास्ति पुनर्जन्म यमलोको न विद्यते ॥ २

एतत्क्षेत्रे निवसतां नराणां पशुपक्षिणाम् ।
मुक्तिं ददादि देवेशः पार्वतीरमणप्रभुः ॥ ३

कन्दुकक्षेत्रवासार्थं प्रयाणं कुरुते नरः ।
तस्य पुण्यफलं वक्ष्ये सावधानमनाः श्रुणुः ॥ ४

यत्कुरुक्षेत्रयात्रायां प्रभासे यत्र कीर्तितम् ।
प्रयागे यत्फलं प्रोक्तं वाराणस्यां विशेषितम् ॥ ५

तदेतत्फलमाप्नोति प्रसादाच्छङ्करस्य हि ।
महापातकयुक्तो वा यो वा को वा नराधमः ॥ ६

मुच्यते सर्वपापेभ्यः पशोरीश्वरदर्शनात् ।
एतादृशे महाक्षेत्रे अन्नदानं करोति यः ॥ ७

गयाश्राद्धशतं तेन कृतमेव न संशयः ।
विप्राय वेदविदुषे प्रशान्ताय कुटुम्बिने ॥ ८

कांस्यं वस्त्रं गजं चाश्वान् गोभूतिलहिरण्यकान् ।
कन्यादानं महादानं दातव्यं फलमिच्छता ॥ ९

स्नात्वा जप्त्वा तथा देवान् प्रीणयित्वा तु तर्पणैः ।
देहावसानपर्यन्तं यो विप्रो वसतीह च ॥ १०

सर्वपुण्यसमायुक्तो काशीवासफलं लभेत् ।
देहावसानमासाद्य चक्रवर्तीह जायते ॥ ११

शङ्करप्रीतिमुद्दिश्य कन्दुकक्षेत्रवासिनाम् ।
वृत्तिं च ददतस्तस्य किं पुण्यं कथितुं क्षमः ॥ १२

सर्वेषामेव वर्णानां ब्राह्मणः परमो गुरुः ।
तस्य देयानि दानानि स तारयति पण्डितः ॥ १३

भूमिदानसमं दानं त्रिषु लोकेषु नो भवेत् ।
शिवलोकमवाप्नोति भूमिदो नात्र संशयः ॥ १४

सत्कर्म निरतायैव श्रोत्रियायाहिताग्नये ।
वृत्तिहीनाय वै देयं दरिद्राय कुटुम्बिने ॥ १५

देवपूजासु सक्ताय स्वधर्मनिरताय च ।
देयं प्रयत्नतो विप्र तथा पौराणिकाय च ॥ १६

जीवनार्थं तु यो दद्यात्तस्य पुण्यफलं श्रृणु ।
तुलापुरुषदानेन यत्पुण्यं लभ्यते नरैः ॥ १७

तत्पुण्यं समवाप्नोति नात्र कार्या विचारणा ।
पुण्यक्षेत्रनिवासेन यत्पुण्यं लभते नरः ॥ १८

तत्पुण्यञ्चैकदिवसवासेन लभते नरः ।
एतत्क्षेत्रे वसन्मर्त्यः प्रातःकाले समुत्थितः ॥ १९

सूर्यपुष्करिणीस्नानं कृत्वा पशुपतीश्वरम् ।
पूजयित्वा विधानेन शिवसालोक्यतामियात् ॥ २०

अपापो वा स पापो वा शिवभक्तिसमन्वितः ।
स्मृत्वा पशुपतिं शम्भुं शिवसायुज्यमाप्नुयात् ॥ २१

स्नात्वा च सूर्यसरसि गीतापाठादिकं पठन् ।
स कोटिकुलमुद्धृत्य शिवलोके महीयते ॥ २२

रामायणं भारतं च विष्णोर्नामसहस्रकम् ।
शिवनामसहस्रं च पठन् कैलासतामियात् ॥ २३

सूर्यपुष्करिणीतीरे आरामं च करोति यः ।
स कोटिकुलमुद्धृत्य शिवलोके महीयते ॥ २४

सूर्यपुष्करिणीस्नानं पशोरीश्वरदर्शनम् ।
मानुष्यं जन्म वै विप्राद्दुर्लभं तु कलौ युगे ॥ २५

मानुष्यं जन्म सम्प्राप्य येऽर्चयन्ति त्रिलोचनम् ।
ते नराः पापनिर्मुक्ताः मोदन्ते शिवसन्निधौ ॥ २६

सन्ति पापदुरात्मानो मानवा भुसूरादयः ।
वेदबाह्यदुराचारा गुरुविप्रविदूषकाः ॥ २७

पाषण्डाः पतिताश्चापि कितवा नास्तिकास्तथा ।
सर्वे पूता भविष्यन्ति कन्दुकक्षेत्रदर्शनात् ॥ २८

द्वादश्यां पौर्णमास्यां च एकादश्यां महामतिः ।
सूर्यचन्द्रोपरागे च सङ्क्रान्तावयने शुभे ॥ २९

सिद्धयोगे पुण्यदिने व्यतीपाते च वैधृतौ ।
शन्यश्विन्यां बुधाश्विन्यां माघमासे तु वै द्विजाः ॥ ३०

मन्त्रपूतेन पयसा तथा पञ्चामृतेन* च ।
पुष्पगन्धोदकश्चैव यस्स्नापयति शङ्करम् ॥ ३१

सर्वकामसमायुक्तः कर्मभूमौ प्रजायते ।
गयाश्राद्धेन यत्पुण्यं प्रयागस्नानदानतः ॥ ३२

तत्पुण्यं लभते जन्तुः कन्दुकक्षेत्रवासतः ।
गङ्गातीरनिवासेन यत्पुण्यं लभ्यते नरैः ॥ ३३

तत्पुण्यं समवाप्नोति कन्दुकक्षेत्रवासतः ।
सेतुस्नानेन यत्पुण्यं कावेरीस्नानतस्तथा ॥ ३४

तत्पुण्यं समवाप्नोति कन्दुकक्षेत्रवासतः ।
त्रिरात्रं वसतां तत्र मानवानां महात्मनाम् ॥ ३५

शिवलोको भवेत्येषां यावदाचन्द्रतारकम् ।
इन्द्रो यमः प्रचेताश्च कुबेरोऽग्निस्तथैव च ॥ ३६

निरृतिर्वायुसहिता ये ते देवास्समस्तगाः ।
अर्चितशम्भुं देवेशं दिक्पालत्वमुपागताम् ॥ ३७

हरिश्चन्द्रो नलो राजा पुरुकुत्सः पुरूरवाः ।
सगरः कार्तवीर्यश्च षडेते चक्रवर्तिनः ॥ ३८

---

* दधिक्षीरघृतञ्चैव शर्करा फलसंयुतम् ।
इदं पञ्चामृतं स्वामिन् स्नानार्थं दयया विभो ॥

Green No. 2397.

पशोरीश्वरमाराध्य धर्मं श्रद्धां महाधनम् ।
अवापुस्तत्र ते सर्वे परत्र च पराङ्गतिम् ॥ ३९

ऋष्याश्रमसमाकीर्णं परितो योजनात्मकम् ।
स्वर्णप्राकारसहितं नानाजननिषेवितम् ॥ ४०

दक्षिणोत्तरकावेरीमध्यदेशे शुभप्रदम् ।
आभाति कन्दुकक्षेत्रं सिद्धगन्धर्वसेवितम् ॥ ४१

इत्येतत्सर्वमाख्यातं भवतां परमर्षिणाम् ।
कन्दुकक्षेत्रमाहात्म्यं किमन्यच्छ्रोतुमिच्छथ ॥ ४२

य इदं परमं गुह्यं पुराणं पापनाशनम् ।
सूर्यचन्द्रोपरागे च तथा नक्तं दिनेष्वपि ॥ ४३

प्रदोषाद्यष्टकालेषु यः पठेत्स विमुच्यते ।
एतदाख्यानपठनं कुर्वन्प्रातस्सदा शुचिः ॥ ४४

वेदपारायणफलं लभते नात्र संशयः ॥ ४५

॥ इति श्रीस्कन्दपुराणे कन्दुकापुरमाहात्म्ये द्वितीयोऽध्यायः ॥

॥ अथ तृतीयोऽध्यायः ॥

ऋषयः

सूत सूत महाप्राज्ञ सर्वशास्त्रविशारद ।
व्यासप्रसादात्त्वं सर्वं वेत्सि धर्ममशेषतः ॥ १

कन्दुकापुरसंज्ञा च क्षेत्रस्यास्य कुतोऽभवत् ।
एतद्विस्तरतो सूत वद विद्वन्महामते ॥ २

श्रीसूतः

अत्रैवोदाहरन्तीममितिहासं पुरातनम् ।
पापघ्नं पुण्यदं नृणां श्रोतॄणां रोमहर्षणम् ॥ ३

पुरा कृतयुगस्यान्ते नारदो ब्रह्मवित्तमः ।
लोकान्पर्यचरन्योगी रजताचलमागतः ॥ ४

नानाधातुसमायुक्तं नानावृक्षोपशोभितम् ।
नानामृगगणाकीर्णं नानानिर्झरशीतलम् ॥ ५

सालतालतमालैश्च सम्यक्पुष्पफलोदयैः ।
चम्पकाशोकपुन्नागैः फनसाम्रैस्तथार्जुनैः ॥ ६

बिल्वैर्निम्बैःकपित्थैश्च महाफलसमन्वितैः ।
पुटजैःकरवीरैश्च चन्दनैश्च शुभावहैः ॥ ७

नारिकेलैः कोविदारैः खर्जूरैः खादिरैर्वटैः ।
अश्वत्थैःकर्णिकारैश्च समन्तात्परिशोभितम् ॥ ८

सरलैर्भुजपत्रैश्च तिलकामलकैश्शुभैः ।
कुन्दैश्च कुटजैर्दिव्यैस्सूतैस्सफलपल्लवैः ॥ ९

क्रमुकैः पारिजातैश्च सरलैस्सुरदारुभिः ।
अरिष्टौदुम्बरप्लक्षैर्महाफलसमन्वितैः ॥ १०

एवमादि महावृक्षैर्महाशाखोपशोभितैः ।
पुण्यं गन्धवहैः पुष्पैर्लताभिः परिवेष्टितैः ॥ ११

अभ्रंलिहैश्च सुछायैस्सर्वर्तुफलभूषितैः ।
सिंहैर्व्याघ्रैर्महानागैः खड्गैश्च पृषतैश्शुभैः ॥ १२

तरक्षुभिर्महावेगैर्वृक्षैश्च शरभैस्तथा ।
अन्यैश्च मृगयूथैश्च समन्तात्परिशोभितम् ॥ १३

सिद्धचारणगन्धर्वयक्षकिन्नरजातिभिः ।
तथा किं पुरुषैर्दिव्यैस्सर्वदा परिशोभितम् ॥ १४

सर्ववर्णाश्रमोपेतैः पुरुषैरुपसेवितम् ।
क्वचिद्धाटकसिंहैश्च क्वचिद्रजतसानुभिः ॥ १५

शुचिरत्नमयैर्दिव्यैः क्वचित्सर्वगुणोज्ज्वलम् ।
भूमौ पुण्यकृतां नृणां आलयं शङ्करालयम् ॥ १६

तत्रापश्यत्तरुं दिव्यं भास्वन्तं सूर्यवत्प्रभाम् ।
फलभारनतं भूरिप्रसूनरजसावृतम् ॥ १७

चलत्किसलयोपेतं विहङ्गैरुपशोभितम् ।
प्रवालमूलविततं जातरूपं महत्तरुम् ॥ १८

इन्द्रनीलच्छदच्छिन्नं रसद्वैडूर्यवेदिकम् ।
माणिक्यपुष्पं विविधमुक्तामयफलान्वितम् ॥ १९

गोमेदपक्वप्रकरं वज्रकिञ्जल्करञ्जितम् ।
स्फुरन्मरतकस्थूलशाखाशतविराजितम् ॥ २०

वटवृक्षं महान्तं च त्रिपुलोकेषु विश्रुतम् ।
तन्मूलेऽवस्थितं शम्भुं ददर्श भगवान् ऋषिः ॥ २१

वेदान्तवेद्यं पुरुषं पुराणं
विश्वेश्वरं वीतमनोविकारम् ।
उमासहायं सुरसिद्धसङ्घै-
स्संसेव्यमानं सकलैरुपास्यम् ॥ २२

त्रिलोचनं त्रयीरूपं जटामण्डलमण्डितम् ।
मन्मथारिं महादेवं मन्दस्मितमुखाम्बुजम् ॥ २३

यक्षकिन्नरगन्धर्वसिद्धचारणसेवितम् ।
सनकादि मुनीन्द्रेभ्यः तत्वज्ञानप्रदर्शकम् ॥ २४

वामाङ्कसंस्थया देव्या पार्वत्या सफलं कृतम् ।
त्रिलोकगुरुमीशानं सर्वज्ञं प्रकृतेःपरम् ॥ २५

सूर्यकोटिप्रतीकाशं चन्द्रसूर्याग्निलोचनम् ।
निरञ्जनं जगन्मूर्तिं स्मरणाच्चाघनाशनम् ॥ २६

जगन्नाथं जगद्बीजं जगत्कारणकारणम् ।
तुष्टाव विविधैः स्तोत्रैः उमया सहितं प्रभुम् ॥ २७

नारदः

देव! देव! महादेव सर्वज्ञ करुणानिधे ॥ २८

नमस्तेऽस्तु जगद्धात्रे मीढुषे च नमो नमः ।
नमोऽनन्ताय शान्ताय पूर्णबोधाय ते नमः ॥ २९

निर्विकाराय नित्याय निर्गुणाय नमो नमः ।
नमो वेदान्तवेद्याय नमो वेदान्तरूपिणे ॥ ३०

नमस्त्रिवेदरूपाय महावेदाय ते नमः ।
शम्भो शङ्कर सर्वात्मन् देव देव नमोऽस्तु ते ॥ ३१

अम्बिकापतये तुभ्यं योगिध्येयो नमो नमः ।
पूर्णैश्वर्यस्वरूपाय नमो ज्ञानात्मदृष्टये ॥ ३२

नमस्सत्याय साम्बाय सत्यसन्धाय ते नमः ।
इतीश्वरो महादेवः नारदेन च संस्तुतः ॥ ३३

मेघगम्भीरया वाचा प्रसन्नं प्राह तं मुनिम् ।

श्रीमहादेवः

भवदागमनेनैव स्तोत्रेण च विशेषतः ३४

प्रसन्नोऽस्मि महाभाग ! स्वागतं वो मुनीश्वर ! ।
वर्धते च जगत्सर्वं क्षेमेण स चराचरम् ॥ ३५

न बाधन्ते सुरान्दैत्याः अपि स्वस्ति दिवौकसाम् ।
तपः किं वर्धते नित्यं निर्विघ्नं भावितात्मनाम् ॥ ३६

इति शम्भोर्वचः श्रुत्वा त्रिकालज्ञो मुनीश्वरः ।
नम्रीभावेन वचसा उत्तरं च प्रदत्तवान् ॥ ३७

नारदः

भगवन् ! पार्वतीनाथ ! त्वत्कटाक्षेण नस्सकृत् ।
न कदाचिद्भवेद्दुःखं त्वद्दासानां कुतो भयम् ॥ ३८

अद्य नस्सफलो योगः सफलं च तपस्विनः ।
अद्य नस्सफलं जन्म यल्लब्धं तवदर्शनम् ॥ ३९

एतस्मिन्नन्तरे रुद्रः पार्वतीं प्रत्युवाच ह ।

श्रीमहादेवः

हे देवि नारदं त्वं हि जानीहि मम सुप्रिये ॥ ४०

त्वत्पाणिग्रहणे चैव महायोगकरं ऋषिम् ।
तथैव मद्विवाहश्च प्रकारं ज्ञास्यसि प्रिये ॥ ४१

तत् प्रकारं प्रवक्ष्यामि समाहितमना शृणु ।
इति ब्रुवन्तं स्वपतिं अनादृत्य च पार्वती ॥ ४२

कन्दुकां ताडयामास नानारत्नोपशोभिताम् ।
तिरोहिणं तु तां कृत्वा कुपितो नीललोहितः ॥ ४३

पार्वती परमप्रेष्ठां सखीभि परिवारिताम् ।
दृष्ट्वा शशाप शम्भुस्तां पशुजन्म भवेत्तव ॥ ४४

मदवज्ञानिमित्तेन अनिवार्येण सर्वथा ।
शापं श्रुत्वा वरारोहा ननाम च पुनः पुनः ॥ ४५

पुनः प्रसाद्य तं शम्भुं शापमोक्षमवाप ह ।
तथैव भूतले देवी बभूव कमलेक्षणा ॥ ४६

तत्रैव निवसच्छम्भुः कन्दुकां तामदर्शयत ।
तस्यै देव्यै वरारोहा तां दृष्ट्वा मुदमाप ह ॥ ४७

कन्दुकेति पुरं ख्याता हेतुनानेन वै सदा ।
एतस्मिन्नेव काले तु शम्भुं नत्वा महा ऋषिः ॥ ४८

तमामन्त्र्य गभीरात्मा प्रययौ वरुणालयम् ।

श्रीसूतः

एतत्ते वर्णितं सर्वं यत्पृष्टोऽहं त्वयानघ ॥ ४९

सकृच्छ्रुत्वेदमाख्यानं मुच्यते सर्वपातकैः ।
रुद्रोपाख्यानमायुष्यं पुत्रपौत्राभिवर्धनम् ॥ ५०

यः पठेत् श्रुणुयादेतत् मूढोऽपि ज्ञानवान् भवेत् ॥ ५१

आयुष्यमारोग्यमभीष्टसिद्धि-
कुलाभिवृद्धिं धनधान्यवृद्धिम् ।
सद्ज्ञानवृद्धिं विपुलां च कीर्तिं
लभेन्महीं कोशमिदं पठेद्यः ॥ ५२

दिव्यं महाख्यानमिदं पुरातनं
श्रौतं समस्तागमशास्त्रसम्मितम् ।
समस्ततीर्थव्रतयज्ञपुण्यदं
शृणोति यः पर्वसु मोक्षभाक् स्यात् ॥ ५३

यः प्रातस्तु नदीतीरे पठेद्देवालयेऽपि वा ।
सर्वबन्धविनिर्मुक्तश्शिवसायुज्यमाप्नुयात् ॥ ५४

॥ इति श्रीस्कन्दपुराणे कन्दुकापुरमाहात्म्ये तृतीयोऽध्यायः ॥

अथ चतुर्थोऽध्यायः

शौनकः

सूत ! सूत ! पुराणज्ञ ! कृपामूर्ते ! महामते ।
कीदृशःकन्दुको देव्या कथं वा शपि निर्भयम् ॥ १

कथं वा शप्तवान् शम्भुः शापो वा कीदृशः प्रभो ।
लोकमातुश्च पार्वत्याः कुत्र वा शापमोचनम् ॥ २

अस्य प्रश्नसमूहस्य सर्वज्ञत्वाद्वदोत्तरम् ।
पृच्छन्तं शौनकमृषिं प्रत्युवाच महामतिः ॥ ३

श्रीसूतः

निर्गते नारदमुनौ कदाचित्फाललोचनः ।
पाणिग्रहणवृत्तान्तं बभाषे पार्वतीं प्रति ॥ ४

तस्मिन्नवसरे देवी विधिना वञ्चिता सती ।
मुक्ताविद्रुमवैडूर्यपद्मरागादि मण्डितम् ॥ ५

सखीभिस्सहिता देवी ताडयामास कन्दुकम् ।

शङ्करः

सावधानेन मद्वाक्यं शृणु देवि ! शुभावहम् ॥ ६

इत्येवं वदतः पत्युः अनादृत्यैव भाषितम् ।
कुचस्तकरनिर्धूतकुसुमालङ्कृतस्थली ॥ ७

शोभमाना तदा साध्वी पीनोन्नतपयोधरा ।
चन्द्रानना सुकेशी च बिम्बोष्ठी मञ्जुभाषिणी ॥ ८

कर्णान्तनयना बाला चन्द्रिकामलसुच्छविः ।
कोमलाङ्गी तु सा देवी श्यामा साप्युत्पलेक्षणा ॥ ९

तप्तकाञ्चनसङ्काशा सर्वाभरणभूषिता ।
विद्याधरी महादेवी पद्माक्षी लोकनायकी ॥ १०

खिन्नगात्री महाद्युक्ता बधिरेव शृणोति न ।
पुनःपुनस्ताडयन्ती कन्दुकं विवशाऽभवत् ॥ ११

पुनःपुनः शृणु शृणु विहारे मा मनः वृथा ।
इत्येवं भाषमाणं तं अनादृत्य पतिं पुनः ॥ १२

ताडयामास सा देवी कन्दुकं च सकौतुकम् ।
पार्वत्या करपद्माभ्यां येन सन्ताडितेन हि ॥ १३

कन्दुकोत्पतनेनैव देवलोकश्चिचिक्षुभे ।
पतनस्य तु वेगेन बलिसद्म चचाल ह ॥ १४

पतनेनैव भूमिश्च चचाल स गिरिद्रुमा ।
महावायुं स सद्यासौ तस्मिन्नवसरे शिवः ॥ १५

सस्रंसे तेन तन्नीवीं सूक्ष्मान्निर्मुक्तबन्धना ।
नीवी तां बाहुनैकेन गृहीत्वा क्रीडना परा ॥ १६

ताडयामास सा देवी कन्दुकं तु पुनः पुनः ।
महादेवः परं क्रुद्धः करे जग्राह कन्दुकम् ॥ १७

यथा पूर्वं कालकूटं तत्तथैवोदरे हरः ।
स्थापयामास निर्यत्नं सृष्टिस्थित्यन्तकारकः ॥ १८

अस्मिन्नवसरे देवी सखीभिस्सार्धमाकुलाः ।
द्यावाभूमिर्दशदिशः कन्दुकं चिषणोत्सुकाः ॥ १९

पश्यन्ती तत्र नेत्राभ्यां न कुत्रापि ददर्श ह ।
पाताले स्वर्गलोके तु भूलोके च कुलाचले* ॥ २०

अरण्ये गह्वरे देशे न ददर्शैव कन्दुकम् ।
निदध्यौ क्षणमेकाग्रकुमारी हिमवद्गिरेः ॥ २१

परमेश्वरमायेयं यन्न पश्यामि कन्दुकम् ।
इति निश्चित्य मनसि प्रार्थयामास तं पतिम् ॥ २२

तस्मिन्नवसरे देवाः सेन्द्राः साग्निपुरोगमाः ।
आजग्मुःरजताद्रीशं शरण्यं शरणार्थिनः ॥ २३

कम्पमाना सुरेन्द्रास्ते किमेतदिति शङ्किताः ।
ततःस्वयं देवपतिः तुङ्गमारुह्य वारणम् ॥ २४

किरीटी बद्धतूणीरः प्रगृहीत शरासनः ।
ततो वैश्रवणःश्रीमान् बहुभिर्गुह्यकैर्वृतः ॥ २५

आजगाम महावीरः द्रष्टुं कैलासवासिनम् ।
वरुणो ह्यगमद्द्रष्टुं नानारत्नसमावृतः ॥ २६

बलवान् विभवैर्युक्तः यादो गणसमन्वितः ।
ततो महिषमारुह्य चित्रगुप्तादिभिर्वृतः ॥ २७

यमदण्डं समादाय ह्यगमद्रजताचलम् ।
निर्ऋतिश्च तथा वह्निः ये चान्ये सर्वदेवताः ॥ २८

---

* महेन्द्रो मलयस्सह्यः शुक्तिमान् प्लक्षपर्वतः ।
विन्ध्यश्च पारियात्रश्च सप्तैते कुलपर्वताः ॥

T. S. S. E. D. P. No. 155 (a)

दिव्यायुधधरा वीराः दिव्यकुण्डलशोभिताः ।
तप्तहाटकवस्त्रैश्च रत्नकेयूरशोभिताः ॥ २९

सर्वे विमानमारुह्य आजग्मुः रजताचलम् ।
अथ तस्मिन्नवसरे योगीन्द्रास्सर्व एव हि ॥ ३०

पद्माक्षसूत्रसहिताः व्याघ्रकृष्णाजिनाम्बराः ।
शोभमाना मुनिवराः योगीन्द्राः पर्वतोपमाः ॥ ३१

कक्षीवान् गौतमोऽत्रिश्च कौशिकोऽथ सुदर्शनः ।
पर्वतो नारदो धौम्यो भगवान् कुम्भसम्भवः ॥ ३२

बृहदश्वो भरद्वाजः कपर्दीरथ शङ्कपः ।
वसिष्ठ इन्द्रःप्रमतिः सितोगृत्समदः श्रुतः ॥ ३३

सत्यजित्सत्यकीर्तिश्च शतानन्दो महायशाः ।
वालखिल्यो महायोगी सनन्दनसनादयः ॥ ३४

सनत्सुजातः शान्तात्मा महायोगी बृहन्मतिः ।
ब्रह्मरातादयश्चैव कश्यपाङ्गिरसादयः ॥ ३५

ये ते चान्ये च मुनयः बहवः शंसितव्रताः ।
अणिमादि गुणोपेताः योगीन्द्राः समदर्शिनः ॥ ३६

शिष्यैप्रशिष्यैस्सहिताः ऋषयश्च तपोधनाः ।
सूर्याग्निप्रतिमास्सर्वे आजग्मुर्गिरिशालयम् ॥ ३७

सगणास्सिद्धगन्धर्वाः विद्याधरमहोरगाः ।
शच्याद्या मेनकाद्याश्च उर्वश्याद्याः सुरस्त्रियः ॥ ३८

पितरो यक्षरक्षांसि खगकिन्नरचारणाः ।
राजानश्च महावीराः तदा चान्य नृपादयः ॥ ३९

अन्ये च मनुजास्सर्वे द्रष्टुकामा महेश्वरम् ।
कैलासं सूर्यसङ्काशं आजग्मुश्च यथाक्रमम् ॥ ४०

इष्टं किन्नरगन्धर्वैरप्सरोभिर्वृतं सदा ।
नाना मणिमयैश्शृङ्गैः नाना धातुविचित्रितैः ॥ ४१

नानाद्रुमलतागुल्मैः नाना मृगगणावृतैः ।
नानामलप्रस्रवणैः नाना कन्दरसादिभिः ॥ ४२

चूतैःकदम्बनीपैश्च नागपुन्नागचम्पकैः ।
पाटलाशोकवकुलैः कुन्दैःकुरबकैरपि ॥ ४३

द्रुमजातिभिरन्यैश्च राजितं वेणुकीचकैः ।
मृगैश्शाखामृगैः क्रोडैः मृगेन्द्रैः ऋक्षशल्यकैः ॥ ४४

गवयैश्शरभैर्व्याघ्रैः रुरुभिर्महिषादिभिः ।
आवृतं दन्तशूकैश्च नाना वृक्षगणैरपि ॥ ४५

विलोक्य भूतेशगिरिं विबुधा विस्मयं ययुः ।
ददृशुस्तत्र ते रम्यां अलकां नाम वै पुरीम् ॥ ४६

नाना कौतुक संयुक्तां कृतकौतुकमङ्गलाम् ।
तारहेममहारत्नविमानशतसङ्कुलाम् ॥ ४७

वनं सौगन्धिकं चापि ददृशुस्तत्र देवताः ।
बहुशाखासमाकीर्णं तन्मध्ये ददृशुर्वटम् ॥ ४८

बहुयोजनविस्तीर्णं शतयोजनमुन्नतम् ।
तन्मूले रत्नसंयुक्ते हेमसिंहासने सुराः ॥ ४९

ददृशुश्शिवमीशानं श्वेतवर्णं सुलक्षणम् ।
सनकाद्यैर्महासिद्धैर्नाना योगीश्वरैरपि ॥ ५०

उपास्यमानं सख्या च कुबेरेण समन्वितम् ।
जटाभस्माजिनधरं तापसानामभीप्सितम् ॥ ५१

चन्द्रार्धचूडं देवेशं उमयासहितं शिवम् ।
वसिष्ठाय प्रवोचन्तं तत्वं संशृण्वतां सताम् ॥ ५२

कृत्वोरौ दक्षिणे सव्यं पादपद्मं च जानुनि ।
बाहुप्रकोष्ठेऽक्षमालां आसीनं तर्कमुद्रया ॥ ५३

दिव्यमाल्याम्बरधरं जटाजूटं च शङ्करम् ।
नानाभूतगणैश्चैव समन्तात्परिशोभितम् ॥ ५४

गिरिशं तं समालोक्य सहसा जातकौतुकाः ।
सलोकपालमुनयः प्रणेमुश्शिरसा मुदा ॥ ५५

॥ इति श्रीस्कन्दपुराणे कन्दुकापुरमाहात्म्ये चतुर्थोऽध्यायः ॥

॥ अथ पञ्चमोऽध्यायः ॥

श्रीसूतः

तता देवास्समुत्थाय बद्धाञ्जलिपुटास्तथा ।
तुष्टुवुर्विविधैस्स्तोत्रैः उमाकान्तं महाप्रभुम् ॥ १

देवाः

पाहि नः करुणासिन्धो प्रपन्नार्तिहराध्यय ! ।
पाहि विश्वेश ! देवेश ! भक्तवत्सल ! शङ्कर ! ॥ २

न जानीमस्त्वगतिं मोहितास्तव मायया ।
तरलाः तावकाः पुत्राः व्यसनार्णवमध्यगाः ॥ ३

त्वत्तो नान्या गतिश्शम्भो ! पाहि पाहि महाप्रभो ! ।
दिशा कृपार्द्रया पश्य ! प्रपन्नान् त्वत्पदाम्बुजम् ॥ ४

सूतः

इति संस्तुवतो देवान् शङ्करो लोकशङ्करः ।
उवाच कारणं वाक्यं सुप्रीतो देवसंस्तवैः ॥ ५

शङ्करः

किमर्थमागता देवाः किं वा दैत्यैरुपद्रुताः ।
भववां कुशलं किं वा वदध्वं कारणं मम ॥ ६

इति पृष्टास्तदा देवाः शङ्करेण महात्मना ।
विनयावनतास्सन्तः प्रत्यूचुश्शङ्करं प्रति ॥ ७

सर्वज्ञ ! करुणासिन्धो ! सर्वं जानासि वैभवात् ।
तथापि वर्णयिष्यामो ह्यस्मदागमनं शृणु ॥ ८

लोकास्सर्वेषु सहसा चलिताःप्रलये यथा ।
द्युलोको देवसदनं नन्दनं वनमेव च ॥ ९

अष्टदिक्पालकानां च सदनानि प्रचेलिरे ।
भूलोके पर्वतास्सर्वे गर्वाद्याश्च प्रचेलिरे ॥ १०

सागराश्चापि सर्वेऽपि चिक्षिपुः सहसा मुहुः ।
पातालाश्चैव लोकाश्च बलिसद्म विशेषतः ॥ ११

चचाल सह दैत्येन्द्रैः तेन भीतास्समागताः ।
तत्कारणमपश्यन्तः सर्वज्ञं त्वां महाप्रभुम् ॥ १२

प्रष्टुं समागतास्सर्वे ब्रूहि नस्तस्य कारणम् ।
इति देवोदितं वाक्यं श्रुत्वा देवो महायशाः ॥ १३

पार्वती चेष्टितं ज्ञात्वा प्राह प्रहसिताननः ।
देवाः शृणुत मद्वाक्यं सर्वेषां भयकारणम् ॥ १४

वक्ष्यामि मम पार्वत्याः क्रीडा कन्दुकताडनात् ।
लोकाः प्रचलितास्सर्वे तेन भीता दिवौकसः ॥ १५

मा विस्मयथ ततो यूयं स्वं स्वं धाम प्रयास्यथ ।
इत्युक्ता देवदेवेन भूतनाथेन शम्भुना ॥ १६

सम्प्रहृष्टाः सुरगणाः दिवं जग्मुर्यथासुखम् ।

श्रीसूतः

ततो रुद्रोऽतिसङ्क्रुद्धस्समाहूय च पार्वतीम् ॥ १७

उवाच निष्ठुरं वाक्यं प्रलयार्णवसम्मितः ।
तव कन्दुकपातेन भीतमेतज्जगत्त्रयम् ॥ १८

सर्वेषां भयदानाच्च मद्वाक्याश्रवणादपि ।
शापं ददामि ते सद्यःपशुर्भव धरातले ॥ १९

इत्युक्ता शम्भुना तेन पार्वती विमनास्तदा ।
पतिं सम्प्रार्थयामास स्वस्मिन्कोपप्रशान्तये ॥ २०

भूतेश ! भगवन् ! शम्भो ! प्रणतार्तिप्रणाशन ।
अपराधं क्षमस्वेमं कन्दुकं च प्रदर्शय ॥ २१

इति देव्या प्रार्थितस्स प्रहसन्निदमब्रवीत्।

ईश्वरः

आश्रमं गच्छ ! देवि ! त्वं कण्वस्य च महात्मनः ॥ २२

कावेरी मध्यदेशे तु सूर्यपुष्करिणी तटे ।
शोभनाख्यतरोर्मूले तपःकुरुमदीयकम् ॥ २३

तत्र पूजय मल्लिङ्गं प्रत्यक्षस्ते भवाम्यहम् ।
तत्र मद्दर्शनादेव शापमोक्षो भविष्यति ॥ २४

दिव्यवर्षसहस्रान्ते पाणिं गृह्णामि शोभने ।
कन्दुकं च प्रदास्यामि तत्रैव प्रीतये तव ॥ २५

इत्युक्ता सा महादेवी लेभे सन्तोषमुत्तमम् ।
अथ सा पार्वतीदेवी सखीभिःपरिवारिता ॥ २६

विहायसैव कैलासात् प्रतस्थे दक्षिणां दिशम् ।
तत्र तत्र च वै रम्या पर्वतान्विविधान्बहून् ॥ २७

देशान् विचित्रान्पश्यन्ती सखिभ्यो दर्शयन्त्यपि ।
अतीत्य तान् शनैरेत्य कावेरीतीरमुत्तमम् ॥ २८

ददर्श च महारण्यं सिंहशार्दूलसंयुतम् ।
आरग्वधाम्रकैर्वृक्षैः समन्तात्परिशोभितम् ॥ २९

भयङ्करं जनानां च किरातजनसेवितम् ।
तदा भीता महादेवी विष्णुं सस्मार पार्वती ॥ ३०

सद्यः स्मृतो महाविष्णुः पार्वत्या हि चतुर्भुजः ।
शङ्खचक्रगदापद्मधरश्रीवत्सलाञ्छनः ॥ ३१

प्रसन्नवदनाम्भोजः पद्मपत्रारुणेक्षणः ।
पीताम्बरधरश्रीमान् वनमालाविभूषितः ॥ ३२

किरीटी कुण्डलधरः हारकेयूरभूषितः ।
गरुडस्कन्धमारुह्य प्रत्यक्षस्तत्क्षणादभूत् ॥ ३३

तं दृष्ट्वा सहसा देवी सन्तोषेणातिसंवृता ।
स्तुतिं चकार परमां ॰क्ष मां करुणाकर ॥ ३४

नारायण ! नमस्तेऽस्तु प्रणतार्तिप्रणाशन ! ।
आर्तानां करुणासिन्धो ! सर्वलोकैककारण ! ॥ ३५

नमस्तुभ्यं भगवते ब्रह्मणेऽनन्तशक्तये ।
नमःप्रकृत्यधिष्ठात्रे निर्गुणाय गुणात्मने ॥ ३६

निरञ्जनाय नित्याय निर्विकाराय ते नमः ।
निरूपाय सरूपाय नमस्ते केशवाय ते ॥ ३७

योगिध्येयाङ्घ्रिपद्माय नमस्ते योगमूर्तये ।
नमः पद्माय ते तुभ्यं नमस्ते पुरुषोत्तम ॥ ३८

नमो ब्रह्मादि वन्द्याय ब्रह्मण्याय नमो नमः ।
नमो वेदान्तवेद्याय भूतानामादिहेतवे ॥ ३९

नमस्ते जगतां नाथ! नमःपद्मार्चिताय ते ।
जितामित्राय शान्ताय नमस्ते दिव्यतेजसे ॥ ४०

नमःपुण्यस्वरूपाय नमः पुण्यजनात्मने ।
नमःपुण्यजनाधीश नमस्ते सूर्यवर्चसे ॥ ४१

नमस्ते पूर्णबोधाय नमस्ते पूर्णशक्तये ।
नमः पद्मजवन्द्याय भवभञ्जनते नमः ॥ ४२

नमो भक्ताघदूराय नमस्ते भक्तवत्सल! ।
केशवाय नमस्तुभ्यं श्रीकान्ताय नमो नमः ॥ ४३

नमो नमस्ते श्रितकल्पकाय
नमो नमस्ते विबुधेश्वराय ।
नमो नमस्ते जितराक्षसाय
नमो नमस्ते जितवैभवाय ॥ ४४

नमः प्रपन्नार्तिहराय विष्णवे-
नमो नमस्तेऽखिललोकसाक्षिणे ।
नमो नमस्ते नरकान्तकाय-
वरप्रदायाभयदायिने नमः ॥ ४५

॥ इति श्रीस्कन्दपुराणे कन्दुकापुरमाहात्म्ये पञ्चमोऽध्यायः ॥

॥ अथ षष्ठोऽध्यायः ॥

श्रीसूतः

इति स्तुत्वा तु सा देवी रक्षणार्थमयाचत ।
अस्मिन्वने तपस्यन्तीं स्थित्वा मां रक्ष सर्वदा ॥ १

इति देव्या स्थितो विष्णुः मा भैषीरित्युवाच ताम् ।
तां संरक्षणायैव वनेऽस्मिन् निवसाम्यहम् ॥ २

इत्युक्त्वा पार्वतीं देवः तत्रैवास्ते सदा हरिः ।

सूतः

अस्मिन्वने विमानस्य दृश्यतेऽद्यापि पूरुषैः ॥ ३

हरिर्वायव्यदिग्भागे[1] आस्ते देववरैर्वृतः ।
अन्ये देवाश्च ऋषयः सर्वेशस्तु पुरोगमाः ॥ ४

वसन्ति देवसेवार्थं कन्दुकक्षेत्रवासिनः ।
उमया चार्चितो देवः आदिकेशवसंज्ञिकः ॥ ५

मोक्षदातात्रभजतां देव्यास्संरक्षणाय वै ।
किञ्चिद्दूरे ततो देवी ददर्शाश्रममुत्तमम् ॥ ६

कण्वाख्यश्च महर्षेश्च नानामुनिगणैर्युतम् ।
तस्मिन्नेवाश्रमे रम्ये ददर्शाग्र्यं सरोवरम् ॥ ७

---

1. C. F. Kamikagama I, 67, 15a;
वरुणे विष्णुवासः स्यात् ।

C. F. Karanagama I, 99, 6 B - 7a;
ग्रामस्य वारुणेभागे समं कुर्यात् विशेषतः ।
अथवा वायुदिग्भागे गरुडालयमुत्तमम् ॥

Ref. रौरवागमः, S. 7302 - P. No. 124

कुमुदोत्पलकल्हारपुण्डरीकाविलं महत् ।
शतपत्रैःकोकनदैः वृतं यादो गणैरपि ॥ ८

कीरवङ्ककषायैश्च कूजितं भ्रमरैरपि ।
चक्रकारण्डवाकीर्णं चक्रवाकोपशोभितम् ॥ ९

हंससारसकौञ्चाद्यैः समन्तात्परिशोभितम् ।
तटे कीचकगुल्मैश्च तिन्त्रिणीभिश्च शोभितम् ॥ १०

निम्बैः प्लक्षैः पिण्डिवालैः पनसैश्चम्पकैरपि ।
पुन्नागैस्तुम्बरैश्चैव कपित्थामलकैरपि ॥ ११

वन्यमातङ्गसारङ्गवराहमहिषादिभिः ।
शाखाच्छाखान्तरं शीघ्रं प्लवमानै प्लवङ्गमैः ॥ १२

मार्जालैश्चैव भल्लूकैः भीषणं रुरुभिस्तथा ।
शशैश्च शल्यकैश्चैव गवयैरुपशोभितम् ॥ १३

खड्गनाभिमृगाद्यैश्च तथा सिंहैर्वृकैरपि ।
एतादृशं सरो दिव्यं सर्वसम्पत्करं शुभम् ॥ १४

तस्य तीरे ददर्शाग्र्यं राजवृक्षं शुभावहम् ।
तन्मूले तु स्वयं स्थित्वा प्रेषयामास तास्सखीः ॥ १५

ततः परं विरूपासीत्कन्याप्येकाथ गौः परा ।
कन्यारूपेण सा देवी तपस्तप्तुं मनो दधे ॥ १६

कैलासाभिमुखीभूत्वा तपश्चक्रे धृतव्रता ।
स एव मे पतिर्भूयात् इति तन्निष्ठमानसा ॥ १७

अर्चयन्ती महालिङ्गं मनसा च जटाधरा ।
वेणुदण्डधराभूत्वा भूतोच्चाटनहेतवे ॥ १८

तपश्चरति तत्रैव सर्वभूतैरलक्षिता ।
एवं स्थिता महादेवी सहस्रं शरदां सती ॥ १९

देवानां मानसांस्तत्र गोवृत्तान्तं वदाम्यहम् ।

श्रीसूतः

सर्वलक्षणासम्पन्ना सर्वावयसुन्दरा ॥ २०

मनोज्ञसिन्धुसंयुक्ता लोलसास्ना समन्विता ।
मनोहरपुरोपेता दीर्घलाङ्गूलसंयुता ॥ २१

धर्मार्थकाममोक्षख्यचतुस्तनसमन्विता ।
पीनोन्नतोऽधोभारेण सञ्चरन्ती शनैश्शनैः ॥ २२

कामधेनुमतिक्रान्ता शुद्धस्फटिकसन्निभा ।
इन्द्रादि लोकपालानां पात्रीभूताङ्गसंयुता ॥ २३

देवेन्द्रस्तन्मुखं देवः वह्निःपुच्छं समाश्रितः ।
यमस्तु दक्षिणं पादं वामं निर्ऋतिराश्रितः ॥ २४

तस्या ऊधस्तु वरुणः वायुः पुच्छं समाश्रितः ।
कुबेरस्तस्य सास्नां वै मध्यदेशं महेश्वरः ॥ २५

एवमाद्यास्सुरास्सर्वे तत्सर्वाङ्गं समाश्रितः ।
तस्यामङ्गेषु तिष्ठन्ति भुवनानि चतुर्दश ॥ २६

सा गौरेतादृशी तत्र चरन्ती स्वेच्छयान्वहम् ।
तृणगुल्मलताद्याश्च भक्षन्ती प्रत्यहं मुहुः ॥ २७

चतुर्दिक्षु स्वयं गत्वा योजनार्धप्रमाणतः ।
चरन्ती तत्र सस्यानि मुहुराथाति सर्वदा ॥ २८

सायङ्काले समागत्य सूर्यपुष्करिणी तटात् ।
सा च गौःपश्चिमे भागे रात्रौ तिष्ठति सर्वदा ॥ २९

तदा स्रवति तत्क्षीरं तदैव ह्यामृतात्मकम् ।
लिङ्गाकारं घनीभूतं भूत्वाद्यापि च दृश्यते ॥ ३०

सूक्ष्मरूपेण भगवान् शङ्करःप्रविवेश तत् ।
सा तत्र कुरुते पूजां नित्यं तस्य महात्मनः ॥ ३१

इतरानुपचारांश्च मनसा कुरुते तदा ।
एवं तं अर्चयन्ती सा बहुकालमुवास ह ॥ ३२

श्रीसूतः

ततः कदाचित्सा प्रातः निर्गत्य च तपोवनात् ।
ग्रामाद्योजनदूरस्थान् खेटान् पट्टणवाटिकान् ॥ ३३

नारदस्याश्रमं गत्वा तथा ह्यौद्दालकस्य च ।
तथा सिद्धाश्रमं गच्छेत् सार्धयोजनदूरतः ॥ ३४

तृणानि भ्रममाना सा तत्र तत्र चरन्त्यसौ ।
आश्रमाश्च ऋषीणां च देवतायतनानि च ॥ ३५

चरन्ती तत्र तत्रैव केदारं संददर्श सा ।
समृद्धं सस्यसम्पत्त्या पालकैरपि पालितम् ॥ ३६

तत्र प्रविश्य सा सम्यग्भक्षन्ती सस्यसम्पदम् ।
अदृश्यमाना केनापि स्थितैवं सा दिनत्रयम् ॥ ३७

चतुर्थे दिवसे प्राप्ते पालकस्समचिन्तयन् ।
किमत्र भक्षयत्येवं अश्वो वा वृषभोऽथवा ॥ ३८

गौर्वेत्येवं विचार्याथ सावधानेन संस्थिताः ।
विलीनास्तत्र केदारे गामेनां ददृशुस्ततः ॥ ३९

तदैवेनामनुद्दृत्य दण्डमादाय सत्वरम् ।
प्रगृह्य बद्धुमुद्युक्ताः सा ज्ञात्वा दुद्रुवुस्ततः ॥ ४०

अनुदुद्राव तत्रैकः कुत्र गच्छति सेति सः ।
कस्येयं कुत आयाता सेति चिन्तापरायणः ॥ ४१

तदा सा द्रुतमागत्य पुष्करिण्यास्तु पश्चिमे ।
स्थिते तस्मिन् पयो लिङ्गे पदं निक्षिप्य धावति ॥ ४२

तत्रैवान्तर्दधे शीघ्रं चारकस्यैव पश्यतः ।
ततस्स विस्मयाविष्टो दृष्ट्वा लिङ्गे च गोखुरम् ॥ ४३

लिङ्गं चात्यद्भुतं दृष्ट्वा परितस्तत्पदान्यपि ।
सर्वेश्वरस्य मायेयं इति विज्ञाय पालकः ॥ ४४

पूजयामास विधिवत् दयां चक्रे दयानिधिः ।
स्वाश्रमं सःपुनःप्राप्य केदारे न्यवसत्सुखम् ॥ ४५

देव्याः पुनः सञ्चरणाद्धान्यवृद्धिरभूत्तदा ।

श्रीसूतः

तदैव कर्षकःकश्चिच्छूरो वै भद्रनामकः ॥ ४६

तस्मिन् दयां कृतवती तदद्भुतमिहाभवत् ।
तदा वै भद्रकां नाम चरन्तीं तत्र तत्र वै ॥ ४७

तां गां निजगृहे बध्वा सम्यग्दुग्ध्वा पयांसि च ।
सन्तोषमतुलं लेभे गौर्लब्धेति यदृच्छया ॥ ४८

पालकं कल्पयामास तस्याः संरक्षणाय वै ।
स गां सञ्चारयामास तत्र तत्र वनेऽन्वहम् ॥ ४९

एवं दिनत्रये सा गौः कर्षके ह्यमृतं ददौ ।
चतुर्थे दिवसे चैव सन्तोषात्तां व्यसर्जयत् ॥ ५०

तस्मिन्नवसरे सा गौः पालकेनाप्यनीप्सिता ।
शोभनाख्यतरोर्मूलमासाद्य पयसा पुनः ॥ ५१

अभिषिच्य च तल्लिङ्गं कृषकस्य गृहं ययौ ।
समागतां स गां दृष्ट्वा बध्वा दोग्धुं प्रचक्रमे ॥ ५२

पयोहीनां च गां दृष्ट्वा कर्षकः क्रोधविह्वलः ।
ताडयामास बहुधा पालकं च मुहुर्मुहुः ॥ ५३

पालकं तं समाहूय पयःपीतं त्वयेति च ।
तमुक्त्वा रज्जुना बध्वा सत्यं ब्रूहीति सोऽब्रवीत् ॥ ५४

पालकः

न मया स्याः पयः पीतौ विचारय पुनः पुनः ।
मया न दृष्टा सायाह्ने पश्चात्सा स्वयमागता ॥ ५५

क्व गतेति न जानेऽहं विचार्याद्य वदामि ते ।
इत्युक्त्वा पालको भद्रं परेद्युः गां विसृज्य सः ॥ ५६

अलक्षितः चरन् दूरे क्वचिल्लीनो ददर्श ह ।
तदा गौ द्रुतमागत्य शोभनाख्यतरुं प्रति ॥ ५७

तत्र स्थिते श्वेतलिङ्गे सिञ्चन्ती स्वपयस्थिता ।
तां दृष्ट्वा पालकश्शीघ्रं तत्रागत्य विचार्य च ॥ ५८

कर्षकायाब्रवीत्सर्वं जातवृत्तान्तमञ्जसा ।
ततस्स विस्मयाविष्टो कर्षको भद्रसंज्ञकः ॥ ५९

तेन साकं समभ्येत्य शोभनाख्यतरुं प्रति ।
तत्र दृष्ट्वा श्वेतलिङ्गं पयसा सिक्तमञ्जसा ॥ ६०

अन्तर्हितं च गां दृष्ट्वा विस्मयं परमं ययौ ।
ततस्स बिल्वपत्राणि समादाय प्रपूज्य च ॥ ६१

पालकेन समायुक्तः सिद्धिमागात्ततः परम् ।
एवं चरन्तीं गां दृष्ट्वा वनग्रामपुरस्थिताः ॥ ६२

ब्राह्मणाक्षत्रियावैश्याः शूद्राश्चाश्रमसंस्थिताः ।
अतिविस्मयमापन्नाः आगतां गां समर्च्य च ॥ ६३

दुग्ध्वा पयांसि सन्तुष्टाः सन्तृप्ताश्च बभूविरे ।
देवाह्यमृतपानेन संसिद्धिं च बभूविरे ॥ ६४

। इति श्रीस्कन्दपुराणे कन्दुकापुरमाहात्म्ये देवी महिमानुवर्णनं नाम षष्टोऽध्यायः ॥

॥ अथ सप्तमोऽध्यायः ॥

श्रीसूतः

एतस्मिन्नेव काले तु शिवः कैलाससंस्थितः ।
तपश्चरन्तीं विज्ञाय प्रतस्थे रजताचलात् ॥ १

दिव्यवर्षसहस्रान्ते नानाभूतगणैर्वृतः ।
एकपादैस्त्रिपादैश्च बहुपादैस्तथापरैः ॥ २

त्रिहस्तैः पञ्चहस्तैश्च बहुहस्तैश्च संवृतः ।
व्याघ्राननैर्वृकाश्वैश्च गजवक्त्रैर्महोदरैः ॥ ३

अश्वाश्वैश्च विरूपाक्षैः ऊर्ध्वकेशैर्महाभुजैः ।
वराहश्चैर्मर्कटाश्चैः भल्लूकाश्वैश्च संवृतः ॥ ४

अतिदीर्घैरतिह्रस्वैर्नानारूपैर्भयङ्करैः ।
पिशाचैर्यक्षरक्षोभिर्गुह्यकैस्सिद्धचारणैः ॥ ५

किन्नरैरप्सरोभिश्च ऋषिभिर्देवतागणैः ।
तमारुरोह वृषभं ईश्वरश्चन्द्रसन्निभम् ॥ ६

नानाभरणसंयुक्तं घण्ठानादसमन्वितम् ।
सितातपत्रं जग्राह मुक्ताहारविभूषितम् ॥ ७

पृष्ठतो देवदेवस्य प्रचण्डश्चण्डिकेश्वरः ।
चामरं वीजयामास विघ्नेशो विघ्ननायकः ॥ ८

व्यजनं जगृहे श्रीमान् षण्मुखश्शङ्करःप्रियः ।
एवं विभवसंयुक्तश्शङ्करश्चन्द्रशेखरः ॥ ९

கந் — 5

आविरासीन्मुदायुक्तः पार्वत्याश्च तपोवने ।
हरस्सर्वान्परित्यज्य वृषभं बहिरेव च ॥ १०

अवरुह्य स्वयं साक्षात् एक एव समागतः ।
तत्प्रभाममतो दृष्ट्वा देवी सा जातकौतुका ॥ ११

चिन्तयन्ती ददर्शाग्रे पतिमेवं समागतम् ।
तदैव शापमोक्षोऽभूद्गवाचैश्वयं समागता ॥ १२

प्रार्थयामास देवेशं तस्मिन् लिङ्गे खुराङ्किने ।
प्रविश्य सन्निधिं तस्मिन् कुरुष्वेति पुनः पुनः ॥ १३

श्रीसूतः

एवं सम्प्रार्थितो देव्या प्रविवेशामृतात्मकम् ।
लिङ्गं खुराङ्कितं श्वेतं श्वेतरूपेण च स्वयम् ॥ १४

पुष्पवृष्टिस्तदाचासीद्देवानां स्तुवतां दिवि ।
देवदुन्दुभयोनेदुः जगुः गन्धर्व किन्नराः ॥ १५

तस्मिन्महोत्सवे हर्षात् ननृतुश्चाप्सरस्त्रियः ।
अन्तरिक्षं तदैवासीत् विमानावलि सङ्कुलम् ॥ १६

पशुनाभ्यर्चितो यस्मात् तस्मात्पशुपतीश्वरः ।
इति स्तुतो यतो देवैः सोऽभूत्पशुपतीश्वरः ॥ १७

देवास्सर्वे समागत्य दृष्ट्वा शम्भुं समस्तुवन् ॥ १८

देवः

गङ्गाधरं त्रिणेत्रं च चन्द्रशेखरमव्ययम् ।
भस्मोद्धूलितसर्वाङ्गं वन्दे पशुपतीश्वरम् ॥ १९

व्याघ्रचर्मधरं नागभूषणं पार्वतीपतिम् ।
मनोजदर्पहन्तारं वन्दे पशुपतीश्वरम् ॥ २०

शुद्धस्फटिकसङ्काशं पूर्णचन्द्रनिभाननम् ।
हेमवर्णजटायुक्तं वन्दे पशुपतीश्वरम् ॥ २१

अष्टमूर्तिमहाकायं नीलकण्ठञ्च शूलिनम् ।
जगत्संहारकर्तारं वन्दे पशुपतीश्वरम् ॥ २२

भक्ताभीष्टप्रदं लोके भुजाष्टकविभूषितम् ।
डमराद्यायुधोपेतं वन्दे पशुपतीश्वरम् ॥ २३

क्षिप्रप्रसन्नं भूतेशं शिवार्धं वृषवाहनम् ।
कपालमालिनं शम्भुं वन्दे पशुपतीश्वरम् ॥ २४

त्रिपुरारिं व्योमकेशं दक्षाध्वरविनाशकम् ।
मृत्युञ्जयं महादेवं वन्दे पशुपतीश्वरम् ॥ २५

वीन्द्राहीन्द्रामहेन्द्रादि चन्द्रसूर्यमरुद्गणैः ।
गणादि नायकैस्सेव्यं वन्दे पशुपतीश्वरम् ॥ २६

शिवाष्टकमिदं पुण्यं यः पठेच्छ्रद्धयान्वितः ।
सर्वपापविनिर्मुक्तो लभते वाञ्छितं फलम् ॥ २७

इति स्तुत्वा ययुःस्वर्गं देवा ऋषिगणैस्सह ।
तदैव पार्वतीदेवी लिङ्गस्थं परमेश्वरम् ॥ २८

श्वेतवर्णं महाकायं कोमलाङ्गं शशिप्रभम् ।
दिव्यमाल्याम्बरधरं हारिणं चन्द्रशेखरम् ॥ २९

गङ्गाधरं जटाजूटं व्योमकेशं महेश्वरम् ।
दृष्ट्वा तुष्टाव तं भक्त्या भर्तारं परमेश्वरम् ॥ ३०

देवी

देवदेव जगन्नाथ नमस्ते विश्वभावन ।
त्वां विना मे गतिर्नास्ति पाहि मां करुणाकर ॥ ३१

तव सन्दर्शनादेव मम शापो निवर्तितः ।
कन्दुकं देहि मे प्रीत्या पाणिश्च ग्रहणं कुरु ॥ ३२

इति सम्प्रार्थितो देवः सोदरस्थं च कन्दुकम् ।
गोखुराङ्कितमार्गेण समुद्धृत्य ददौ तदा ॥ ३३

ततस्सा कन्दुकं दृष्ट्वा गृहीत्वा करसम्पुटे ।
सन्तोषमतुलं लेभे स्मृत्वा स्मृत्वा पुनः पुनः ॥ ३४

विजहार यथा कामं पुरतो गिरिजापतेः ।
कन्दुकं ताडयामास विचित्रं महदद्भुतम् ॥ ३५

प्रयत्नं कारयामास सस्मार च ऋषीन् सुरान् ।
ब्रह्माणं च महेन्द्रं च वाणीं चैव सुरस्त्रियः ॥ ३६

तदैव देवतास्सर्वे ब्रह्माद्याश्च समागताः ।
सप्तर्षयो नारदाद्याः शच्याद्याश्च सुरस्त्रियः ॥ ३७

हिमवन्तं तदाहूय स्वास्तिकं स कुमारकम् ।
उत्सवं कारयामासुः ऋषिभिः ब्राह्मणैस्सह ॥ ३८

शुभे मासे शुभे पक्षे शुभे लग्ने शुभे दिने ।
शुभनक्षत्रसंयुक्ते शुभग्रहनिरीक्षिते ॥ ३९

पाणिं जग्राह भगवान् पार्वत्याः परमेश्वरः ।
देवदुन्दुभयोनेदुः शङ्खतूर्या विनिस्वनैः ॥ ४०

मृदङ्गपटहाद्यैश्च सहितास्सुमनोहराः ।
तदा जगुश्च गन्धर्वाः ननृतुश्चाप्सरस्स्त्रियः ॥ ४१

अग्निं प्रज्वाल्य विधिवद्धोमं चक्रुर्महर्षयः ।
तस्मिन्महोत्सवे रम्ये नार्यश्च नरपुङ्गवाः ॥ ४२

वस्त्राभरणैर्दिव्यैर्गन्धमाल्यैरलङ्कृताः ।
इतस्ततो विचेरुश्च महासन्तोषसम्भृताः ॥ ४३

उत्सवान्ते सुरास्सर्वे विश्वकर्माणमेव च ।
आहूय मण्टपं तत्र कारयामासुरञ्जसा ॥ ४४

तस्मिन् विमानं शोभाढ्यं सर्वलक्षणसंयुतम् ।
स्वर्णप्राकारसंयुक्तं चतुर्गोपुरसंयुतम् ॥ ४५

देवालयं विनिर्माय महेशं परिपूज्य च ।
आमन्त्र्य प्रययुस्सर्वे स्वस्वं धाम यथा गतम् ॥ ४६

श्रीसूतः

विवाहानन्तरं देवः पार्वतीं परमेश्वरः ।
वामपार्श्वं समागत्य निवसेत्याह सस्मितम् ॥ ४७

ततस्सा पार्वती देवी पुराहं तपसे स्थिता ।
कैलासाभिमुखी भूत्वा तवागमनकाङ्क्षया ॥ ४८

इदानीमपि देवेश ! सन्निधाने विशेषतः ।
शोभनाख्यतरोर्मूले तत्रैव निवसाम्यहम् ॥ ४९

इत्युक्त्वा पार्वती देवं तत्रैवाद्यापि वर्तते ।
उत्तराभिमुखी भूत्वा सर्वाभीष्टप्रदायिनी ॥ ५०

अथ तौ पूर्ववद्देवौ पार्वती परमेश्वरौ ।
कुर्वन्तौ कन्दुकक्रीडां यथाकामं विजह्रतुः ॥ ५१

सकलैःपूजितौ नित्यं सूर्यपुष्करिणी तटे ।
शोभमानौ शुभाकारौ सर्वाभीष्टप्रदायकौ ॥ ५२

एवं निवसतस्तत्र युगान्यथ बहून्यपि ।
अतीतानि ततास्तत्र शिथिलानि बभूविरे ॥ ५३

प्राकारगोपुरादीनि विमानसहितानि च ।
एतस्मिन् समये राजा समागत्य यथा पुरा ॥ ५४

तेथैव कारयामास विमानं गोपुरादिकम् ॥ ५५

॥ इति श्रीस्कन्दपुराणे कन्दुकापुरमाहात्म्ये सप्तमोऽध्यायः ॥

॥ अथ अष्टमोऽध्यायः ॥

श्रीशौनकः

कों वा राजा? स कुत्रत्यः? कारयामास वै कथम्? ।
एतद्वदस्व! मे सूत! पुराणार्थविशारद! ॥ १

श्रीसूतः

सूर्यवंशोद्भवःश्रीमान् राजा वै रघुनामकः ।
राजलक्षणसम्पन्नः ब्रह्मण्यो बहुधार्मिकः ॥ २

शस्त्रविद्यासु निष्णातो जितामित्रो जितेन्द्रियः ।
पुरोहितं पुरस्कृत्य तीर्थयात्रापरायणः ॥ ३

चतुरङ्गबलैर्युक्तः महातेजा महायशाः ।
स्वदेशान्निर्गतो राजा तत्र तत्र च सञ्चरन् ॥ ४

कावेरीस्नानमुद्दिश्य दक्षिणां दिशमाप्तवान् ।
शनैःकण्वाश्रमं प्राप्य तत्र कण्वं महाऋषिम् ॥ ५

तपसा दीप्यमानं तं ब्रह्मध्यानपरायणम् ।
जितेन्द्रियं जितक्रोधं निराहारं जटाधरम् ॥ ६

वेदवेदाङ्गतत्त्वज्ञं पुराणार्थविशारदम् ।
शिष्यप्रशिष्यैस्सहितं सर्वशास्त्रविशारदम् ॥ ७

ददर्श मुनिशार्दूलं राजा धर्मपरायणः ।
प्रणम्य शिरसा भक्त्या पूजयामास धर्मवित् ॥ ८

स्वयञ्चातिथ्यमापन्नःकण्वाख्येन महात्मना ।
रात्रौ शयानंस्तत्रैव स्वप्नञ्चापि ददर्श ह ॥ ९

ततः प्रातस्समुत्थाय स्वप्नं कण्वाय सोऽब्रवीत् ।

राजा

कण्व ! कण्व ! महर्षेऽहं रात्रौ स्वप्नं ह्यदृष्टवान् ॥ १०

अयमेव महादेवः मामुपेत्य प्रबोध्य च ।
राजन् ! सकलधर्मज्ञ ! समुद्धर ! ममालयम् ॥ ११

कालेन शिथिलीभूतं तीर्थयात्राफलं भवेत् ।
इत्युक्त्वा च महादेवः स्वप्ने मां प्रतितश्च किम् ॥ १२

न जानाम्यस्य माहात्म्यं वदध्वं मम विस्तरात् ।
इति पृष्टस्तदा राज्ञा कण्वः प्रेमपरिप्लुतः ॥ १३

उवाच तस्यः माहात्म्यं पुष्करिण्याश्च वैभवम् ।
तत्क्षेत्रस्य च माहात्म्यं शोभनाख्यतरोरपि ॥ १४

तदेतदखिलं श्रुत्वा राजा धर्मपरायणः ।
तथैवकारयामास स्वप्नेदृष्टं यथा पुरा ॥ १५

परितःकाननं छित्वा निर्मलीकृत्य चाश्रमम् ।
विमानं कारयामास विचित्रं सुमनोहरम् ॥ १६

सुवर्णरत्नखचितं कलशछत्रशोभितम् ।
पुरतः कारयामास विचित्रं मण्टपं शुभम् ॥ १७

ततस्तत्पूर्वदिग्भागे विशालं मण्टपं शुभम् ।
षोडशस्तम्भसंयुक्तं नानाचित्रैर्विचित्रितम् ॥ १८

ततस्तत्पूर्वदिग्भागे सहस्रस्तम्भसंयुतम् ।
मण्टपं कारयामास सर्वदेवाश्रमं महत् ॥ १९

नाना सोपानसहितं प्राकारत्रयसंयुतम् ।
गोपुरान्कारयामास चतसृष्वपि दिक्षु च ॥ २०

सुवर्णकलशांपेतान् सिंह्यतोरणसंयुतान् ।
विचित्रप्रतिमोपेतान् नाना कौतुकसंयुतान् ॥ २१

वृषभैश्च समायुक्तान् महाप्राकारसंयुतान् ।
पुरीं च निर्ममे तत्र स्वर्णावरणसंयुताम् ॥ २२

कवाटतोरणोपेतां परिखान्तदुरासदाम् ।
उद्यानोपवनाभ्यां च शोभितां सर्वगोभगाम् ॥ २३

अनेकहर्म्यसंयुक्तां सभाभिर्भवनैर्युताम् ।
वीथीश्चसूरसंयुक्तां रथ्यापणसमन्विताम् ॥ २४

नाना जनपदाकीर्णां नाना विद्या समाकुलाम् ।
पुरीमेवं विनिर्माय कारयामास वै रथम् ॥ २५

रत्नस्तम्भसमाकीर्णं प्रतिमाभिरलङ्कृतम् ।
वज्रवैडूर्यखचितं सुवर्णफलकावृतम् ॥ २६

तोरणैश्च समाकीर्णं पताकैरुपशोभितम् ।
दिव्यवस्त्रैःपरिवृतं किङ्किणीजालमण्डितम् ॥ २७

सुवर्णकलशांपेतं रत्नछत्रसमन्वितम् ।
सफलैः कन्दलैः स्तम्भैः पूगबृन्दैर्मनोहरैः ॥ २८

नारिकेलेक्षुखर्जूरैः समन्तापरिशोभितम् ।
केतकी मल्लिकाभिश्च चम्पकैर्वकुलैरपि ॥ २९

पुन्नागैःकरवीरैश्च पद्मपत्रैस्तथैव च ।
नानापुष्पसमाहारैश्शोभमानं महाद्भुतम् ॥ ३०

विचित्रप्रतिमोपेतं मुक्ताहारैश्च संयुतम् ।
दिव्यचक्रसमायुक्तं नानाविभवसंयुतम् ॥ ३१

माघे च रथसप्तम्यां ध्वजारोहणपूर्वकम् ।
वेदतन्त्रोक्तमार्गेण ऋतो(रथो)त्सवमकारयत् ॥ ३२

तीर्थस्नानं तथा कृत्वा ब्राह्मणादीन् प्रपूज्य च ।
राजा हृष्टमना भूत्वा सर्वं तस्य समर्प्य च ॥ ३३

ययौ च स्वां पुरीमेव सर्वसिद्धमनोरथः ।
एवं यः कुरुते पूजां शिवस्य परमात्मनः ॥ ३४

तस्याभीष्टं ददात्याशु सर्वव्यापी महेश्वरः । ३५

॥ इति श्रीस्कन्दपुराणे कन्दुकापुरमाहात्म्ये अष्टमोऽध्यायः ॥

॥ अथ नवमोऽध्यायः ॥

श्रीशौनकः

शोभनाख्यस्यवृक्षस्य माहात्म्यं वद सुव्रत ।
किमर्थं वासमकरोत्तन्मूले पार्वती सती ॥ १

अयं वृक्षःपुरा को वा देवगन्धर्व एव वा ।
किमर्थमिह सञ्जातः राजवृक्षत्वं अस्य च ॥ २

कुतः शोभनता तस्य तत्सर्वं वद विस्तरात् ।

श्रीसूतः

पुराऽयं नन्दनवने कल्पवृक्ष इति श्रुतः ॥ ३

तपश्चचार पार्वत्यै देवानां शतवत्सरम् ।
ततः प्रसन्ना गिरिजा वृक्षं तमिदमब्रवीत् ॥ ४

पार्वती

तपश्चरसि भो वृक्ष किमर्थं तद्वदस्व मे ।
इत्युक्तस्स तु पार्वत्या वरं वव्रे महातरुः ॥ ५

सर्वाभीष्टप्रदत्वेन स्वर्गे ख्यातिरभून्मम ।
भूलोकेऽपि मम ख्यातिर्भवेद्विति वरं वृणे ॥ ६

त्वत्पूजाकरणञ्चैव पत्रैः:पुष्पैः भवेन्मम ।
छायया तव सेवा च सार्वकालं भवेन्मम ॥ ७

इति तेनार्थिता देवी तथा तस्मै वरं ददौ ।
ततो जातःकल्पवृक्षः सूर्यपुष्करिणी तटे ॥ ८

सेवार्थमेव पार्वत्याः राजवृक्ष इति श्रुतः ।
वरप्रदानात्सा देवी तन्मूले सततं नरैः ॥ ९

दृश्यते पूजिता सर्वैः सहपत्न्या च शम्भुना ।
तस्मादेतस्य वृक्षस्य सेवा ह्ययः कुरुते नरः ॥ १०

तस्य पुण्यफलं वक्तुं कः शक्तो दिवि वा भुवि ।
सूर्यपुष्करिणी स्नानं कृत्वा पशुपतीश्वरम् ॥ ११

दृष्ट्वैतस्य तरोर्मूले जपं यःकुरुते नरः ।
तस्य सिद्धिर्भवेच्छीघ्रं नात्र कार्या विचारणा ॥ १२

तस्य पत्रैश्च पुष्पैश्च शिवपूजां करोति यः ।
स कोटिकुलमुद्धृत्य स्वर्गलोके महीयते ॥ १३

प्रदक्षिणनमस्कारान् जपहोमसुरार्चनान् ।
वृक्षमूले च कुरुते तस्य पुण्यमनन्तकम् ॥ १४

यस्मात्प्रवृत्ता तन्मूले तयोर्वैवाहिकी क्रिया ।
शोभना तत एवासीच्छोभनाख्यातरोरपि ॥ १५

तस्मात्सर्वप्रयत्नेन सेवां कुर्वन्ति ये जनाः ।
तेषां गृहे तु नित्यं स्याच्छोभनस्य परम्परा ॥ १६

किमत्र बहुनोक्तेन यद्यद्वाञ्छति यो नरः ।
तत्सर्वं प्रददात्येव कल्पवृक्षस्त्वतः पुरा ॥ १७

श्रीसूतः

तीर्थानां चैव माहात्म्यं शृणुध्वं मुनिपुङ्गवाः ।
दक्षिणोत्तरभागे तु कावेरी वर्तते शुभा ॥ १८

सूर्यपुष्करिणी प्राच्यां तीर्थानामुत्तमोत्तमा ।
तत्तीर्थवैभवं पश्चाद्वक्ष्यामःपृथगेव हि ॥ १९

पश्चिमे वालितीर्थं तु ब्रह्मतीर्थमतःपरम् ।
वायव्ये चन्द्रतीर्थं स्यादीशाने देवतीर्थकम् ॥ २०

एवं बहूनि तीर्थानि परितस्सन्त्यनेकशः ।

ऋषयः

वालितीर्थस्य माहात्म्यं वद विस्तरतोऽधुना ॥ २१

कुतस्समागतो वाली कस्मात्तीर्थं चकार सः ।

श्रीसूतः

त्रेतायुगे पुरा विप्राः किष्किन्धाधिपतिःप्रभुः ॥ २२

नाम्ना वालीति विख्यातः इन्द्रपुत्रो महायशः ।
बलवान्धैर्यसम्पन्नः त्रिषु लोकेषु विश्रुतः ॥ २३

शान्तो जितारिसङ्घश्च शिवपूजापरायणः ।
कदाचित् स तु धर्मात्मा सर्वशास्त्रविशारदः ॥ २४

तुङ्गभद्रां समागम्य सस्नौ सूर्योदये सति ।
विरूपाक्षं महादेवं नत्वा सम्पूज्य भक्तिमान् ॥ २५

नित्यदानं ततः कृत्वा प्रतस्थे हरिपुङ्गवः ।
ततो मेरोरष्टदिक्षु स्थितं लिङ्गं निरीक्ष्य च ॥ २६

ततः कैलाशमागत्य तत्र शम्भुं निरीक्ष्य च ।
स्वपुरं प्राप्य पश्चात्तु भुङ्क्ते नित्यमतन्द्रितः ॥ २७

कदाचिद्दक्षिणदिशि प्रसिद्धं कमलालयम् ।
द्रष्टुं गच्छं मार्गमध्ये श्वेतलिङ्गं ददर्श ह ॥ २८

अतिकौतुकमापन्नः तदुद्धर्तुं मनो दधे ।
पम्पातीरे स्थापनार्थं नेदुकामो मुदान्वितः ॥ २९

पश्यतां सर्वदेवानां मुनीनां वनचारिणाम् ।
पश्यन्त्याः पार्वती देव्याः लिङ्गं तदमृतात्मकम् ॥ ३०

यत्नेन महता चायं चालयन्नपि वानरः ।
नालं चालयितुञ्चासील्लिङ्गं वाली महौजसा ॥ ३१

चखान परितस्तस्य स्वनखैर्वज्रसम्मितैः ।
ततः किलकिला शब्दं कुर्वन्वानरपुङ्गवः ॥ ३२

पुच्छमुद्यम्य पाणिभ्यां उद्धर्तुं निजौजसा ।
इत्यनेकप्रकारेण चालयन्नपि वानरः ॥ ३३

नैव चालयितुं शक्तोऽभवद्भिन्द्रात्मजःकपिः ।
तद्वेष्टयित्वा पुच्छेन पाणिभ्यां धरणीं स्पृशन् ॥ ३४

उत्पपाताथ तरसा व्योम्नीन्द्रतनयः कपिः ।
कम्पयन् स धरां सर्वां सप्तद्वीपान्यपर्वतान् ॥ ३५

एतस्मिन्नन्तरे विप्रा लिङ्गस्थःपरमेश्वरः ।
कोपावेशात्सिंहनादं कुर्वन्प्रत्यक्षतां गतः ॥ ३६

चतुर्भुजो महाकायः तं गृहीत्वा महेश्वरः ।
चिक्षेप पश्चिमे भागे सपपात धरातले ॥ ३७

पततस्तस्यवेगेन पादौ पाणी धरातले ।
निमग्नौ जलपर्यन्तं तीर्थं तदभवत्ततः ॥ ३८

ततोऽतिभयमापन्नः कन्दुकापुरसंस्थितम् ।
महेश्वरं सलिङ्गस्थं तुष्टावाव हितात्मना ॥ ३९

वाली

दक्षाध्वरे ध्वंसितदुष्टसञ्चयं
देवादिभिर्वन्दितपादपद्मम् ।
प्रवन्दिताभीष्टकरं प्रशान्तं
नमाम्यहं भूतिकरं पशो:पतिम् ॥ ४०

प्रपन्नलोकार्तिहरं त्रिलोचनं
गङ्गाधरं भूषितचन्द्रमौलिम् ।
कैलाससङ्काशमहावृषस्थितं
नमाम्यहं चा(धि)हरस्सुखाय मे ॥ ४१

नमश्शिवाय देवाय शङ्कराय नमो नम: ।
भूतेशाय नमस्तुभ्यं गिरिशाय नमो नम: ॥ ४२

कन्दुकापुरनाथोऽयं सूर्यपुष्करिणीतटे ।
शोभनाख्यतरोर्मूले वसन्पशुपतीश्वर: ॥ ४३

उमया सहितो देव: गृह्यतां भक्तवत्सल ।
इति स्तुत्वा महादेवं वरं वव्रेकमीश्वर: ॥ ४४

बद्धस्स पातसञ्जातं एतत्तीर्थं भवत्विति ।
इति सम्प्रार्थितो देव: तथास्त्विति वरं ददौ ॥ ४५

तदा प्रभृति लोकेऽस्मिन् वालितीर्थचतुष्टयम् ।
प्रसिद्धं मेऽभवत्तीर्थं सर्वकामफलप्रदम् ॥ ४६

इति वाली वरं प्राप्य कन्दुकेशं महाद्युतिम् ।
नत्वा प्रदक्षिणीकृत्य जगाम कमलालयम् ॥ ४७

श्रीशौनकः

सूर्यपुष्करिणीतीरे नानाजननिषेविते ।
किमर्थं वासमकरोत् प्रभुःपशुपतीश्वरः ॥ ४८

तन्मे कथय तत्वेन सर्वशास्त्रविदां वर ।

श्रीसूतः

अत्रैवोदाहरन्तीममितिहासं पुरातनम् ॥ ४९

यस्य स्मरणमात्रेण सर्वपापैःप्रमुच्यते ।
पुरा दक्षक्रतौ देवीं प्रविश्यन्तं हुताशने ॥ ५०

यच्चापहासं कृतवान् तद्दोषशमनाय वै ।
कण्वाश्रममनुप्राप्य पश्चात्तापेन कम्पितः ॥ ५१

तपस्तप्तुं मनश्चक्रे तीक्ष्णांशुश्च महामतिः ।
वायुभक्षो निराहारः जितक्रोधस्सुखासनः ॥ ५२

हेमन्ते जलशायी च ग्रीष्मे पञ्चाग्निमध्यगः ।
जलधाराकुले विप्र वर्षर्तौ च निराश्रयः ॥ ५३

लोकचक्षुर्लोकबन्धुः तपश्चक्रे निरन्तरम् ।
अर्यमा च महादेवं सूर्यपुष्करिणीतटे ॥ ५४

ध्यायंस्तुवन्नमस्यं च लोकान्सर्वानकम्पयन् ।
ध्यायंश्च मनसा शम्भुं त्रिणेत्रं च वरप्रदम् ॥ ५५

जीवभूतमशेषाणां बन्धकं च तथा नृणाम् ।
चन्द्रसूर्याग्निनेत्रं च विद्युच्चञ्चललोचनम् ॥ ५६

अणिमादिगुणोपेतं आर्तत्राणपरायणम् ।
सनकादिभिस्सेव्यमानं स्वर्गिणामास्पदं शिवम् ॥ ५७

एवं ध्यायन् सदा सूर्यः सरस्यस्मिन् मनोरमे ।
सस्नौ त्रिकालं धर्मात्मा आस्ते लोकप्रतापकः ॥ ५८

ध्यायतस्तस्य देवस्य वरं दातुं महेश्वरः ।
आविर्बभूव धर्मात्मा वृषभोपरिसंस्थितः ॥ ५९

तपसा तोषितो रुद्रः सान्निध्यमगमत्प्रभुः ॥ ६०

॥ इति श्रीस्कन्दपुराणे कन्दुकापुरमाहात्म्ये नवमोऽध्यायः ॥

॥ अथ दशमोऽध्यायः ॥

श्रीसूतः

तन्निरीक्ष्य तपस्यन्तं दिवाकरमरिन्दमम् ।
प्राह गम्भीरया वाचा उमापतिमहेश्वरः ॥ १

श्रीशङ्करः

सवितःपश्चिमां देवं उमापतिमरिन्दमम् ।
वाञ्छितार्थप्रदं विद्धि तपसा तोषिने तव ॥ २

श्रीसूतः

एवमुक्तस्तु रुद्रेण चण्डांशुश्च महामतिः ।
प्रणम्य शूलिनं देवं स्तुतिश्च कृतवान्प्रभुः ॥ ३

आदित्यः

नमश्शिवाय रुद्राय पशूनांपतये नमः ।
ईशेशविश्वरूपाय शूलिने परमात्मने ॥ ४

नमश्शान्ताय देवाय शङ्कराय नमो नमः ।
मृत्युञ्जयविरूपाक्षनमस्ते देवमूर्तये ॥ ५

नमःपिनाकहस्ताय कृत्तिवासाः नमोऽस्तुने ।
भूताय भूतरूपाय भूतेशाय नमो नमः ॥ ६

उग्राय भीमरूपाय श्रीकण्ठाय नमो नमः ।
चन्द्रचूडामणी तुभ्यं वामदेव नमोऽस्तु ते ॥ ७

कृशानुरेतसे तुभ्यं सर्वज्ञाय नमो नमः ।
त्रिपुरघ्न नमस्तेऽस्तु मृत्युरूपाय ते नमः ॥ ८

धर्माय धर्मरूपाय सुधर्मपतये नमः ।
ज्ञानाय ज्ञानरूपाय ज्ञानानां फलदायिने ॥ ९

एवं स्तुत्वा वरं वव्रे नन्दिवाहनमव्ययम् ।
पाहि ! पाहि ! जगन्नाथ ! प्रणतार्तिप्रणाशन ! ॥ १०

सौभाग्यमण्डलं देहि तीक्ष्णं तीक्ष्णकरप्रभो ।
अत्र तिष्ठ तदा शम्भो मम पुष्करिणी तटे ॥ ११

उमयासहितो देव तदा तिष्ठ जगत्पते ।
मम नाम्ना पुष्करिण्या नामधेयं कुरुष्विह ॥ १२

तत्पूजाकरणञ्चैव तत्तर्क्षेन कलौयुगे ।
पश्यतां मानवादीनां देहि मे भक्तवत्सल ॥ १३

स्नातानामत्र देवेशं भुक्तिं मुक्तिं प्रयच्छ भो ।
मां पाहि सर्वलोकेश भूयो भूयो नमाम्यहम् ॥ १४

श्रीसूतः

एवमुक्तस्तु सूर्येण त्रिणेत्रस्तु महामतिः ।
तथास्त्विति तमामन्त्र्य पुनर्वचनमब्रवीत् ॥ १५

श्रीशङ्करः

ग्रहाणामग्रतश्श्रीमान् आदित्यो भव सुव्रत ।
गच्छ त्वं लोकमतुलं ज्योतिर्गणनिषेवितम् ॥ १६

सूर्यपुष्करिणी ह्येषा लोके ख्यातिं गमिष्यति ।
स्नातानामत्र सायुज्यं शिवलोके भविष्यति ॥ १७

शोभनाख्यतरोर्मूले सूर्यपुष्करिणी तटे ।
अहमप्युमया साकं वसामि सततं रवे ॥ १८

इत्येवं हि महादेवो दत्वा तस्मै वरान्बहून् ।
तथास्त्विति तमामन्त्र्य भूतैस्सह तिरोदधे ॥ १९

सभानुस्तत्र तं रुद्रं चिरमाराध्य भक्तितः ।
क्रतुं पाशुपतं इष्ट्वा अश्वमेधमनेकशः ॥ २०

प्रीणयित्वा ततो देवान् पुरन्दरपुरोगमान् ।
त्रिदशैःप्रार्थ्यमानोऽसौ पुरन्दरपुरं ययौ ॥ २१

ऋषयो मनवश्चैव मनुपुत्रास्तथैव च ।
अग्निष्टोमादिभिर्यज्ञै इष्ट्वा विपुलदक्षिणैः ॥ २२

पशोरीश्वरमाराध्य द्योतमाना दिवङ्गताः ।
कक्षीवान् गौतमोऽत्रिश्च कौशिकोऽथ सुदर्शनः ॥ २३

अन्ये च मुनयो ब्रह्मन् ब्रह्मरातादयोऽमलाः ।
जमदग्निर्भरद्वाजःकचःकण्वो महामुनिः ॥ २४

एते वै द्विजमुख्याश्च तपः कुर्वन्ति चाधुना ।
शान्ता जितारिषड्वर्गाः अस्पृष्टा पापकर्मभिः ॥ २५

पशोरीश्वरमाराध्य तं ते मुक्तिसिद्धये ।
सूर्यपुष्करिणीतीरे शम्भुं पशुपतीश्वरम् ॥ २६

दिलीपाद्या महाराजाःपूजयित्वा दिवं ययुः ।
आराध्य तत्र तं शम्भुं बहवो मनुजेश्वराः ॥ २७

कर्मभूमिं समासाद्य महैश्वर्यं समं ययुः ।
अत्र स्नाताः पापिनोऽपि ज्वलनार्कसमप्रभाः ॥ २८

सर्वपापविनिर्मुक्ताः ब्रह्मलोकं प्रयान्ति ते ।
सुस्नाता सर्वतीर्थेषु सर्वयज्ञेषु दीक्षिताः ॥ २९

सूर्यपुष्करिणीस्नानं पशोरीश्वरदर्शनम् ।
कुर्वन्ति ये नरा भक्त्या ते यान्ति परमं पदम् ॥ ३०

बालघ्नाश्च पितृघ्नाश्च सदा सज्जनदूषकाः ।
निषिद्धकर्माचरणाः नाना व्याधिप्रपीडिताः ॥ ३१

कुष्ठव्याधिसमायुक्ताः नाना व्रणसमन्विताः ।
अङ्गहीनाश्च पापिष्ठाः दरिद्रेण प्रपीडिताः ॥ ३२

पशोरीश्वरमाराध्य स्नात्वा सूर्यसरो जले ।
जपित्वा वृक्षमूले च नमस्कृत्य च पार्वतीम् ॥ ३३

सर्वपापविनिर्मुक्ताः यान्ति कैलासवासिनम् ।
अत्रैवोदाहरन्तीममितिहासं पुरातनम् ॥ ३४

शृण्वतां वदतां चैव सद्यः पातकनाशनम् ।
पुरा काम्भोजदेशीयः इक्ष्वाकोर्वंशवर्धनः ॥ ३५

हेमकेतुरिति ख्यातश्शिवपूजापरायणः ।
सूर्यपुष्करिणीतीरे लिङ्गं वै ह्यमृतात्मकम् ॥ ३६

पूजयित्वा विधानेन अकरोद्यज्ञसन्ततिम् ।
हेमवस्त्रान्नदानानि गोभूतिलधनानि च ॥ ३७

दत्तवान् शुद्धमनसा ब्राह्मणेभ्यो यथेष्टतः ।
तेन पुण्यप्रभावेन सर्वपापैश्च वर्जितः ॥ ३८

आप्तवान् शङ्करं लोकं योगिनामपि दुर्लभम् ।
तस्मिन् काले महाभागा ब्राह्मणो धर्मवत्सलः ॥ ३९

वेदवेदाङ्गतत्त्वज्ञः तथा वै ग्रामयाजकः ।
अयाज्ययाजकश्चैव तथा च वृषलीपतिः ॥ ४०

पिशुनो निष्ठुरो मूर्खो विश्रुतः पुण्यविक्रयी ।
निषिद्धकर्माचरणात् परित्यक्तश्च बन्धुभिः ॥ ४१

निन्दितो दुःखितो दीनो हीनाङ्गो व्याधिपीडितः ।
महद्रोगसमायुक्तः जलधारासमन्वितः ॥ ४२

महावेदनया युक्तः दुर्गन्धेन समन्वितः ।
स कदाचिद्धनार्थं तु पृथिव्यां पर्यटन् द्विजः ॥ ४३

पूर्वपुण्यविपाकेन कन्दुकक्षेत्रमाप्तवान् ।
तीरे वै सूर्यसरसः दृष्ट्वा पशुपतीश्वरम् ॥ ४४

स्नात्वा च सूर्यसरसि सर्वरोगविवर्जितः ।
शोभनाकारसम्पन्नः सुदृढाङ्गेन संयुतः ॥ ४५

कन्दुकेशध्यानपरः तत्र पञ्चत्वमागतः ।
दिव्यं विमानमारुह्य शिवलोकमवाप्तवान् ॥ ४६

एवं सिद्धिप्रदं क्षेत्रं देवानामपि दुर्लभम् ।
मनुष्याणां तु किमुत कलौ सिद्धिप्रदं नृणाम् ॥ ४७

॥ इति श्रीस्कन्दपुराणे कन्दुकापुरमाहात्म्ये दशमोऽध्यायः ॥

॥ अथैकादशद्वादशोऽध्यायौ ॥ [1]

श्रीसूतः

पुरा कश्मीरदेशीयः महाबलसमन्वितः ।
निषादाधिपतिःश्रीमान् प्राणिनामन्तकोपमः ॥ १

महापापरतो नित्यं ब्रह्महत्येषरतस्तथा ।
परदारपरद्रव्यलोलुपो निष्ठुरस्तदा ॥ २

नाना वर्णसुवर्णानि बहून्यपहृतानि वै ।
मद्यमांसरतो नित्यं अतिक्रूरोऽतिपापकृत् ॥ ३

स कदाचिद्धनार्थं तु देशाद्देशान्तरं ययौ ।
कावेरीमध्यदेशे तु सूर्यपुष्करिणीं गतः ॥ ४

तत्र स्नात्वा महादेवं अमृतं लिङ्गमेव च ।
दृष्ट्वा तत्रैव निवसद्रात्रौ[2] वृष्टिप्रपीडितः ॥ ५

मृतिं जगाम शीघ्रं तु तस्य पापानि भस्मसात् ।
बभूविरे द्विजश्रेष्ठाः दर्शनाच्छङ्करस्य वै ॥ ६

विमानं पतकज्योतिमारुह्य दिवमाययौ ।
भक्त्या यः कुरुते तत्र स्नानपानादिकं नरः ॥ ७

यातीति किमु वक्तव्यं सद्गतिं योगिदुर्लभाम् ।
ब्राह्मणा क्षत्रिया वैश्याः तथा वै शूद्रजातयः ॥ ८

---

1. एकादशोऽध्यायः पृथक्तया न निर्दिष्टं भासते ।

2. विधिवत् - A

स्त्रियो बालास्तथा वृद्धाः यास्यन्ति शिवदर्शनात् ।

शौनकः

सूर्यपुष्करिणीतीरे कन्दुकेशो महाद्युतिः ॥ ९

कथं पूजनीयोऽसौ केन द्रव्येण वा पुनः ।
कः कालो पूजनं तस्य स वा दास्यति किं फलम् ॥ १०

कन्दुकेशं पूजयित्वा को वा फलमवाप्तवान् ।
एतद्विस्तरतो मह्यं कृपया वक्तुमर्हसि ॥ ११

श्रीसूतः

कन्दुकेशस्य देवस्य पूजनं परमोत्तमम् ॥
श्रेष्ठं सर्वासु पूजासु विश्रुतं च शुभावहम् ॥ १२

सुलभं धर्मबुद्धीनां पापिनामप्रकाशकम् ।
सर्वपापक्षयकरं आयुरारोग्यदायकम् ॥ १३

सङ्गात्कामास्तथाम्नेहाद्भयाद्वा यो हि मानवः ।
अर्चयित्वा कन्दुकेशं कैलाशे मोदतेऽनिशम् ॥ १४

तमाराध्य सदा शम्भुं यो वा को वा नराधमः ।
मातृतःपितृतश्चैव द्विकोटिकुल संयुतः ॥ १५

शिवलोकमवाप्नोति नात्र कार्या विचारणा ।
योऽर्चयेद्देवदेवेशं कन्दुकापुरनायकम् ॥ १६

पुत्रमित्रकलत्राणि धनानि सबहूनि च ॥
दासीदासान् बहुपशून् शङ्करं धान्यसञ्चयात् ॥ १७

एतान्सर्वान्तथा चान्यान् अनुभूय च मानवः ।
सपश्चाद्वत्रिणो लोके उषित्वा सर्वमङ्गलः ॥ १८

अन्ते कैलासमासाद्य सुखी वसति सर्वदा ।
प्राप्ते कलियुगे घोरे धर्मज्ञानविवर्जिते ॥ १९

दुर्लभं कपिलादानं दुर्लभं जाह्नवीजलम् ।
दुर्लभं श्रोत्रियो दानं दुर्लभं नीलमोक्षणम् ॥ २०

पुरा सञ्चितपुण्यानां मानवानां महात्मनाम् ।
एते भवन्ति विप्रेन्द्र! नात्र कार्या विचारणा ॥ २१

शिवार्चनपरा ये तु जपस्नानपरायणाः ।
परोपकारनिरताः न ते यान्ति यमालयम् ॥ २२

नाना तन्त्रविधानेन नाना सूक्तिभिरेव च ।
नाना द्रव्यैःफलैःपुष्पैः नानापत्रैस्तथैव च ॥ २३

येऽर्चयन्ति तदा शम्भुं न ते यान्ति यमालयम् ।
देवतानां यथा विष्णुः ज्योतिषां तु रविर्यथा ॥ २४

तथा शिवार्चनञ्चैव श्रेष्ठं विद्यात्कलौ युगे ।
ग्रहाणां तु यथादित्यो नक्षत्राणां तु चन्द्रमाः ॥ २५

वेदानां तु यथा साम तथा वै शिवपूजनम् ।
नदीनां तु यथा गङ्गा वर्णानां ब्राह्मणो यथा ॥ २६

ऐरावतं गजेन्द्राणां धेनूनां कामधेनुवत् ।
भक्षाणां धनदो यद्वद्धातूनां काञ्चनं यथा ॥ २७

स्नानानामपि सर्वेषां तुलास्नानं यथोत्तमम् ।
धर्माणामपि सर्वेषां कन्दुकेशप्रपूजनम् ॥ २८

कलौ महाफलं नृणां कन्दुकेशार्चनं द्विजाः ।
प्रातःकाले समुत्थाय स्नात्वा वै बाह्यतःशुचिः ॥ २९

पुष्पाणि च पवित्राणि फलानि रसवन्ति च ।
आदाय मतिमान्मौनी जितक्रोधो जितेन्द्रियः ॥ ३०

आशु देवालयं गत्वा यजेत्पशुपतीश्वरम् ।
शिवाग्रे पूर्णकुम्भे तु देवदेवं पिनाकिनम् ॥ ३१

आवाह्य रुद्रसूक्तेन शिवं च गिरिजापतिम् ।
तत्कुम्भतोयैर्देवेशं अभिषिञ्चेत्पिनाकिनम् ॥ ३२

नावाहनं तु लिङ्गे स्यान्नचैव तु विसर्जनम् ।
नचापि स्पृष्टदोषोऽस्ति यतो लिङ्गं सुधात्मकम् ॥ ३३

श्वेतरूपी महादेवः यतो वै वर्ततेऽत्र च ।
स्वहृदिस्थेन रूपेण लिङ्गस्थस्य परात्मनः ॥ ३४

ऐक्यं ते चिन्तयेद्धीमान् पूजाभिज्ञो विशेषतः ।
गन्धपुष्पैर्धूपदीपैर्वस्त्रैर्विविधभूषणैः ॥ ३५

बिल्वपत्रैर्महादेवं अर्चयेत्पार्वतीपतिम् ।
नैवेद्यैःपरमान्नैश्च पञ्चभक्षैर्मनोहरैः ॥ ३६

दधिक्षीरैर्नारिकेलैर्नैवेद्यं तु समर्पयेत् ।
शिवसाहस्रनाम्ना च अष्टोत्तरशतेन च ॥ ३७

स्तुत्वा रुद्रं समाप्याथ पूजां कृत्वा प्रदक्षिणम् ।
नमस्कारं ततः कृत्वा भक्त्या शम्भुं क्षमापयेत् ॥ ३८

गङ्गाधर नमस्तेऽस्तु पार्वतीप्राणनायक ।
इमां मया कृतां पूजां गृहाण सुरसत्तम ॥ ३९

इति तं देवदेवेशं कन्दुकापुरनायकम् ।
पुनः पुनः प्रार्थयित्वा पूजामन्ते समापयेत् ॥ ४०

एव यः कुरुते पूजां कन्दुकापुरवासिनः ।
देवस्य पूजासमये साष्टाङ्गं प्रणमेच्छिवम् ॥ ४१

एवं कृते तु विप्रेन्द्राः सर्वसिद्धिर्भविष्यति ।
देवदेवो विरूपाक्षः सर्वाभीष्टं ददाति वै ॥ ४२

एतद्धि पुण्यमाख्यानं धन्यं स्वस्त्ययनं शुभम् ।
पुण्यलोकप्रदं विप्राः ऐहिकामुष्मिकप्रदम् ॥ ४३

यः शृणोति सदा भक्त्या प्रातःकाले सदा शुचिः ।
विद्यार्थी लभते विद्यां पुत्रार्थी लभते सुतम् ॥ ४४

राज्यार्थी राज्यमाप्नोति धनार्थी धनवान्भवेत् ।
किमत्र बहुनोक्तेन मोक्षार्थी मोक्षमाप्नुयात् ॥ ४५

नाभक्तायेदमाख्यानं न च पण्डितमानिने ।
न डाम्भिकाय वक्तव्यं नोच्चासनगताय च । ४६

न दातृत्वाभिमानाय नान्यदिष्टाय वै क्वचित् ।
वक्तुर्निग्रहकर्त्रे च व्यग्रचित्ताय नो वदेत् ॥ ४७

लोभिने पिशुने चैव दत्वा कीर्तयतेऽपि च ।
न वक्तव्यमिदं पुण्यं आख्यानं सिद्धिदायकम् ॥ ४८

शान्ताय धर्मयुक्ताय प्राणैरर्थैर्धनैरपि ।
हिताय हितकाम्याय वदेदाख्यानमुत्तमम् ॥ ४९

पृच्छध्वं मुनयस्सर्वे किमन्यच्छ्रोतुमिच्छथ ॥ ५०

॥ इति श्रीस्कन्दपुराणे कन्दुकापुरमाहात्म्ये एकादशद्वादशोऽध्यायौ समाप्तौ

श्रीकृष्णार्पणमस्तु । हरिः ओम् ।

॥ करकृतमपराधं क्षन्तुमर्हन्ति सन्तः ॥

கந்துகாபுரமாஹாத்ம்யம்

முதல் அத்யாயம்

பிரம்ஹிஷ்ட்டா ஸுமஹாத்மான: ரிஷய: சௌநகாதய: ।
கர்மக்ஞா அனஸூயாச்ச ஸத்யவ்ரதபராயணா: ॥

ஜிதேந்த்ரியா: ஜிதக்ரோதா: நைமிசாரண்யவாஸின: ।
ப்ராப்தம் கலியுகம் த்ருஷ்ட்வா ஸத்ரயாகப ப்ரசக்ரிரே ॥

நைமிஸாரண்ய வாஸிகளான பிரம்மஞானிகள், மகான்கள், சௌனகாதி முனிவர்கள் அறவழியில் நடப்பவர்கள், அனஸூயை முதலான ஸத்யவாதிகள் புலன்களையும், சினத்தையும் வென்றவர்கள் ஆகியோர் கலியுகம் வந்து விட்டதையறிந்து அதன் கொடுமைகளிலிருந்து விடுபட ஸத்ரயாகத்தினைச் (ஸத்ரம் — 13 நாட்களுக்குமேல் 100 நாட்கள் வரை செய்யப்படும் வேள்வியினைச்) செய்தனர். அச்சமயம் சிறந்த அறிவாளியும், வியாஸரின் சீடரும், புராணங்களை அறிந்தவருமான சூத முனிவர் அங்கு வந்தார், வருகை தந்திருக்கும் சூதரை முனிவர்களனைவரும் முறைப்படி வணங்கி, இருக்கையில் அமரச்செய்தனர். அமர்ந்த முனிவரை அவர்கள், "பூலோகத்தில் காவிரி ஆற்றின் இருமருங்கிலும் திருக்குடந்தை, திருவையாறு திருவிடைமருதூர், திருச்சாய்க்காடு போன்ற பல திருத்தலங்கள் உள்ளன. இருப்பினும்,

"கந்துகாபுரமாஹாத்ம்யம் வத விஸ்தரதோऽதுனா" (11-அ)

கந்துகாபுரக்ஷேத்திரத்தின் பெருமைகளை இப்போது விரிவாகக் கூறவேண்டும் என்று வேண்டினர்.

சௌநகாதியரின் வேண்டுகோளையேற்ற சூத முனிவர், "தவத்தில் சிறந்தோர்களாகிய உங்களது வேண்டுகோள் உலகிற்கே நன்மை பயப்பதாய் அமைந்துள்ளது. கந்துகாபுரத்தின் பெருமைகளைக் கேட்டாலே பாபங்கள் ஒழியும். அதுமட்டுமின்றி, நோயாளிகளுக்கு நோயிலிருந்து நிவாரணத்தையும் வறியோருக்குச் செல்வத்தையும், மக்களுக்கு விரும்பிய அனைத்தையும் அது கொடுக்கின்றது.

தன்மாஹாத்ம்யம் ப்ரவக்ஷ்யாமி ச்ருணுத்வம் சைகமானஸா: ।
காவேர்யாச்சோத்தரே தீரே யோஜனார்த பிரமாணத: ॥

பூர்வாப்தே: பச்சிமேபாகே யோஜனத்வய ஸம்மிதே ।
ஸூர்யபுஷ்கரிணீ தீரே உமயா ஸஹிதோ விபு: ॥

ஆஸ்தேடபீஷ்ட்டப்ரதோ ந்ருணாம் லோகரக்ஷாவிசக்ஷண: ।
தஸ்ய ஸ்மரண மாத்ரேண மஹாபாதக கோடய: ॥

விலயம் யாந்தி ரிஷய: கிமு நச்ரவணாத்மனாம் । (15 – 18a)

அவ்வளவு பெருமை வாய்ந்த அந்த கந்துகாபுர க்ஷேத்திரத்தின் பெருமைகளைக் கூறுவேன். நீங்கள் அனைவரும் சிரத்தையுடன் கேட்பீர்களாக. "காவிரியின் வடகரையில் அரை யோஜனைத் (இரண்டு குரோசம், 4½ மைல் அல்லது கூப்பிடு) தொலைவிலும், கீழைக் கடலிலிருந்து மேற்குத் திசையில் இரண்டு யோஜனைத் (பதினெட்டு மைல்) தொலைவிலும் உள்ள ஸூர்ய புஷ்கரிணிக்கரையில் பார்வதீ ஸமேதராகச் சிவபெருமான், உலகைக் காப்பதற்காகவும், மனிதர்களுக்கு விரும்பியதை அளிப்பதற்காகவும் அருள்பாலித்து வருகிறார். அவரது பெருமைதனை விளம்பக் கேட்டவர்கள் பெறும்பேறுகளைக் குறித்து இவ்வளவே எனக் கூற முடியாது. அவர் கோயில் கொண்டுள்ள ஆலயத்தின் விமானத்தைத் தரிசித்தால் நற்புகழ், சிறப்பான அறிவு, நல்வீடுபேறு ஆகியவை கிடைக்கும். மேலும் பூவுலகிலேயே

ஸ்த்தானானி த்ரீணி சஸ்த்தானி காசீ காஞ்சீ ச கந்துகா ।
காச்யாம் து கமநான்முக்தி: காஞ்சீபுர்யாம் ச வாஸத: ॥

ஸ்மரணான் முக்திதா ந்ருணாம் கந்துகா புவனத்ரயே ।
ந கந்துகஸமம் க்ஷேத்ரம் ந பூதோ ந பவிஷ்யதி ॥ (19 – b — 21 – a)

மிகச் சிறப்பான திருத்தலங்கள் மூன்று. அவை காசி, காஞ்சி, கந்துகா என்பன. காசிக்குச் சென்றாலே முக்தி. காஞ்சியில் வசித்தால் முக்தி. இருப்பினும் மூவுலகிலும் கிடைத்தற்கரிதான பெருமை இந்த கந்துகாபுரத்திற்கு உண்டு. அது என்னவென்றால் ... இந்த க்ஷேத்திரத்தை நினைத்தாலே போதும், அது அனைவருக்கும் முக்தியைத் தருகின்றது. இதையொத்த க்ஷேத்திரம் பூவுலகில் கிடைப்பது அரிது. இந்த க்ஷேத்திரத்தில் வசிப்பவர்களுக்கு இதுவே கேதாரம், காசி, ப்ரயாகை போன்ற திருத்தலங்கள் இங்கு வாஸம் புரிய வருபவர்களுக்கும்கூட இத்தலத்திலுள்ள தீர்த்தங்களே கங்கையிலும் புனிதமானவை.

பொதுவாக இந்த க்ஷேத்திரம்

தைத்யானாம் ச யதா விஷ்ணு: மாதங்கானாம் யதாங்குசம் ।
பர்வதானாம் யதா வஜ்ரம் ரோகாணாம் ச யதௌஷதம் ॥

ஸர்ப்பாணாம் ச யதா விந்த்ரம் ததா பாபநிவர்த்தனே ।
கந்துகாபுரமிதி ஞேயம் ஸர்வாபீஷ்ட்ட ப்ரதாயகம் ॥ (23–24)

அஸுரர்களுக்குத் திருமாலைப் போலும், யானைகளுக்கு அங்குசம்போலும், மலைகளுக்கு (இந்திரனின்) வஜ்ராயுதம்போலும், நோய்களுக்கு மருந்து போலும், பாம்புகளுக்குக் கருடன் போலும் பாபங்களுக்கு பகைவராகி நற்பயன்களை நமக்களிக்கின்றது'' என்றுகூறி முதல் அத்யாயத்தை முற்று பெறச் செய்தார்

இத்துடன் முதல் அத்யாயம் நிறைவுற்றது.

இரண்டாம் அத்யாயம்

கந்துகாபுரக்ஷேத்திரத்தின் பெருமைகளை விளக்கிய ஸூத முனிவர் இவ்வத்யாயத்தில் க்ஷேத்திரவாஸப் பயன்களைக் கூறுகின்றார்.

'' தஸ்மின் க்ஷேத்ரே நிவஸதாம் நராணாம் பாபினாமபி ।
நாஸ்தி நாஸ்தி புனர்ஜன்ம யமலோகோ ந வித்யதே ॥

தேஹாவஸான பர்யந்தம் யோ விப்ரோ வஸதீஹ ச ॥

ஸர்வபுண்ய ஸமாயுக்தோ காசீவாஸ பலம் லபேத் ।
புண்யக்ஷேத்ர நிவாஸேன யத்புண்யம் லபதே நர: ॥

தத்புண்யஞ்சைகதிவஸ வாஸேன லபதே நர: ।
ஏதத்க்ஷேத்ரே வஸன்மர்த்ய: ப்ராத:காலே ஸமுத்தித: ॥

ஸூர்யபுஷ்கரிணீ ஸ்நாநம் க்ருத்வா பசுபதீச்வரம் ।
பூஜயித்வா விதானேன சிவஸாலோக்யதாமியாத் ॥

(2, 10-b, 11-a, 18-b, 19, 20)

இந்த க்ஷேத்திரத்தில், புண்ணியம் செய்தவர்களுக்கும்; பாபிகளுக்கும் க்ஷேத்திரவாஸப் பயனாக மறுபிறவியும், யமலோகம் புகுதலும் கிடையவே கிடையாது. யாரொருவர் தன் ஆயுள் முழுவதும் இங்கு வசிக்கின்றாரோ அவர் புண்ணியம் பல செய்த பயனையும், காசி க்ஷேத்திரத்தில் வாஸம்புரிந்த பயனையும் அடைவர். மற்றுமோர் சிறப்பு என்னவெனில்; இங்கு ஒருநாள் வாஸம் செய்தாலே அது காசி முதலான புண்ணிய க்ஷேத்திரத்தில் வசித்த பயனைத் தரவல்லது. மேலும் இத்தலத்தில் வாஸம் மேற்கொண்டு காலையில் எழுந்து சூரிய புஷ்கரணியில் நீராடி பசுபதீச்வரரை முறைப்படி வணங்கி, வழிபாடு செய்பவர் சிவஸாலோக்யம் (ஸாலோக்யம் – கடவுளுடன் ஓரிடத்தில் உறைகையைக்) கிட்டப்பெறுவர். இந்திரன், அக்னி, யமன், நைர்ருதன், வருணன், வாயு, குபேரன் ஆகியோர் கந்துகாபுரநாதரை வணங்கியதால் மிகவும் அண்மையில் இடம்பெற்று திசைப்பாலகராகப் பணிசெய்து மகிழ்கின்றனர். ஹரிச்சந்திரன், நளன், புருகுத்ஸன், புரூரவஸ், ஸகரன்,

கார்த்தவீர்யன் ஆகிய சக்ரவர்த்திகளனைவரும் இத்தலத்துறை நாதனை வணங்கி நற்கதியடைந்தனர். மேலும் சூரிய புஷ்கரிணியில் நீராடி பகவத்கீதை

ராமாயணம் பாரதம் ச விஷ்ணோர் நாம ஸஹஸ்ரகம் ।
சிவநாமஸஹஸ்ரம் ச படன் கைலாசதாமியாத் ॥ (23)

ராமாயணம், மஹாபாரதம், சிவவிஷ்ணு ஸஹஸ்ரநாம தோத்திரங்கள் போன்றவற்றைப் பாராயணம் செய்பவர் கைலாசப் பதவியைப் பெறுவர். இந்த க்ஷேத்திரத்திலுள்ள புஷ்கரிணிக் கரையில் தோட்டம் அமைப்பவர் அவரும் சுவர்க்கம் அடைவதோடு, அவருடைய கோடிக்கணக்கான தலைமுறையினரையும் சுவர்க்கமடையச் செய்கின்றார். இத்தலத்துறை சிவபெருமானை துவாதசி, பௌர்ணமி, ஏகாதசி ஆகிய திதிகளிலும், கிரஹண காலங்களிலும், மாதப்பிறப்பு, உத்தராயணம், தக்ஷிணாயணம் போன்ற புண்ணிய காலங்களிலும், வ்யதீபாதம், வைத்ருதி கூடிய யோக[1] நாட்களிலும், அச்வினி நக்ஷத்திரம் கூடிய புதன், சனிக்கிழமைகளிலும், மாக (மாசி) மாதத்திலும் பால், பஞ்சாம்ருதம்,[2] புஷ்பம், சந்தனம், தீர்த்தம் முதலிய பொருட்களால் நீராட்டம் செய்விப்பவர் நற்குலப் பிறப்பையும், விரும்பிய அனைத்தையும் கிட்டப்பெறுவர்.

மேலும் கந்துகாபுர க்ஷேத்திரத்தில் அன்னதானம் செய்பவர் கயையில் நூறு முறை சிராத்தம் (திதி கொடுத்தல்) செய்த பயனையும், பூமிதானம் செய்பவர் சிவலோக பதவியையும், வறியவருக்குத் தானம் கொடுப்பவர் 'துலாபுருஷதானம்'[3] செய்த பயனையும் அடைவர்

---

1. யோகங்கள் 27. விஷ்கம்பம், ப்ரீதி, ஆயுஷ்மான், ஸௌபாக்யம், சோபனம், அதிகண்டம், சுகர்மம், த்ருதி, சூலம், கண்டம், வ்ருத்தி, த்ருவம், வ்யாகாதம், ஹர்ஷணம், வஜ்ரம், ஸித்தி, வியதீபாதம், வரியான், பரீகம், சிவம், ஸித்தி, ஸாத்யம், சுபம், சுப்ரம், பிராம்மம், மாஹேந்த்ரம், வைத்ருதி. (கணக்கதிகாரம்–பிற்சேர்க்கை) O

2. தயிர், பால், நெய், சர்க்கரை, பழம் G. No. 2397

3. துலாபுருஷதானம்: இத்தானம் செய்பவன் பரிசுத்தனாய்ப் பதினாறு முழத்திற்குக் குறையாமல் மண்டபம் செய்வித்து நான்கு குண்டங்கள் செய்விக்க வேண்டும். பிறகு வேதிகையில் கலசத்தாபனம் செய்து அதில் த்ரிமூர்த்திகளைப் பூசித்து ஏழு முழமுள்ள தேவதாரு முதலிய இரண்டு தூண்களை இரண்டு முழம் பூமியில் புதைத்து அதன் மேல் சுவர்ணம் முதலியவைகளால் அலங்கரித்துத் துலா தண்டம் நிறுத்தி, லோக மயமாகும் தட்டுகளைச் சங்கிலிகளால் மாட்டி, அத்துலாத்தைக் கொடி முதலியவைகளால்

இவ்வளவு பெருமைவாய்ந்த இந்த க்ஷேத்திரம் பல முனிவர்களின் ஆச்ரமங்களால் சூழப்பெற்றும்,

தக்ஷிணோத்தர காவேரீ மத்யதேசே சுபப்ரதம் ।
ஆப:தி கந்து க்ஷேத்ரம் ஸித்த கந்தர்வ ஸேவிதம் ॥ 41

என்றபடி தெற்கில் காவிரி ஆறு, வடக்கில் கொள்ளிடம் ஆகியவற்றின் நடுவில் அமைந்து நலம்பயப்பதாகவும், சித்தர், கந்தர்வர் போன்றவர்களால் வணங்கப் பெற்றும் திகழ்கின்றது.

இந்தத் தலப்பெருமையினை சங்குலிலும், பகலிலும், கிரகணம், பிரதோஷம் முதலிய காலங்களிலும் படிப்பவர் பாபங்களனைத்திலிருந்தும் விடுபடுவர். மேலும்,

ஏததாக்யான படனம் குர்வன் ப்ராதஸ்ஸதா சுசி: ।
வேதபாராயண பலம் லபதே நாத்ர ஸம்சய: । (44-b, 45)

இந்த உபாக்யானத்தைத் தினமும் நீராடிய பிறகு படிப்பவர் வேதபாராயணம் செய்த பயனைப் பெறுவர்'' என்பதாகக்கூறி இரண்டாம் அத்தியாயத்தை நிறைவேற்றினார்.

இத்துடன் இரண்டாம் அத்யாயம் நிறைவுற்றது.

அலங்கரித்துக் குருவையும் வேதமறிந்த எட்டு ருத்விக்குகளையும் வருவித்து, நான்கு திக்குகளில் இவ்விருவரையும் நிறுத்திப் ப்ரம்மாதி தேவர்க்கு ஓமம் செய்து ஆசாரியருடன் பலி பூஜைகள் முடித்து அத்தினத்தில் எல்லோரும் உபவசிக்க வேண்டும். மறுநாள் ஸ்நானம் முடித்துப் பரிசுத்தவாய் நானாவித பூஷணாலங்க்ருதனானவன், ஆசாரியனோடு துலைக்கு நமஸ்கரித்து துலா ஆரோஹணம் செய்தல் வேண்டும். அதில் ஒரு தட்டில் ஸ்வர்ணத்தை வைத்துச் சமமாகத் தூக்கி க்ஷணநேரம் அதில் இருந்து, அதினின்றும் இறங்கி அதிலுள்ள திரவியத்தில் பாதி ஆசாரியனுக்கும், மிகுதியை ருத்விக்குகளுக்கும் கொடுத்து, அவர்கள் ஆக்ஞையால் மற்றவர்களுக்கும் தானாதிகள் கொடுத்தல் வேண்டும். இப்படிச் செய்தவன் கீர்த்தியையும், ஆயுளையுமடைந்து விஷ்ணு பதமடைவான். (பக்க எண். 43-45) F

மூன்றாம் அத்யாயம்

கந்துகாபுரக்ஷேத்திரவாஸப் பயனை சென்ற அத்யாயத்தில் விளக்கிய சூத முனிவரிடம்,

கந்துகாபுர ஸம்ஞா ச க்ஷேத்ரஸ்யாஸ்ய குதோऽபவத் ।
தத்விஸ்தரதோ ஸூத ! வத ! வித்வன் மஹாமதே ॥ 2

''இந்த க்ஷேத்திரத்திற்கு 'கந்துகாபுரம்' என்ற பெயர் எப்பொழுது வந்தது ? என்பதனைச் சிறந்த அறிவாளியும், சாஸ்திரங்களில் தேர்ச்சி பெற்றவருமான நீவீர் விரிவாகக் கூறியருள வேண்டும்'' என்று கேட்டுக்கொண்டனர் ரிஷிகள்.

அதைக்கேட்ட ஸூத முனிவர், "இங்கே உதாஹரிக்கப்படுகின்ற கந்துகாபுர க்ஷேத்திர மாஹாத்ம்யம் மிகத் தொன்மை வாய்ந்தது. முன்பொருகால் க்ருத யுகத்தின் கடைசியில் பிரம்ம ஞானியான நாரதர், உலகங்களையெல்லாம் சுற்றித் திரிந்தவராய் இறுதியில் ரஜதாசலத்திற்கு வந்தார். அங்கு நிறைய மரங்கள், விலங்குகள், நீர்நிலைகள் ஆகியவற்றால் சூழப் பெற்றதாய்ப் பெரியதோர் வடவ்ருக்ஷம் உள்ளது. அம்மரத்தடியில்,

உபநிஷத்துக்களால் அறியப் பெறுகின்றவரும், புராண புருஷரும், உலகநாதரும், மனச்சஞ்சலிப்பற்றவரும், உமையவளின் உதவியைப் பெற்றவரும், தேவர், சித்தர் ஆகியோரால் உபாஸிக்க வணங்கப் பெற்றவரும், மூன்று வேதஸ்வரூபியும், ஜடையைத் தரித்தவரும், காமவேளின் எதிரியும், மகாதேவரும், புன்முறுவல் பூத்த முகத்தாமரையினை உடையவரும் யக்ஷர், கின்னரர், கந்தர்வர், சித்தர், சாரணர் ஆகியோரால் வணங்கப்பெற்றவரும், ஸநகாதி முனிவர்களின் பொருட்டு தத்துவ ஞானத்தை உபதேசித்தவரும், இடது பாகத்தில் இருப்பவளான பார்வதி தேவியாரின் தவத்தைப் பயனுள்ளதாக்கியவரும், மூவுலகுக்கு குருவான ஈசானரும், அனைத்துமறிந்தவரும், பிரைகிருதிக்கு உயர்ந்த நிலையில் இருப்பவரும், கோடி சூரியர்களைப் போல் ஒளிருபவரும், சந்திரன், சூரியன், அக்னி ஆகிய மூவரைக் கண்களாகப் பெற்றவரும், உலகிற்கு ஆதாரமானவரும், மங்கலமருள்பவரும், உமையுடன் கூடியவருமான சங்கரரை தேவரிஷியான நாரதர் கண்டு, 'தேவதேவரே ! மகாதேவரே ! அனைத்துமறிந்தவரே ! கருணாநிதியே ! உலகைப்படைத்தவரே ! மீதுஷரே !" என்கிறதான நாமாவளிகளால் தோத்திரம் செய்து வணங்கினார். நாரதரால் துதித்து வணங்கப்பெற்ற சிவபெருமான் அவரைப் பார்த்து, "உன் வரவினாலும், துதியாலும் மகிழ்ந்தேன். உமது வரவு நல்வரவாகுக. உலகிலுள்ள உயிரினங்கள் யாவும் நலந்தானா ? அசுரர்கள் தேவர்களைத் துன்புறுத்துவதில்லையே ? மேலுலகத்தில் யாவரும் நலமாக இருக்கின்றனரா ? தவசிகள்

இடையூறின்றி தவம் புரிய முடிகின்றதா ?'' என்று மேக கம்பீரமான குரலில் வினவினார். அதனைச் செவிமடுத்த நாரதர், ''பகவானே! பார்வதி மணவாளனே! தங்களது அருளால் எங்களுக்கொருபோதும் துன்பம் நேர்ந்ததில்லை. அதுவும் உன் அடியார்க்குப் பயம் எவ்விதம் ஏற்படும்? ஒருபோதும் ஏற்படாது இன்று எங்களுடைய தவமும் சிறந்தது. தவசிகளும் தவப்பயன் பெற்றவராயினர். ஸ்வாமியின் தரிசனத்தால் எங்களது பிறப்பும் நற்பிறப்பானது'' என்று மறுமொழி கொடுத்துச் சிவபெருமானையும் வணங்கி வருணாலயம் சென்றார். அதன் பிறகு சிவபெருமான் பார்வதியை நோக்கி,

ஹே! தேவி! நாரதம் த்வம் ஹி ஜானீஹி மம ஸுப்ரியே ।

த்வத்பாணிக்ரஹணே சைவ மஹோத்யோககரம் ரிஷிம் ।
ததைவ மத்விவாஹச்ச ப்ரகாரம் ஞாஸ்யஸி ப்ரியே ॥

தத் ப்ரகாரம் ப்ரவக்ஷ்யாமி ஸமாஹிதமனா ச்ருணு ।
இதி ப்ருவந்தம் ஸ்வபதிம் அனாத்ருத்ய ச பார்வதீ ॥

கந்துகாம் தாடயாமாஸ நானாரத்னோப சோபிதா ।
திரோஹிணம் து நாம் க்ருத்வா குபிதோ நீலலோஹித: ॥

பார்வதீ பரமப்ரேஷ்டாம் ஸகீபி: பரிவாரிதாம் ।
த்ருஷ்ட்வா சசாப சப்புஸ்த்நாம் பசுஜன்ம பவேத்தவ ॥

மதவஜ்ஞா நிமித்தேன அநிவார்யேண ஸர்வதா ।
சாபம் ச்ருத்வா வராரோஹா நநாம ச புன:புன: ॥

புன: ப்ரஸாத்ய தம் சம்பும் சாபமோக்ஷமவாப ஹ ।
ததைவ பூதலே தேவீ பபூவ கமலேக்ஷணா ॥

தத்ரைவ நிவஸச்சம்பு: கந்துகாம் தாமதர்சயத் ।
தஸ்யை தேவ்யை வராரோஹா தாம் த்ருஷ்ட்வா முதமாபஹ ॥

கந்துகேதிபுரம் க்யாதா ஹேதுநானேன வை யதா । (40 b – 48 a)

''தேவியே! நான் உன்னை பாணிக்ரஹணம் செய்துகொண்ட முறையினையும், அதற்குப் பெருமுயற்சி எடுத்த நாரதரைப் பற்றியும் கூறுவேன். அதை நீ கவனத்துடன் கேட்டறிந்து கொள்வாயாக'' என்று கூறினார். சிவபெருமான் கூறியவற்றைக் காதில் வாங்காமல் பார்வதீதேவி பலவகை இரத்தினங்களால் ஒளிருகின்ற பந்தை அடித்து விளையாடியவளாய் தோழியரின் கூட்டத்தில் மறைந்தாள். பிரியமான பர்வதீதேவியின் செய்கை சிவபெருமானைச் சினமுறச்செய்தது. சினமடைந்த சிவபெருமான் பார்வதீ

தேவியைப் பார்த்து, "நீ பசுவாகக்கடவாய்" என்று சபித்துவிட்டார். சாபத்திற்குள்ளான தேவி தன் தவறை உணர்ந்து, சாப விமோசத்தின் பொருட்டு சிவபெருமானையே துதித்தாள். சிவபெருமானும் "நீ பூலோகம் சென்று தவமிருந்து என்னைக் காணும்போழ்து சாபத்திலிருந்து விடுபடுவாய்" என்றார்.

சாப விமோசனத்திற்கென பார்வதியும் பார்வதிக்கு அருள்புரியச் சிவபெருமானும் இத்தலத்திற்கு வந்து, இருவருமாகப் பந்து விளையாடி மகிழ்ந்தமையால் அதுமுதல் இத்தலம் கந்துகாபுரம் (பந்தணைநல்லூர்) என்று அழைக்கப்பட்டு வருகிறது.

இவ்வாறாக இத்தலத்திற்கு எழுந்தருளிய சிவபெருமானின் உபாக்யானம்,

> திவ்யம் மஹாக்யானமிதம் புராதனம்
> ச்ரௌதம் ஸமஸ்தாகம சாஸ்த்ரஸம்மிதம் ।
> ஸமஸ்த தீர்த்த வ்ரதயக்ஞபுண்யதம்
> ச்ருணோதி ய:படேஸ மோக்ஷபாக்பவேத் ॥ (53)

வேதம் போன்றதும், ஆகமங்களால் அங்கீகரிக்கப்பெற்றதும், புண்ணிய தீர்த்தங்களில் நீராடிய பயன், வேள்வி விரதம் ஆகியவற்றைப் புரிந்த புண்ணியம், புத்திரர், பௌத்ரர், ஆயுள் முதலியவற்றை அளிக்கவல்லதும் ஆகும். மேலும் இந்த உபாக்யானத்தை

> ய: ப்ராதஸ்து நதீதீரே படேத்தேவாலயேऽபி வா ।
> ஸர்வபந்த விநிர்முக்த: சிவஸாயுஜ்யமாப்னுயாத் ॥ (54)

காலையில் நதிக்கரையிலோ, தேவாலயத்திலோ படிப்பவர்கள் சிவ ஸாயுஜ்யத்தைக் கிட்டப்பெறுவார்கள்" என்று கூறியவராய் மூன்றாம் அத்யாயத்தை நிறைவுறச் செய்தார்.

இத்துடன் மூன்றாம் அத்யாயம் நிறைவுற்றது.

நான்காம் அத்யாயம்

இந்த க்ஷேத்திரத்திற்குக் "கந்துகாபுரம்" எனப் பெயர் ஏற்பட்ட காரணத்தை மூன்றாம் அத்யாயத்தின் வாயிலாயுரைத்த ஸூதமுனிவரை சௌநகர், "முனிவரே! இந்தத் தலத்தின் பெயருக்குக் காரணமான கந்துகமும் (பந்தும்) மற்றும் தேவியடைந்த சாபமும் எப்படிப்பட்டவை? சாபம் பெற்ற தேவி அஞ்சவில்லையா? சாபத்திலிருந்து விடுதலை எங்கே நிகழ்ந்தது? என்பவை குறித்து விரிவாகக் கூறவேண்டும்" என்று கேட்டுக்கொண்டார்.

அதற்கு ஸூதமுனிவர், பார்வதீதேவியைப் பாணிக்ரஹணம் செய்து கொண்ட பின்னர் நாரத முனிவர் உள்பட அனைவரும் விடைபெற்றுச் சென்றனர். பின்பொருகால் பார்வதீதேவி தோழியர்களுடன்

முக்தாவித்ருமவைடூர்ய பத்மராகாதி மண்டிதம் ।
ஸகிபிஸ்ஸஹிதா தேவி தாடயாமாஸ கந்துகம் ।   (5-b, 6-a)

முத்து, பவழம், வைடூர்யம், பத்மராகம் ஆகிய மணிகளால் அலங்கரிக்கப்பெற்ற பந்தினை விளையாடிக்கொண்டிருந்தாள். அப்போழ்து சிவபெருமான், "தேவி! நலம் தரும் எனது நல்வார்த்தையைக் கேள்" என்றார். இவ்வாறு கூறிய கணவரின் சொற்கேளாது பந்து விளையாட்டில் மிகவும் ஈடுபாடு கொண்டு இருந்துவிட மறுபடியும் சிவபெருமான், பார்வதி! விளையாட்டில் கவனம் செலுத்தாதே, இதனைக் கேள்" என்று கூறினார். எத்தனை சொல்லியும் அவள் கேட்கவில்லை. விளையாட்டிலேயே தன்னை ஈடுபடுத்திக்கொண்டு, அந்த பந்தினை மீண்டும் அடித்து விளையாடுவதால்

பார்வத்யா: கரபத்மாப்யாம் வேகஸந்நாடிதேன ஹி
கந்துகோத்பதனேனைவ தேவலோகச்சிக்ஷுபே
பதனேனைவ பூமிஸ்ச சசால ஸகிரித்ருமா
டஹஸ்வாயும் ஸஸத்யாஸௌ தஸ்மின் அவஸரே சிவ:
ஸ்ரம்ஸே தேன தத்நீவிம் ஸூக்ஷ்மாந்நிர்முக்த பந்தனா
நீவிம் தாம் பாஹ்வைகேன க்ருஹீத்வா க்ரீடனா பரா
மஹாதேவ: பரம் க்ருத்த: கரே ஜக்ராஹ கந்துகம்
யதாபூர்வம் காலகூடம் தத்ததை வோதரே ஹர:
ஸ்த்தாபயாமாஸ நிர்யத்னம் ஸ்ருஷ்டி ஸ்த்தித்யந்தகாரக:
(13-b, 14-a, 15, 16, 17-b, 18)

சுவர்க்கம் பாதாளம் போன்ற உலகங்களும், அங்குள்ள மரம், செடி, கொடிகளும் அசைந்தாடின. அப்போது காற்று பலமாக வீசியது. காற்றின் வேகத்தால் பார்வதீ தேவியின் உடை நெகிழ ஓர் கையால் துகில் பற்றியவளாய் மறுபடியும் பந்து விளையாட்டில் ஈடுபட்டாள். இதனால் கோபமடைந்த சிவபெருமான் காலகூட விஷத்தினைக் கழுத்தில் நிறுத்தியது போல கந்துகத்தைப் பிடித்து வயிற்றோடு அணைத்துக் கொண்டார். கந்துகம் காணாது துயருற்ற பார்வதி, தோழியர்களுடன் அதனை வானம், பூமி, பத்து திசை, பாதாளம், சுவர்க்கம், பூலோகம், ஏழுகுல மலைகள், காடு, குகை போன்ற இடங்களில் தேடியும் கிடைக்காததால் இது பரமேசுவரனின் மாயை என்றெண்ணி சிவபெருமானைப் பிரார்த்தனை செய்தாள். அதற்குள் பந்து விளையாட்டால் ஏற்பட்ட நில நடுக்கத்தினை அறியாத தேவர்களும்

கம்பமானா ஸுரேந்த்ராஸ்தே கிமேதத்திதி சங்கித: ।
ஸர்வே விமானமாருஹ்ய ஆஜக்மு: ரஜதாசலம் ।
வனம் ஸௌகந்திகம் சாபி தத்ருகஸ்தத்ர தேவதா: ।
பஹுசாகாஸமாகீர்ணம் தன்மத்யே தத்ருசுர் வடம் ॥
தன்மூலே ரத்னஸம்யுக்தே ஹேமஸிம்மாஸனே ஸுரா: ।
தத்ருசு: சிவமீசானம் ச்வேதவர்ணம் ஸுலக்ஷணம் ।
க்ருத்வோரௌ தக்ஷிணே ஸவ்யம் பாதபத்மம் ச ஜானுநி ।
பாஹுப்ரகோஷ்டேऽக்ஷமாலாம் ஆஸீனம் தர்க்கமுத்ரயா ॥
கிரிசம் தம் ஸமாலோக்ய ஸஹஸா ஜாத கௌதுகா: ।
ஸலோகபாலமுனய: ப்ரணேமு: சிரஸா முதா ॥

(24-a, 30-a, 48, 49-b, 50-a, 53, 55)

வருணன் நிரம்ப ரத்தினங்களுடனும், யம தண்டத்துடன் சித்ரகுப்தன் மகிஷ (எருமை) வாகனனாகவும், நிர்ருதி முதலிய திசைப்பாலகர்கள் ஆயுதங் களோடும், யோகீந்த்ரர்கள், சசி, மேனகை, உருப்பசி போன்ற பெண்டிர்கள், பித்ருகணங்கள், மனிதர்கள், அரசர்கள் ஆகியோர் ஈசனைக் காண்பதற்காக கைலை நகரத்தை வந்தடைந்தனர். அந்நகரத்தின் நடுவில் நிரம்பக் கிளை களுடன் நெடுதூரம் விரிந்து பரந்ததும், மிக உயரமானதுமான ஆலமரம் ஒன்றைக் கண்டனர். அந்த மரத்தின் அடியில் பால் நிறத்துடன் சடாபாரம், திருநீறு, மான்தோல், சந்திரன் ஆகியவற்றைத் தரித்தவரும், தனது வலது தொடைமீது இடது திருவடியை வைத்தவராய், வலது மணிகட்டிலிருந்து கீழே தொங்குகின்ற அக்ஷமாலையோடும், தர்க்க முத்திரையுடன் திகழ்பவரும், திவ்யமாலைகளையும், பட்டாடைகளையும் அணிந்தவரும், நானா பூதகணங் களால் சூழப்பெற்றவருமான சிவபெருமானைக்கண்டு தேவர்கள், திசைப் பாலகர்கள், முனிவர்கள் போன்றோர் மகிழ்ச்சியுடன் அடிவீழ்ச்சி செய்து வணங்கினர்'' என்றுகூறி நான்காம் அத்யாயத்தினை நிறைவேற்றினார்.

இத்துடன் நான்காம் அத்யாயம் நிறைவுற்றது.

ஐந்தாம் அத்யாயம்

சிவபெருமானை வீழ்ந்து வணங்கிய தேவர்கள் எழுந்திருந்து அஞ்சலி செய்தவர்களாகச் சிவபெருமானிடம். "கருணைக்கடலே! அண்டியவர்களின் அல்லல் களைபவரே! அழிவற்றவரே! உலக நாயகரே! தேவர்களின் தலைவரே! பக்தர்களிடத்தில் தாய் நினைந்த கன்றுபோல் வாத்ஸல்ய குணத்தைக் காட்டுபவரே! சங்கரரே! எங்களைக் காப்பாற்றியருளுங்கள்

உன்றன் புதல்வர்களாகிய நாங்கள் தாங்களாலேயே மோஹமுட்டப் பெற்றவர்களாகத் துயரக்கடலுள் மூழ்கி உங்களை அறிகின்றிலோம். இருப்பினும் நீயேதான் எங்களுக்குக் கதி'' என்றும். ''உன்னை அண்டியவர்களைத் தாங்கள் கருணைக் கண்களால் குளிர நோக்கியருளவேண்டும்'' என்பது போன்ற தோத்திரங்களால் துதித்து மகிழ்ந்தனர்.

தேவர்களின் துதிகேட்டு மகிழ்ந்த சிவபெருமான், ''தேவர்களாகிய நீங்கள் எதற்காக இங்கே வந்துள்ளீர்கள் ? அஸுரர்களின் தொல்லை பொறுக்க முடியவில்லையா ? இங்கு வந்ததோடன்றி என்னை தோத்தரித்து மகிழ்வித்தீர்கள். இவ்வாறு செய்யக் காரணமென்ன ?'' என்று வினவினார். அதற்கு தேவர்கள், ''ஸர்வக்ஞரும், கருணைக் கடலுமான நீவிர் எங்களது வருகையின் காரணம் அறிந்திருப்பீர்கள். இருப்பினும், உலகங்கள் யாவும் திடீரென பிரளய காலத்தில் அசைவது போன்று அசையலுற்றன. அதன் காரணம் அறியாத நாங்கள், தங்களிடம் அதற்குரிய காரணத்தைக் கேட்டறிய வேண்டி இங்கு குழுமியுள்ளோம். ஏன் இவ்வாறு நிகழ்ந்தது ? என்பதைத் தாங்கள் கூறுவீர்களாக'' எனச் சிவபெருமானிடம் தெரிவித்தனர். அதைக் கேள்வியுற்ற சிவபெருமான் பார்வதியின் செய்கையை நினைத்து, புன்முறுவல் பூத்த முகத்துடன், ''தேவர்களே ! பார்வதி தேவியின் பந்து விளையாட்டே இந்த அசைவுக்குக் காரணம். ஆதலால் நீங்கள் அனைவரும் கவலையை விட்டு இருப்பிடம் செல்லலாம்'' என்று கூற, தேவர்கள் எல்லோரும் தத்தம் இருப்பிடம் சென்றனர்.

பார்வதியின் செய்கையால் சினமுற்ற சிவபெருமான் பார்வதியை நோக்கி, ''உனது பந்தாட்டத்தின் விளைவு உலகோரனைவரையும் அஞ்ச வைத்தது. அது சமயம் நான் எவ்வளவு சொல்லியும் நீ கேட்கவில்லை ஆதலால் நீ பசுவாகக் கடவாய்'' என்று சாபமிட்டார் சிவபெருமான். சாபத்தால் வருந்திய பார்வதி கணவரின் சினத்தைத் தணிப்பதற்காகவும், அவரிடமே சாபத்திலிருந்து விடுதலையைப் பெறுவதற்காகவும் சிவபெருமானைத் துதித்து, ''எனது தவறை மன்னித்து என்னுடைய பந்தினையும் காப்பிப்பாயாக'' என்று வேண்டினார். சிவபெருமான் அதற்குச் சிரித்துக்கொண்டே ''முதலில் நீ உபய காவிரியின் நடுவில் அமைந்துள்ள கண்வ முனிவரின் ஆச்ரமத்திற்குச் செல். அதற்கு அருகில் ஒரு பொய்கை சூரிய புஷ்கரிணீ என்ற பெயரோடு அழைக்கப்பெறும். அதனண்மையில் காணப்படுகின்ற சோபன விருக்ஷத்தின் கீழ் என்னைக் குறித்துத் தவம் மேற்கொண்டு, சிவலிங்கமூர்த்தியான என்னையும் அங்கே பூஜை செய். அப்போது நான் உனக்கு காட்சி தருவேன். என்னைத் தரிசிப்பதாலேயே நீ சாபத்திலிருந்து விடுபடுவாய். சாபவிமோசனம் ஆன பின்பு நான் உன்னைப் பாணிக்ரஹணம் செய்து கொள்வேன். பந்தையும் உன் மகிழ்ச்சிக்காக அளிப்பேன்'' என்று கூறினார்.

உடனே பார்வதிதேவியார் ஆனந்தப் பரவசத்துடன் தோழியர்களோடு கைலாசத்திலிருந்து புறப்பட்டாள். ஆங்காங்கே வழியில் அழகிய மலைகளையும், பற்பல இயற்கைக் காட்சிகளைக் கண்ணுற்ற பார்வதி, தன் தோழியர்களுக்கும் அவைகளைக் காண்பித்தவளாய் மெல்லக்கடந்து காவிரிக் கரையை அடைந்தாள். அங்கு அடர்ந்துயர்ந்த பற்பல மரம், செடி, கொடிகளால் அச்சம் தோற்றுவிப்பதோர் அரண்யம் புலப்பட்டது. அதைக் கண்டு அஞ்சிய பார்வதி, காக்கும் கடவுளான திருமாலைப் பிரார்த்தித்தாள். பார்வதியின் பிரார்த்தனைக்கிணங்கிய திருமால், நான்கு தோள்களாகச் சங்கம், சக்கரம், கதை, தாமரை, ஸ்ரீவத்ஸம் என்னும் மறு, மலர்ந்த தாமரை முகம், செந்தாமரைக்கண்கள் போன்றவைகளுடன் மஞ்சள்நிறப்பட்டு உடுத்தியவராய் கருடவாகனராகக் காட்சியளித்தார். திருமாலின் திவ்ய தரிசனத்தைக் கண்டுகளித்த பார்வதி, "நாராயணா, கருணைக்கடலே, அடியவரின் அல்லல் களைபவரே" என்பது போன்ற நாமாவளிகளைக் கொண்ட தோத்திரத்தால் போற்றிப் புகழ்ந்தாள்" என்றுகூறியவராய் ஐந்தாம் அத்தியாயத்தை நிறைவேற்றினார்.

இத்துடன் ஐந்தாம் அத்யாயம் நிறைவுற்றது.

ஆறாம் அத்யாயம்

பார்வதி தேவி திருமாலைத் தோத்திரம் செய்த முறையை விளக்கிய ஸூத முனிவர், இவ்வத்யாயத்தில் தேவியின் மகிமைகளை விளக்குகின்றார்.

"பார்வதிதேவி தான் தவம் மேற்கொள்ள வேண்டிய இடம் இதுவேயெனத் தீர்மானித்து, பெரிய அரண்யமாகக் காட்சி தரும் இவ்வனத்தில் தவம் புரியத் திருமாலை "நீதான் உறுதுணையாய் நிற்க வேண்டும்" என்று வேண்டினாள். அதற்கு ஸ்ரீதேவி, பூமிதேவி ஆகிய உபய நாச்சியாருடன் காட்சி நல்கிய திருமால், "பயப்படாதே பார்வதி! உனக்கு உறுதுணையாய் நான் இவ்வனத்திலேயே வஸிக்கிறேன்" என்று கூறியவராய் வடமேற்குத் (பந்தணை நல்லூரில் இரண்டாம் பிரகாரத்திற்கருகில் தென்மேற்குத்) திசையில் கோயில்கொண்டு உமையவளால் வணங்கப் பெற்றவராகவும், "ஆதிகேசவன்" என்னும் திருநாமத்துடனும், தன்னை வணங்குபவர்களுக்கு வீடுபேற்றை அளிப்பவராகவும், தேவியைக் காப்பவராகவும் அருள்பாலித்து வருகிறார். அவரது ஸந்நிதானத்திலிருந்து சற்றுத் தொலைவில் ஓர் ஆச்ரமம் இருப்பதையும், அந்த ஆச்ரமத்தில் கண்வ முனிவர் பல முனிவர்களுடன் கூடியிருப்பதையும், குமுதம் உத்பலம் போன்ற மலர்ச்செடிகளாலும், கிளிகள், வண்டுகள் போன்ற பறவைகளாலும், மூங்கில், புளி போன்ற மரங்களாலும், யானை, மான், புலி ஆகிய விலங்குகளாலும் கிளைக்குக் கிளை விரைவாய்த்

தாவுகின்ற குரங்குகளாலும் சூழ்ந்து விளங்கும் அழகிய ஒரு தடாகத்தினையும் கண்டாள். அனைவருக்கும் நலம் அருள்வதான அந்த தடாகத்திற்கருகில் ராஜவ்ருக்ஷம் (கொன்றை மரம்) ஒன்று தென்பட்டது. பார்வதிதேவி தான் தவம் புரிய வேண்டிய இடம் இதுவே என முடிவு செய்து தோழியர்களை அங்கிருந்து அனுப்பியவளாய்த் தவத்திற்குரிய வேடமணிந்து, கைலாசத்தை (வடதிசை) நோக்கியமர்ந்து சிவபெருமானே எனக்குக் கணவராக வேண்டும் என்கிற மனதுடன் ஆயிரக்கணக்கான ஆண்டுகள் தவம் புரிந்தாள்'' என்று கூறினார்.

பிறகு ஸூத முனிவர் ''சிவபெருமானின் சாபத்தால் பசு உருக் கொண்ட பார்வதி, ஈச்வரனை வணங்கிய முறையை (கோ வ்ருத்தாந்தத்தைத்) தற்போது கூறுகின்றேன் கேளுங்கள். அந்தப் பசு அனைத்து லக்ஷணங்கள் பொருந்தியதாகவும், இரு பக்கமும் அசைகின்ற சாஸ்னையோடும், நீண்ட வாலுடன் அறம், பொருள், இன்பம், வீடு ஆகிய நால்வகைப் புருஷார்த்தங்களைச் சுரப்பினவாகப் பெற்றும், காமதேனுவை விஞ்சி நிற்பதாகவும் விளங்குகிறது. அதன் உடலில் இந்திரன் முதலான தேவர்கள் குடியிருப்பதோடு ஈரேழுலகையும் அடங்கியிருக்கின்றது. அந்தப் பசு தினமும் ஒரு யோஜனை தூரம் சென்று நாலா பக்கங்களிலும் புல்பூண்டுகளை மேய்ந்து, மாலையில் சூரிய புஷ்கரிணிக் கரைக்கு மேற்திசையில் நின்று இரவில் அற்புதமயமான பாலை அங்கே சுரக்கின்றது. அவ்வாறு சுரந்த பால் கெட்டியாகி லிங்கமாக வடிவெடுத்துவிட சிவபெருமானும் அதில் ஆவிர்பவித்துவிடுகிறார். மேலும் பல நாட்கள் அந்தப் பசு சிவலிங்கமூர்த்தியை பாலால் அபிஷேகம் செய்தும், மானஸிகமான உபசாரத்தைப் புரிந்தும் தவத்தினையும் மேற்கொண்டது. அப்படியே நாட்கள் செல்ல ஒருநாள் அந்தப் பசு தவம்புரியும் இடத்திலிருந்து ஒரு யோஜனை (9 மைல்) தொலைவிலுள்ள நாரதரின் ஆச்ரமத்தை அடைந்து, அங்கிருந்து அரை யோஜனை தூரத்திலமைந்த ஸித்தாச்ரமத்திற்குச் சென்றது. அதற்கருகிலுள்ள நிலங்களில் பயிர்கள் செழிப்பாக வளர்ந்திருந்தன. பயிர்களைக்கண்ட பசு மூன்று நாட்கள் தொடர்ச்சியாக அங்கே சென்று பயிர்களை மேய்ந்து விடுகிறது. நான்காம் நாளில் நிலத்தின் காப்பாளர் பயிர்களை எருதோ அல்லது பசுவோ மேய்ந்திருப்பதைக் கண்டு அன்றிரவு நிலத்திலேயே தங்கிவிட்டார். வழக்கம்போல் பயிர்களை மேய்வதற்காக பசுவும் அங்கே வர நிலக்காப்பாளர் இப்பசு யாருடையது? எங்கிருந்து வந்தது? என்று தனக்குள்ளேயே வினா எழுப்பியவராய் அதை விரட்டிப் பிடிக்க தடி ஒன்றை எடுத்துக்கொண்டு அதன் பின்னே ஓடினார்.

இதையறிந்த பசு, மிக விரைவாகப் புஷ்கரிணிக்கு மேற்திசையில் வந்து அங்கே அமைந்திருக்கின்றதான பயோலிங்கத்தின் (பாலினால் ஏற்பட்டலிங்கத்தின்) மீது காலை வைத்து ஓடி, அதனைப் பின் தொடர்பவரின் கண்ணிற்குப் புலப்படாமல் மறைந்து விடுகிறது. பசுவைப் பின் தொடர்ந்த நிலக்

காப்பாளர் குளம்படையாளம் பதிந்த சிவலிங்கத்தையும், அதைச் சுற்றிக் காணப்பெறும் குளம்படிகளையும் நோக்கி, வியப்பெய்தியவராய் இது மகேச்வரரின் மாயை என்றறிந்து அந்த சிவலிங்கத்தை முறைப்படி பூசித்து மகிழ்ந்தார். பிறகு ஈசனின் அருளால் தன்னூர் திரும்பினார். வழக்கம் போலவே மறுபடியும் அந்தப் பசு கேதாரம் எனும் விளை நிலத்திற்கு வருகை தந்தது. இறைவியே பசு வடிவெடுத்து அங்கே வந்ததால் அந்நிலத்தில் விளைச்சல் மேலும் பன்மடங்கு பெருகியது.

அதே பசு பிறிதோர் சமயம் வேறொருவரின் நிலத்தில் மேயக்கண்டு நிலத்திற்குச் சொந்தக்காரரான பத்ரகன் என்பவர், அதனை வீட்டில் கட்டச் செய்து, பாதுகாப்பின் பொருட்டு ஒரு பணியாளரையும் நியமித்தார். பத்ரகன் என்பவரின் வீட்டில் மூன்று நாட்கள் நிரம்பப் பால் கொடுத்து அவரை மகிழ்வித்தது. மகிழ்ச்சியால் திளைத்த பத்ரகன் நான்காம் நாள் அதனை விருப்பப்படி உலவிவர அனுமதித்தார். பத்ரகன் என்பவரிடமிருந்து விடுதலைபெற்ற பசு, சோபன மரத்தடியில் சென்று அங்கு காணப்பெறும் சிவலிங்கத்தைத் தனது பாலினால் நீராட்டி மகிழ்வித்து மாலையில் வீடு சேர்ந்த பசுவைப் பால் கறக்க முற்படும்போது பால் தரவில்லை. பசுக் காப்பாளன் பாலைக் கறந்து தானே பருகியிருக்கலாம் என்றெண்ணிய பத்ரகன் அவனை அடித்துக் கயிற்றினால் கட்டி "உண்மையைச் சொல், பசு ஏன் பால் கொடுக்கவில்லை? நீயே கறந்து பருகிவிட்டாயோ?" என்று கேட்டார். அதற்குக் காப்பாளன், "பாலை நான் பருகவுமில்லை, பசு பால் கொடாததன் காரணத்தையும் அறிகின்றிலேன். காரணம் அறிந்தபின் உரைக்கின்றேன்" என்றும் கூறினான். மறுநாள் பசுவின் காப்பாளன் அந்தப் பசுவை விருப்பம்போல் மேயவிட்டு மறைந்திருந்து அதன் செய்கையைக் கவனித்தான். பசு சோபன மரத்தடியில் சென்று பால் சுரந்தது. அதைக் கண்டு தனது யஜமானனிடம் நடந்த நிகழ்ச்சியை விவரித்தான். செய்தி அறிந்த பத்ரகனும், பசுக்காப்பாளருமாக விரைவாய்ச் சோபன மரத்திற்கு அருகில் சென்று பார்வையிட அங்கே சிவலிங்க மூர்த்தியினைக் கண்டு திடுக்கிட்டார்கள். பிறகு அங்கெழுந்தருளியுள்ள சிவலிங்கமூர்த்தியை பில்வ பத்திரத்தால் அர்ச்சித்து ஸித்தி பெற்றனர். அத்தகைய பெருமைவாய்ந்த அந்தப் பசு எங்கும் உலவி வருவது கண்டு அங்குள்ளோர் வணங்கிப் பேறு பெற்றனர்" என்று தேவியின் மஹிமைகளைக் கூறியவராய் ஆறாம் அத்யாயத்தை நிறைவு செய்தார்.

இத்துடன் ஆறாம் அத்யாயம் நிறைவுற்றது.

ஏழாம் அத்யாயம்

தேவியின் மஹிமைகளை விவரித்த சூதமுனிவர், "சிவபெருமான் பார்வதீ தவம் புரிவதை கைலாசத்தில் இருந்தவாறே அறிந்து, தமது பரிவாரங்களையும் பின்புறம் இருந்து பணிவிடை புரியும் சண்டிகேசரையும் சாமரம் வீசும் விநாயகரையும், ஆலவட்டம் போடும் முருகப்பெருமானையும் அங்கேயே விட்டுவிட்டு தானொருவராகி காளை வாகனத்தில் ரஜதாசலத்தி (கைலையி)லிருந்து புறப்பட்டார். அப்போது ஏற்பட்ட ஒளியைக்கொண்டே பார்வதீ தன் கணவரின் வருகையை ஊஹித்தறிந்தார். அடுத்த சில நொடிப் பொழுதில் சிவபெருமானையே நேரிலும் காணலுற்றார். அதனால் சாப விமோசனமும் கிடைக்கிறது.

பின்னர் பார்வதீ தேவி இந்த அமுதமயமான லிங்கத்தினுள்ளே தாங்கள் எழுந்தருளி அருள் புரிய வேண்டும்" என்று பலமுறை வேண்டினாள். பார்வதியின் வேண்டுகோளுக்கிணங்க சிவபெருமானும் அந்த அம்ருத மயமான பயோலிங்கத்தில் ஆவிர்பவித்தார். அதைக்கண்ட தேவர்கள் பூமாரி பொழிய அது உலகிற்கே ஒரு திருவிழாவாகக் காட்சி நல்கியது. தேவர்களும் அங்கே குழுமியவர்களாய், பசுபூசித்த காரணத்தால் அந்த சிவபெருமானை பசுபதீசுவரர் என்றழைத்தவர். மேலும் அந்த பசுபதீசுவரரைத் தேவர்கள் எட்டுப் பாடல்களால் தோத்திரம் செய்தனர். "இந்த சிவாஷ்டகத்தை சிரத்தையுடன் பாராயணம் செய்பவர் பாபங்களனைத்திலிருந்தும் விடுபட்டு நினைத்தவையெல்லாம் கிட்டப்பெறுவர்" என்று பலச்ருதியையும் கூறி அனைவரும் சுவர்க்கம் சென்றனர்.

பரமேச்வரரைக் கண்ட மகிச்சியோடு பார்வதீ. "தேவதேவா! ஜகந்நாதா! உனக்கு என் வணக்கம். நானும் நின்னருளாங்கதியன்றி மற்றொன்றில்லேன். கருணாநிதியான நீ என்னைக் காப்பாற்று. உன்னைத் தரிசித்ததால் எனது சாபம் நீங்கியது. என்னுடைய பந்தினைத் திரும்ப அளித்து என்னையும் மணந்துகொள்" என்று வேண்டினாள். பார்வதியின் விருப்பப்படியே சிவபெருமான் தன்னுடைய வயிற்றிலிருந்த பந்தினைப் பசுவின் குளம்பால் ஏற்பட்ட கீற்றின் வழியாகத் தேவியிடம் அளித்தார். பார்வதியும்மகிழ்ச்சியோடு பந்தினைப் பெற்று சிவபெருமான் முன்னிலையில் மீண்டும் பந்து விளையாடி முன்னர் நடந்த நிகழ்ச்சிகளை அங்குள்ளோருக்கு நினைவில் கொண்டுவர எண்ணினாள். அப்போழ்து பிரம்மாதி தேவர்கள், சசிதேவி போன்ற தேவலோகப் பெண்டிர்கள் சிவபெருமானை பத்ராஸனத்தில் (மங்களகரமான இருக்கையில்) அமர்த்தி, நல்ல முகூர்த்தத்தில் துந்துபி, படஹம், ம்ருதங்கம் போன்ற வாத்தியங்கள் முழங்க, கந்தர்வர் பாட, அப்ஸரஸ்த்ரீகள் ஆட பார்வதியைப் பரமேச்வரனுக்குத் திருமணம் செய்து

வைத்தனர். திருமணம் நடந்த இடத்தில் மண்டபமொன்றையும், விமானத்தையும் விச்வகர்மாவைக்கொண்டு நிறுவச் செய்தனர். அப்படியே பொன்மயமான திருச்சுற்றுகளையும், நான்கு கோபுரவாயில்கள்* கொண்ட தேவாலயத்தையும் அங்கே எழுப்பி, சிவபெருமானைப் பூஜித்து விடைபெற்றவர்களாய் அனைவரும் தத்தம் இருப்பிடம் சென்று சேர்ந்தனர்.

பார்வதியை மணந்த சிவபெருமான், "என்னுடைய இடது பக்கத்தில் வந்தமர்ந்துகொள்' என்று புன்னகையுடன் கூற, அதற்குப் பார்வதி, "நான் உன்றன் வரவு பார்த்தே தவத்திற்காக கயிலையின் திசைநோக்கி அமர்ந்தேன். இப்போது சோபன வ்ருக்ஷத்திற்கருகில் அவ்வாறே அமர்ந்திருக்கிறேன்" என்று கூறிய காரணத்தால் கந்துகாபுர (பந்தணைநல்லூர்) க்ஷேத்திரத்தில் உமையம்மையாருக்கு வடைதிசை நோக்கியவாறு சந்நிதி அமைக்கப் பெற்றுள்ளது பின்னர் பார்வதியும் பரமசிவனும் பந்து விளையாடி மகிழ்ந்தனர். இருவரும் அங்கேயே தங்கி பல யுகங்கள் அருள் பாலித்து வந்தனர் யுகங்கள் பல கடந்தபடியால் தேவாலயமும் சிதிலமடைந்தது. சிவபெருமானைத் தரிசிப்பதற்காகப் பின்னர் அங்கு வந்த ஓர் அரசன், சிதிலமடைந்த தேவாலயத்தை முன்பிருந்தது போலவே சீர்செய்து புதுப்பித்தான்" என்று கூறியவராய் ஏழாம் அத்யாயத்தை நிறைவேற்றினார்.

இத்துடன் ஏழாம் அத்யாயம் நிறைவுற்றது

எட்டாம் அத்யாயம்

சிவபெருமான் பூலோகத்திற்கு வந்ததையும் திருமணம் செய்து கொண்டதையும் விவரித்த சூத முனிவரை, சௌனகர்

"கந்துகாபுர க்ஷேத்திரத்தின் தேவாலயத்தைப் புதுப்பித்தது யார்? எந்த பகுதியைச் சார்ந்தவர்? இதனை எவ்வாறு புதுப்பித்தார்? என்பதைக் குறித்துத் தாங்கள் கூறவேண்டும்" என்று வேண்டினார்.

அதற்குச் சூத முனிவர் — சூரிய வம்சத்தில் தோன்றியவனும், அரசர்க்குரிய லக்ஷணங்களுடனும், பிரம்ம ஞானியாக, அறநெறியாளனாக, ஆயுத வித்யையில் திறம் மிக்கவனாக, ரகு என்னும் பெயருடன் திகழ்கின்ற ஓர் அரசன், தன் குருவுடன் தீர்த்த யாத்திரை மேற்கொண்டான். அவனுக்கு முக்கியமான நோக்கம் காவிரியில் நீராடவேண்டும் என்பது. அதற்காக அவன் தன் தேசத்தை விட்டுத் தென்திசை நோக்கிப் புறப்பட்டுக் கண்வ முனிவரின் ஆச்ரமத்தை அடைந்தான். கண்வ முனிவர் புலன் மற்றும்

---

* தற்போது காணமுடியவில்லை.

கோபத்தை வென்றவர். ஸாங்க (ஸாங்கம் என்றால் அங்கங்களுடன் கூடியது என்பது பொருள். அங்கம் என்ற சொல் வேதத்தின் அங்கங்களான சிக்ஷை, வியாகரணம், சந்தஸ், நிருத்தம், ஜோதிஷம், கல்பம் ஆகியவற்றைக் குறிக்கிறது) வேதாத்யயனம் (அத்யயனம் — ஓதுதல்) செய்து, சாஸ்த்திரங்களனைத்திலும் வல்லமை பெற்றவர். மேலும் தவசிரேஷ்டரான கண்வ முனிவர் ஆச்ரமத்திற்கு வந்த அரசனை வரவேற்று விருந்தினருக்குரிய உபசாரத்தைச் செய்தார்.

அரசனும் முனிவரை வணங்கி அவரளித்த விருந்தினையும் ஏற்று அன்றிரவு அங்கேயே தங்கிப் பின் உறங்கச் சென்றான். அரசன் உறங்கும் தருவாயில் கனா ஒன்றையும் கண்டான். காலையில் விழித்தெழுந்த அரசன் தான் கண்ட கனாவினை, "முனிவரே! நேற்று நான் கண்ணயர்ந்துறங்கும் போது சிவபெருமான் எனது கனவில் தோன்றி, 'அரசே! காலத்தால் என்னுடைய ஆலயம் சிதிலமடைந்துள்ளது. அதனைச் சீர் செய்து புதுமையாக்கு. அதனால் உனக்கு தீர்த்த யாத்திரை செய்த பயன் கிட்டும்' எனச் சிவபெருமான் மொழிந்தார்" என்ற செய்தியினைக் கண்வ முனிவரிடம் தெரிவித்தார். முனிவரும் அரசன் தெரிவித்த செய்திகளைக் கேட்டு, அவனுக்கு சூரிய புஷ்கரிணியின் பெருமை, திருத்தல வரலாறு சோபன வ்ருக்ஷத்தின் மஹிமை ஆகியவற்றை விரித்துரைத்தார்.

முனிவர் அருளிய விரிவுரையைச் செவிமடுத்த அரசன், முதலில் ஆச்ரமத்தைச் சுத்தம் செய்து பிறகு அழகிய வேலைப்பாடுகள் மிகுந்த விமானமொன்றை அமைத்தான். அந்த விமானத்திற்கு முன் பகுதியில் ஓர் அழகிய மண்டபத்தினையும், அதற்குக் கிழக்கில் பதினாறுகால் மண்டபத்தையும், அந்த மண்டபத்திற்கும் கிழக்கில் ஆயிரங்கால் மண்டபத்தையும், சிவபெருமானின் ஸந்நிதானத்தைச் சுற்றி மூன்று திருச்சுற்றுகளையும்[1], நாற்றிசைகளிலும் படிகட்டுகள், சுவர்ண கலசங்கள் ஆகியவற்றுடன் கோபுரங்களையும், விசித்ரமான மூர்த்திகளையும் ஸிம்ஹ தோரணங்களையும் பெற்ற மஹாமண்டபத்தினையும், காளைமாடுகள் பொருந்திய பெரிய மதில் சுவர்களையும் கொண்டதாக அந்த திருக்கோயிலை அமைத்து, அதற்கு கதவுகள். தோரணங்கள் எதிரிகள் எளிதில் உட்புகாவண்ணம் அகழி[2], தோட்டம் மாடிவீடுகள், ஸபாபவனங்கள் அழகிய சாலைகள், கடைகள் ஆகியவைகளைப் பெற்ற நகரையும் ஏற்படுத்தினான்.

மேலும் அத்தலத்தில் அருள்பாலித்துவரும் சிவபெருமானுக்கு ரத்தினத்தூண்களையுடையதும், பல்வேறு மூர்த்திகளால் அலங்கரிக்கப் பெற்றதும், வைரம், வைடூர்யம் போன்ற கற்களால் இழைக்கப்பெற்றதும்,

---

1 & 2 மூன்று திருச்சுற்றுகளையும், அகழியையும் இன்றுமங்கே நாம் காணலாம்.

பொன் தகட்டால் வேயப்பெற்ற கூரையையுடையதும், தோரணம், கொடி ஆகியவற்றால் சிறந்து விளங்குவதும், திவ்ய வஸ்த்ரங்களால் சுற்றப்பட்டதும், ஒலியெழுப்பக்கூடிய மணிகளைக் கொண்டதும், பொற்குடையோடும், பழங்கள், கிழங்குகள் ஆகியவற்றுடனும், தென்னை, கமுகு முதலான மரங்கள், மல்லிகை, செண்பகம், மகிழம், புன்னை ஆகிய மலர்கள், முத்து மாலைகள், திவ்ய சக்கரங்கள் போன்றவற்றுடன் மற்றும் பல வைபவங்களோடும் திகழ்கின்ற தேரொன்றையும் அமைத்துக்கொடுத்தான்.

மேலும் அந்த அரசன், மாசி மாதத்தில் கொடியேற்றப்பெற்று, மாசி மகத்தில் தீர்த்த ஸ்நானம் அமையுமாறு பிரம்மோற்சவத்தை வேததந்த்ரோக்த வழியில் செய்வித்து* தேரோட்டத்தையும் கண்டு மகிழ்ந்து, தீர்த்தஸ்நானத் தன்று நீராடித் தனது விருப்பமெல்லாம் ஈடேறப் பெற்றவனாய்க் கந்துகேசருக்குச் சில பொருட்களை அன்புடன் செலுத்தித் தன் நகரை அடைந்தான். "அவ்வாறு அங்கு நடைபெறும் பிரம்மோத்ஸவத்தினைக் கண்டுகளித்து, தீர்த்த ஸ்நான தினத்தில் நீராடி சிவபெருமானைப் பூசிப்பவர், ஸர்வவ்யாபியான ஸர்வேச்வரனின் அருளால் விருப்பங்கள் யாவும் விரைவில் ஈடேறப்பெறுவர்" என்று கூறியவராய் எட்டாம் அத்யாயத்தை நிறைவுறச் செய்தார்.

இத்துடன் எட்டாம் அத்யாயம் நிறைவுற்றது.

ஒன்பதாம் அத்யாயம்

கந்துகாபுர க்ஷேத்திரத்தின் சிதிலமடைந்த தேவாலயத்தைப் புதுப்பித்தவனும், கந்துகேசருக்குத் தேர் அமைத்துக் கொடுத்தவனுமாகிய சூரிய குலத்து அரசனைப் பற்றி விளம்பிய சூத முனிவரை சௌநகர், "பார்வதி எதற்காக சோபன மரத்தடியில் வாசம் செய்தார்? அந்த மரம் முன்பு எப்படி இருந்தது? அதனை ராஜ வ்ருக்ஷம் என்றழைக்கக் காரணம் என்ன? என்றவாறெல்லாம் அறிய விரும்புகின்ற எங்களுக்கு அதன் பெருமைகளை விரிவாகத் தாங்கள் கூறவேண்டும்" என்று கேட்டுக்கொண்டனர்.

அதற்கு ஸூத முனிவர், நந்தனவனத்தில் கல்பக வ்ருக்ஷம் என்றழைக்கப் பெற்ற அம்மரம், பார்வதி தேவியின் சேவைக்காக (கைங்கர்யத்திற்காக) நூற்றுக்கணக்கான ஆண்டுகள் தவமிருந்தது. தவத்தால் பிரஸன்னமான மலைமகளிடம், "தாயே! சுவர்க்கலோகத்தில் எனக்குள்ள பெருமை

* 1995 ஆம் ஆண்டு (பவ வருட) பஞ்சாங்கப்படி தை ரத சப்தமியில் கொடி ஏற்றி, மாசி மகத்தன்று தீர்த்தவாரி நடந்திருப்பது தெரியவருகிறது.

பூலோகத்திலும் கிடைக்க வேண்டும். உன்னுடைய பூஜையின் பொருட்டே என்னிடம் மலர்கள் தோன்றுதல் வேண்டும். என்னுடைய நிழலால் காலமெல்லாம் தாங்களுக்குப் பணிவிடை புரியவேண்டும்'' என்று அந்த கற்பக மரம் வேண்டியது. அதைக் கேட்ட மலைமகள், "அப்படியே ஆகட்டும்'' என்று வரம் அளித்தாள். ஆதலால் அந்த வ்ருக்ஷம் சூரிய புஷ்கரிணிக்கருகில் தோன்றி பார்வதியின் பணிவிடை குறித்து ராஜ வ்ருக்ஷம் என்றழைக்கப் பட்டது. இதனைப் பூசிப்பவர் மேலை விண்ணோரும் கூறவொண்ணாத வகையில் புண்ணியப் பயனைப் பெறுவர். மேலும் சூரிய புஷ்கரிணியில் நீராடி பசுபதீச்வரரை வணங்கி இந்த மரத்தின் அடியில் ஜபம் செய்கின்றவர் விரைவில் ஜப ஸித்தியை அடைவர். இந்த மரத்தினை வலம் வந்து வணங்குபவர், இதனடியில் வேள்வி முதலியவற்றை மேற்கொள்பவர் அவர்களது வீட்டில் சுப நிகழ்ச்சிகள் தொடர்ந்து நடைபெறும்.

மேலுலகத்தில் கற்பக விருக்ஷம் என்று அழைக்கப் பெற்ற அந்த மரமே தற்போது பூவுலகில் சோபன வ்ருக்ஷம் என்ற பெயரோடு வேண்டிய அனைத்தையும் மக்களுக்கீந்து மகிழ்விக்கின்றது.

இந்த க்ஷேத்திரத்தில் புண்ணிய தீர்த்தங்கள் பல உள்ளன. இங்கு தென் வட திசைகளில் காவிரி ஆறு பாய்கின்றது. இத்தலத்தின் கிழக்கே சூரிய புஷ்கரிணியும், மேற்கே வாலி பிரஹ்ம தீர்த்தங்களும், வடமேற்கில் சந்த்ர தீர்த்தமும், வடகிழக்கில் தேவ தீர்த்தமும் ஆகிய புண்ணிய தீர்த்தங்கள் உள்ளன'' என்று கூறினார் சூத முனிவர்.

அதைக் கேட்ட ரிஷிகள், "வாலி தீர்த்தப் பெருமையினையும், இங்கு வாலி எப்போது வந்தார்? எவ்வாறு அந்த தீர்த்தத்தை நிறுவினார்? என்பதையும் தாங்கள் விரிவாக எங்களுக்கு எடுத்துரைக்கவேண்டும்'' என்று சூத முனிவரை வேண்டினர்.

அதற்கு ஸூத முனிவர், "திரேதையில், வலிமையும் தைரியமும் கொண்டவரும், மூவுலகுமறிந்தவரும், எதிரிகளை வென்றவரும், புகழ்பெற்றவரும், சாந்தமனம் படைத்தவரும், சிவ பூஜையில் நாட்டமுள்ளவரும், இந்திரனின் புதல்வருமான வாலி கிஷ்கிந்தையை ஆண்டு வந்தார். வானர அரசரான அந்த வாலி ஒரு சமயம் துங்கபத்திரை என்னும் நதியை அடைந்து, சூரியோதயத்தில் நீராடி அங்கு விருபாக்ஷரை வணங்கி, தானங்கள் பல மேற்கொண்டு அங்கிருந்து கிளம்பி மேரு மலையை அடைந்து, அதன் எண்டிசையிலுமுள்ள சிவலிங்கமூர்த்திகளையும், அங்கிருந்து கைலாசம் சென்று சிவபெருமானையும் வணங்கித் தன் நகரம் திரும்பினார். பின்பொரு சமயம் தென்திசையில் சிறப்புற்றுத் திகழும் கமலாலய தீர்த்தத்திற்குச் சென்று கொண்டிருக்கும்போது இடையில் அமுதத்திற்கொப்பான சிவலிங்கத்தைக் கண்டார். ஆதலால் மகிழ்ச்சி பொங்க அதனைப் பம்பா தீரத்திற்கு எடுத்துச்

சென்று அங்கே வைத்து ஒரு கோயிலை எழுப்பவேண்டும் என்றெண்ணினார். அந்த சிவலிங்கத்தைப் பெயர்த்தெடுக்க அசைத்துப் பார்த்தார். சிறிதும் அவரால் அசைக்கமுடியவில்லை. அதனைச் சுற்றியுள்ள மண்ணைத் தன்னுடைய கூரிய நகங்களால் பறித்து அகற்றினார். பிறகு தன்னுடைய வாலினால் அந்த சிவலிங்கத்தைச் சுற்றி மேலெழுப்ப முயற்சித்தார். அப்போழ்தும் அசைக்க இயலவில்லை. மறுபடியும் தன் வாலை சிவலிங்கத்தின் மீது சுற்றி, தலைகீழாக நின்றுகொண்டு கைகளால் பூமியை அழுத்தி மேலே எழுப்ப முற்பட்டு அசைத்துப் பார்க்க, அப்போது த்வீபங்களேழும், மலைகளும் அசைந்தாடின. அதற்குள் கோபாவேசங்கொண்ட சிவபெருமான் சிம்ம கர்ஜனையுடன் வாலியின் முன்னே தோன்றி, அவரைப் பிடித்து மேற்குத் திசையில் வீசியெறிந்தார். வாலி பூமியில் வீழ்ந்தபோது அவரது கைவிரல் பகுதிகளும், பாத தலங்களும் நீர்மட்டத்தினைத் தொட்டு சிறிய நீர்த் தேக்கங்கள் அங்கே உருவாகின.

அதனால் அச்சமுற்ற வாலி தன்னுடைய நலத்தை முன்னிட்டு சூரிய புஷ்கரிணிக் கரையில் அருள் பாலித்து வரும் சுந்துகேசனைத் தோத்திரம் செய்து தவத்தையும் மேற்கொண்டார். தவப்பயனாய் சிவபெருமானிடம், "என்னால் ஏற்பட்ட இந்த தீர்த்தம் என் பெயராலேயே வழங்குதல் வேண்டும்" எனக் கேட்டுக் கொண்டார். சிவபெருமானும் அதற்கு இசைவு தெரிவிக்க வாலியும் அவரை வலம் வந்து வணங்கிப் பின் கமலாலயம் சென்றார்" என்று கூறினார்.

பிறகு சௌனகர், "சூரிய புஷ்கரிணிக் கரையில் பசுபதீசுவரர் எதற்காக வாஸம் செய்கிறார்? என்பதைத் தாங்கள் கூற வேண்டும்" என்று ஸூத முனிவரை வேண்டினார். வேண்டுகோளையேற்ற ஸூத முனிவர், "முன்பு தக்கன் வேள்வியில் ஏற்பட்ட தோஷம் நீங்குவதற்காக சூரியன், கண்வ முனிவரின் ஆச்ரமத்தையடைந்து, வருத்தத்துடன் சிவபெருமானைக் குறித்துத் தவம் செய்ய நினைத்தார். தவம் செய்வதற்காக ஆச்ரமத்திற்கு அருகிலமைந்த குளத்தில் முப்போதும் நீராடிக் கடுந்தவம் புரிந்தார். தவத்தினை மெச்சிய சிவபெருமான் காளை வாகனராகக் காட்சி கொடுத்தார்" என்று கூறியவராய் ஒன்பதாம் அத்யாயத்தை நிறைவேற்றுகிறார்

இத்துடன் ஒன்பதாம் அத்யாயம் நிறைவுற்றது.

பத்தாம் அத்யாயம்

சோபன வ்ருக்ஷத்தின் பெருமை, வாலி தீர்த்தம் ஏற்பட்ட வரலாறு, சூரியனின் தவம், சிவபெருமான் சூரியனுக்குக் காட்சி கொடுத்தல் ஆகியவற்றை கூறியவாறே இவ்வத்யாயத்தைத் தொடங்குகின்ற ஸூத முனிவர், "சூரியன் தனது தவத்தால் கிடைத்த காட்சியைக் கண்டு சிவபெருமானை தோத்திரம் செய்தார். அவ்வாறு தோத்திரம் செய்யும்போது சூரிய பகவான், "எனக்கு நலமருளி நான் நீராடிய அந்த பொய்கைக்கு சூரிய புஷ்கரிணீ என்றே பெயர் சூட்டி, அதனருகிலேயே கோயில் கொண்டிருக்கவேண்டும். சூரிய புஷ்கரிணியில் நீராடி தங்களை வணங்குகிற பக்தர்களுக்கு நான் பெற்றது போலவே போக மோக்ஷத்தைக் கொடுக்கவேண்டும். என்னையும் காத்தருளவேண்டும் அதற்காக நான் தங்களை மறுபடியும் மறுபடியும் வணங்குகின்றேன்" என்று சிவபெருமானிடம் பிரார்த்தித்தார். சூரியனின் பிரார்த்தனையைக் கேட்ட சிவபெருமான், "நீ கிரகங்களுக்குள் முதலிடம் வகித்து ஆதித்யன் என்று அழைக்கப்படுவாயாக. மேலும் உன்னால் நீராடப்பெற்ற பொய்கை ஸௌர்ய புஷ்கரிணீ என்னும் பெயருடன் பெருமை பெற்றுத் திகழும். இதில் குளித்தவர்களுக்கு சிவலோகப் பிராப்தியும், அதன் பிறகு ஸாயுஜ்யமும் கிட்டும். சூரிய தேவா! உன்னுடைய வேண்டுகோளின்படி சூரிய புஷ்கரிணிக் கரையில் அமைந்துள்ள சோபன மரத்தடியில் நான் உமையவளுடன் கூடியவளாய் எப்போதும் வஸிக்கின்றேன்" என்றவாறு சூரியனுக்கு வரங்களை அருளி அவரது விருப்பங்களையெல்லாம் "அப்படியே ஆகட்டும்" என்று பதிலளித்து பூதகணங்களுடன் மறைந்துவிட்டார்.

சூரிய பகவானும் அத்தலத்தில் வெகுநாட்கள் கந்துகேசரைப் பூசித்து, பாசுபதம், அசுவமேதம் ஆகிய வேள்விகளையும் புரிந்து, தேவர்களின் கட்டளையை ஏற்று புரந்தர (இந்திர) புரத்திற்குச் சென்றார். அத்தலத்தில் தவம் புரிந்த மனு முதலானோர்கள் மற்றும் மனுபுத்திரர்கள் ஆகியோர் வேள்வி முதலானவற்றை மேற்கொண்டு மோக்ஷமடைந்தனர். இவ்வளவு பெருமை பொருந்திய இந்த க்ஷேத்திரத்தின் இதிஹாஸத்தைக் கேட்பவர் யாவரும் நற்கதி பெறுவார்கள் என்பதில் ஐயமில்லை. முன்பொரு சமயம் காம்போஜ தேசத்தவனும் இக்ஷ்வாகு வம்சத்தில் தோன்றியவனுமான ஹேமகேது என்ற அரசன், அம்ருதமயமான இந்த சிவலிங்கமூர்த்தியைக் கண்டு வழிபட்டு, தானங்கள் பல செய்து சிவலோக பதவி அடைந்தான்.

மேலும் இந்த க்ஷேத்திரத்திற்கு கீழ்த்தரமான செயல்களைப் புரிபவனும், நோயால் பீடிக்கப்பட்டவனுமான ஒருவன் தன்னுடைய பூர்வ ஜன்ம புண்ணியத்தின் பயனாக வந்து சேர்ந்தான். அவன் இங்குள்ள சூரிய புஷ்கரிணியில் நீராடி, சிவபெருமானையும் தொழுது, நோயிலிருந்து குண

மடைந்து அவரது தியானத்திலேயே மூழ்கி உயிர் துறந்துவிட்டான். அதோடின்றி அவன் திவ்ய விமானமேறி சிவலோகத்தையும் அடைந்தான். ஆதலால் கந்துகேசரை வணங்குகின்றவருக்கு நிச்சயம் சிவலோகப் பதவி கிடைக்கும். கலியுகத்தில் ஸித்தியைத் தரவல்லது இந்த கந்துகாபுர க்ஷேத்திரம்' என்று கூறியவராய் பத்தாம் அத்யாயத்தை நிறைவு செய்தார்.

இத்துடன் பத்தாம் அத்யாயம் நிறைவுற்றது.

பதினொன்று, பன்னிரண்டாம் அத்யாயங்கள் *

சூரிய பகவன் சிவபெருமானைத் தோத்திரம் செய்து வரம் பெறுதல், சூரியன் நீராடிய பொய்கை சூரிய புஷ்கரிணீ என்றழைக்கப் பெறுதல், சூரிய புஷ்கரிணிக் கருகில் உமையவளுடன் கூடியவராய் சிவபெருமான் கோயில் கொண்டு அருள்பாலித்தல் போன்ற செய்திகளைக் கூறிய ஸூத முனிவர்,

"முன்பொரு ஸமயம் காஷ்மீர தேசத்தவனும், நிஷாத மன்னனும், தருமநெறி பிறழ்ந்து நடப்பவனுமான ஓர் அரசன், செல்வத்திற்காக ஊர்விட்டு ஊர் செல்லுங்கால் சூரிய புஷ்கரிணியில் நீராடி சிவபெருமானைத் தொழுதான். இரவு நேரமாகி மழையும் பெய்த காரணத்தினால் அவனால் இந்த க்ஷேத்திரத்திலேயே தங்க நேரிட்டது. இரவு தங்கிய காரணத்தால் அவனது பாபங்கள் கழிந்தன. உயர்கதியையும் அவன் பெற்றான். ஆதலால் இந்த க்ஷேத்திரத்தில் ஓரிரவு தங்குபவர்களுக்கும் ஈசனின் அருளால் மோக்ஷம் கிடைக்கும் என்பதில் ஐயமில்லை" என்று கூறினார்.

பிறகு சௌனகர்,

கந்துகாபுரநாதனான சிவபெருமானை எவ்வாறு, எப்பொருட்கள் கொண்டு, எந்த காலத்தில் பூசிக்கவேண்டும்? கந்துகேசரை பூசித்துப் பேறு பெற்றவர் எவரேனும் உளரோ! என்பது போன்ற செய்திகளைத் தாங்கள் தயவுசெய்து எங்களுக்குக் கூறியருளவேண்டும்" என்று வேண்டினார்.

---

* இந்நூலகத்தில் காணப்பெறும் இரண்டு சுவடிகளிலும் பதினோராம் அத்யாயம் தனித்துக் கூறப்படவில்லை.

அதைக்கேட்ட ஸூதமுனிவர், கந்துகேசரைப் பூசிப்பது கலியுகத்தில் மிகச்சிறந்த ஒன்று. அதற்காகக் காலையில் எழுந்து நீராடி சுத்தமாக அலர்ந்த புஷ்பங்கள், ரஸமான பழங்கள் ஆகியவை எடுத்துக்கொண்டு தேவாலயம் சென்று பசுபதீச்வரரை வணங்கவேண்டும். அங்கு சிவபெருமான் முன்னிலையில் பூர்ணகும்பம் வைத்து, பினாகபாணியான சிவபெருமானைக் குடத்தில் ஆவாஹனம் செய்து, ஸ்ரீருத்ரஸூக்தப் பாராயணம் செய்தவாறே கும்ப நீரால் நீராட்டுவிக்கவேண்டும்.

பிறகு தன் இதயத்துள்ளே எழுந்தருளியிருக்கும் மூர்த்தியோடு கந்துகேசரை ஐக்யமாக எண்ணுதல் வேண்டும். பின்னர் சந்தனம், புஷ்பம், தூபம், தீபம், வஸ்த்ரம், அணிகலன்கள் முதலியவற்றால் சிவபெருமானை உபசரித்து உமையுடன் கூடிய பசுபதீச்வரரை பில்வ பத்ரத்தால் அர்ச்சனை செய்யவேண்டும். அர்ச்சனை முடிந்த பின் அன்னம், பால், தயிர், தேங்காய், பஞ்சபக்ஷ்யங்கள் போன்ற நிவேதனத்தைச் சிவபெருமானுக்கு அமுதுசெய்விக்க வேண்டும். பின்னர் சிவஸஹஸ்ரநாம ஸ்தோத்ரத்தையோ, அஷ்டோத்தரசத நாம ஸ்தோத்ரத்தையோ பாராயணம் செய்து, வலம் வந்து, வணங்கி அபராதக்ஷமாபணத்தை வேண்டி, பூசையினையும் முடித்து ஸாஷ்டாங்கமாக நமஸ்காரம் செய்யவேண்டும். இவ்வாறு பூஜை செய்பவர் அனைத்து ஸித்திகளையும் அடைவர். இதனால் சிவபெருமான் பிரஸன்னமடைந்து நினைத்த அனைத்தையும் கொடுத்தருள்வார்.

"இந்த ருத்ரோபாக்யானம் இம்மைச் சுகத்தையும், மறுமைப் பயனையும் அளிக்க வல்லது. இதனைக் காலையில் படிக்கக் கேட்பவர் கல்வி, செல்வம், மக்கள் ஆகியவற்றுள் விரும்புவதைப் பெறுவர். இந்த உபாக்யானம் மிகவும் ரகசியமானது. இதனை விருப்பமற்றவர்களிடமோ, ஆடம்பரமாய் உள்ளவர்களிடமோ கூறுதல் கூடாது. சாந்த மனம் பெற்றவர், அறவழியில் செல்ல நாட்டமுடையவர், உடல், உள்ளம், செல்வம் போன்ற அனைத்தாலும் பிறர் நலம் பேணுபவர் ஆகியோர்களிடத்தில் இந்த ரகசியத்தைக் கூறலாம்." என்று கூறிய சூத முனிவர், "இன்னும் கேட்க வேண்டியது உளதோ ?" என்று முனிவர்களிடம் வினவ, அவர்களும் மௌனமாய் இருந்தது கண்டு கந்துகாபுரத் (பந்தணைநல்லூர்) திருத்தலத்தின் பெருமைகளை முழுதும் விவரித்தவராய் பன்னிரண்டாம் அத்யாயத்தை நிறைவேற்றினார்.

இத்துடன் பதினொன்று, பன்னிரண்டாம் அத்யாயங்களும்

கந்துகாபுர மாஹாத்ம்யமும் நிறைவுற்றது.

॥ சுபம் ॥

துணை நூற்பட்டியல்

A. कन्दुकापुरमाहात्म्यम् — Paper Mss. B. 1843/D. 10331
Sarasvati Mahal Library, Thanjavur.

B. Agitagama Vol. II — Editor, N. R. Bhatt, Institute of
Francais D' Indologie Pondicherry, 1967.

C. Rauravagama ,, ,,

D. தஞ்சை மராட்டிய மன்னர் கால அரசியலும், சமுதாய வாழ்க்கையும் —
ஆசிரியர், கே. எம். வேங்கடராமையா, எம். ஏ.,
தமிழ்ப்பல்கலைக்கழகம், 1984.

E. அகரமுதலி — தொகுப்பாசிரியர், மு. சண்முகம் பிள்ளை,
தமிழ்நாட்டுப் பாடநூல் நிறுவனம், சென்னை, 1985.

F. கும்பகோணம் மகாமகத் திருவிழா — முனைவர், இராசு. பவுன் துரை,
தமிழ்ப் பல்கலைக் கழகம், 1991.

G. கல்வெட்டும், கோயிற்கலையும் — பி. லிட். பாடப்புத்தகம்,
சென்னைப் பல்கலைக் கழகம், சென்னை.

H. சிவஸ்தலமஞ்சரி — த. சுப்ரமணியப் பிள்ளை, ஜூன், 1931.

I. திருத்தலங்கள் வரலாறு — பதிப்பாசிரியர், சு. பாலசாரநாதன்,
டாக்டர் உ. வே. சாமிநாதய்யர், நூல்நிலையம், சென்னை. 1990.

J. திருக்கோயில் திருவண்ணாமலைத் தலசிறப்பு — அறநிலையத்துறை
வெளியீடு, சென்னை. டிசம்பர் - 1998.

K. Raghunatha Nayakabhyadayamu — Vijayaraghava Nayaka.
Sarasvati Mahal Library, Thanjavur. 1951.

L. Vaishnava Iconography — By Danial Smith &
K. K. A. Venkatachari, Pancharatra Prachara
Parishad, Madras. 1969.

M. கல்வெட்டில் ஊர்ப்பெயர்கள் — ஆசிரியர், ஆ. ஆளவந்தார்,
உலகத் தமிழ் ஆராய்ச்சி நிறுவனம், சென்னை. 1983.

N. South Indian Inscriptions Vol. XIII No. 212 — ——

O. கணக்கதிகாரம் — பதிப்பாசிரியர், திருமதி சத்யபாமா காமேச்வரன்,
சரசுவதி மகால் நூலகம், தஞ்சாவூர். 1998.

(SARASVATI MAHAL LIBRARY PRESS, THANJAVUR)